

KOROŠKI *svžinar*

GLASILO MEŽIŠKE DOLINE

Leto XXIII

Ravne na Koroškem, 28. avgusta 1973

Št. 3

Prežihov praznik,
obletnice zaslužnih mož,
jeklarske
in poletne šolske inven-
ture,
bukovništvo domače —
velikega Hotuljca
tvorna počastitev

Gorski mir

Foto: M. Dolinšek

Ob 80 - letnici Prežihovega Voranca

V vrhu slovenske književnosti je Prežihov Voranc, a zaslužen naziv »klasik« mu nekako ne pristaja. Morda zato, ker se o klasikah moramo učiti v šoli, Prežih pa beremo. Mogoče tudi zato, ker od desetih Slovencev komaj dva izgovorita njegovo ime pravilno. Najbolj pa zato, ker se ga nikakor noče oprijeti prašna pozlata, to spoznavno znamenje zapuščene odličnosti in arhiviranosti na imenih ulic.

V kraju, kjer je obletnica pisateljeve smrti vsako leto kulturni praznik, se pisec in govornikom svečane besede še niso zbrusile v fraze. Tu, kjer premnogi domačin še pomni njegov obraz, hojo in besedo, je ta ljudski spomin bolj živ od pričitanega vedenja o njem. In nemara bo ta sosedsko spoštljivi, a vseeno človeško sproščeni odnos Korošcev do Prežih ostal tak vsaj tako dolgo, dokler bo pet minut od glavne ceste na vseh straneh še mogoče srečati obraze iz njegovih del, po bregovih in globačah pa videti podobe življenja iz polpreteklih dni. Razumevanje njegovih knjig bo globlje kot drugje, dokler bo v teh ljudeh prevladoval elementaren odnos do življenja, ki mu je še danes mnogokje mogoče najti paralele s Prežihovo prozo.

Širši razgled po odmevnosti Prežihovih del kaže, da dokaj uspešno kljubujejo menjajočemu se okusu časa in da preneka kultura dejavnost nosi njegovo ime. Obsežni so sezname prevedenih del, domala vsako leto se vsaj novele in črtice pojavijo v kakem novem jeziku, izidejo ponatisi »Solzic« in »Samorastnikov«. Tako ostaja Prežih tvorni sestavni del v socialni in narodni zavesti Slovencev, mladi pa, ki jih avtobusi vsako pomlad od vsepovsod navozijo v Kotlje, so porok, da bo to ostal tudi naprej.

Literarno zgodovinska podoba Prežih, kakor se kaže ob 80-letnici njegovega rojstva, je domala zaokrožena. Razmeroma zgodaj smo dobili Prežihov zbornik in le dve knjigi še manjkata, da bo znanstvena izdaja njegovih zbranih del kompletna. Prežihov album naj bi v prihodnjih letih s slikovnim gradivom te tekste izdaje dopolnil in zaključil.

Prireditve ob obletnici, ki se bodo predvidoma zvrstile na Ravnah sredi oktobra letos, so ubrane delovno in spominsko. Razstava originalnih knjižnih izdaj in prevodov v ravenški študijski knjižnici bo v sodelovanju s Slovansko knjižnico v Ljubljani gotovo več kot le regionalno zanimiva, prav tako že prepotrebni vodnik po Prežihovem svetu, ki naj bi postal stalni spremljevalec vseh tistih, ki bodo obiskovali Mežiško dolino in Kotlje zaradi Prežih. Pisatelji — Prežihovi sodobniki in prijatelji, utegnejo na spominski literarni večer prinesiti s seboj dragocene, še neobjavljene podobe srečanj in pogovorov. Kolikor bo originalne ilustracije Prežihovih knjig, slike njegovih domačij, osnutke za spomenik in pisateljeve portrete možno urediti v likovno dovolj kvalitetno in zaokroženo celoto, bomo ob knjižni razstavi prvič spoznali Prežih tudi po tem, koliko je navdihnil likovne umetnike. Simpozij slovenskih literarnih

zgodovinarjev, ki so se doslej znanstveno ukvarjali s Prežihovim delom ter mu prisodili tisto uradno veljavo, ki jo danes ima, naj bi potekal pred poslušalci — slavisti iz vse severovzhodne Slovenije. Šole in domača kulturna prosvetna društva pa bodo proslavljajući s svojimi prireditvami dale že tolikokrat izpričano prisrčnost in toplino.

Čeprav bi se po vsem povedanem zdelo, da bo po končanih slavnostnih prireditvah prevladal do Prežih le še častilsko prazničen obletniški odnos, na srečo takšna bojazen ni upravičena. Ne samo da čaka domače slaviste in kulturnike še preureditev zaščitene Prežihove bajte v pisateljev muzej, kar niti organizacijsko niti strokovno ne bo lahka naloga, tudi spomini Marije Kuharjeve, Prežihove vdove, še niso zabeležili v celoti, čeprav so mnogokje citirani kot nepogrešljivi ustni vir.

Skoraj še neobdelano ledino pa predstavljajo Prežihova dela z vidika sodobne jezikovne in stilne interpretacijske metode. Ne gre samo za to, da more ta metoda

znanstveno razložiti estetske sestavine proze, ki ji sedaj (dokaj laično) pravimo, da je pisana kleno, lapidarno, izbrušeno, moško itn., ampak nam bo zelo verjetno kdaj razložila tudi Prežihovo stilno dvojnost, npr. zdaj suhoparno reportažnost, zdaj poetičnost opisov, zdaj v sebi zgneteni, zdaj Hotuljcem z ust pobrani dialog itn., vse takšne jezikovne prvine in njihove kombinacije pač, ki dajo enkrat bolj, drugič manj intenzivno besedno umetnino.

Kaže tedaj, da bo odnos do Prežih še naprej neprisiljeno raziskovalsko tvoren. Domači kraj lahko tak odnos spodbuja vsaj na dva načina. Najprej lahko koroškim slavistom in ravenški študijski knjižnici zaupa trajno in sistematično raziskovanje Prežihovih del, lahko pa tako dejavnost stimulira tudi v republiki z dodeljevanjem namenskih štipendij oziroma s sofinanciranjem znanstvenih razprav o Prežihu.

Da takšna pričakovanja niso nerealna, dokazuje raven načrtovanih prireditve ob jesenski obletnici ter skozi desetletja izpričani tvorni odnos do Prežihove duhovne dediščine.

Marjan Kolar

Profesor Golčer - Žagarjev nagrajenec

Junija letos je prejel prof. Tone Golčer, ravnatelj ravenške gimnazije, Žagarjevo nagrado, to najvišje priznanje, ki ga lahko v Sloveniji dobi prosvetni delavec. Prof. Golčer je zgleden primer nenehno politično angažiranega strokovnjaka, ki vodi svojo razmeroma mlado ustanovo z zdravo ambicijo, da bi se v njej stalno izboljševali delovni pogoji, iz katerih bi rasli vedno lepši rezultati dela.

Ob podelitvi nagrade je bilo povedano, da se je prof. Golčer že kot mlad profesor uveljavil kot pedagoški delavec v šoli in aktivni družbenopolitični delavec. Je odličen strokovnjak, ki svoje znanje neprestano pogloblja. Skrbi za uvajanje sodobnih oblik pouka biologije, ki daje odlične rezultate.

Kot ravnatelj je izredno uspešen pedagoški vodja zavoda. Njegovi dijaki in so-

Milena Štifter, predsednica odbora za podelitev nagrad Staneta Žagarja, izroča visoko priznanje prof. Golčerju

Gregor Klančnik

Slovenske železarnе v prvem polletju

Jeklo je osnova industrijske in celotne sodobne družbene reprodukcije, zato je gibanje njegove proizvodnje predmet posebne pozornosti.

V SFRJ več jekla

Iz podatkov Združenja jugoslovanskih železarn je razvidno, da je naša črna metalurgija v prvem polletju 1973 dosegla naslednje proizvodne rezultate:

	ton	proizvodnje 1972
železne rude	1.920.618	ali 117 %
koksa	657.241	ali 101,9 %
surovega železa	973.549	ali 103,1 %
surovega jekla	1.348.666	ali 107,6 %
gotovega blaga	1.038.840	ali 95,4 %

Iz teh kazalcev se vidi, da je ta bazična proizvodnja v letošnjem prvem polletju v primerjavi z enakim obdobjem leta 1972 napredovala v vseh osnovnih produktih, na tržišče pa je po fizičnem obsegu dala 4,6 odst. manj gotovega blaga. V okviru teh dosežkov beležijo svoj napredek tudi slovenske železarnе.

V SRS skok blagovne proizvodnje

Delovne organizacije ZP slovenske železarnе — Jesenice, Ravne in Štore so v prvem polletju leta 1973 dale naslednjo proizvodnjo:

	ton	proizvodnje I. poll. 1972
surovega železa	73.148	ali 101 %
surovega jekla	344.927	ali 104 %
gotovega blaga	281.756	ali 105,3 %

Od vseh jugoslovanskih železarn so v proizvodnji blaga na tržišče slovenske železarnе najbolj napredovale. Upoštevati pa je treba, da imajo slovenske železarnе v svojem programu poleg jekla tudi izdelke strojegradske. V celoti so v 6 mesecih letošnjega leta dale tržišču 330.423 ton gotovih izdelkov, kar je 7 odst. več kot v istem obdobju lani.

Od svoje prodaje so letos slovenske železarnе iztržile 1.413.532 din ali 22 dost. več kot v prvem polletju 1972. Razlika vrednosti proti fizičnemu povečanju proizvodnje je posledica strukturalnih spre-

memb, večjega oplemenitenja proizvodnje in delno regulacije prodajnih cen. Pri tem je odigrala svojo vlogo tudi prodaja na zunanja tržišča, ki je v glavnem usmerjena v države z valutami, ki se krepe.

Izvoz in produktivnost rasteta

Slovenske železarnе so najbolj povečale izvoz. V letošnjem prvem polletju so na zunanja tržišča prodale 57.920 ton blaga v vrednosti 10.681.263 \$, kar je 33 odst. več kot v istem obdobju lani. Kljub temu da črna metalurgija ni izvozna dejavnost, saj vemo, da moramo okrog 35 odst. potrebe jekla kriti z uvozom, so Železarna Jesenice, Ravne in Štore zlasti s končnimi izdelki vedno bolj prisotne na zunanjih zahtevnih tržiščih, kar jim utrjuje kondicijo in tehnološko dognanost ter poslovno doslednost. Od prodanega blaga je bilo 17,5 odst. plasiranega v izvoz.

Poprečno je bilo v prvem polletju 1973 v ZPSŽ zaposlenih 11.950 delavcev ali 2 odst. več kot lani. To pomeni, da je porastla tudi produktivnost dela, in sicer v blagovni proizvodnji fizično od 4,38 ton na 4,61 ton na delavca mesečno ali za 5 odst. in po vrednosti od 16.511 din na 19.881 din na zaposlenega mesečno ali za 20 odst.

Stabilizacija ekonomskega položaja

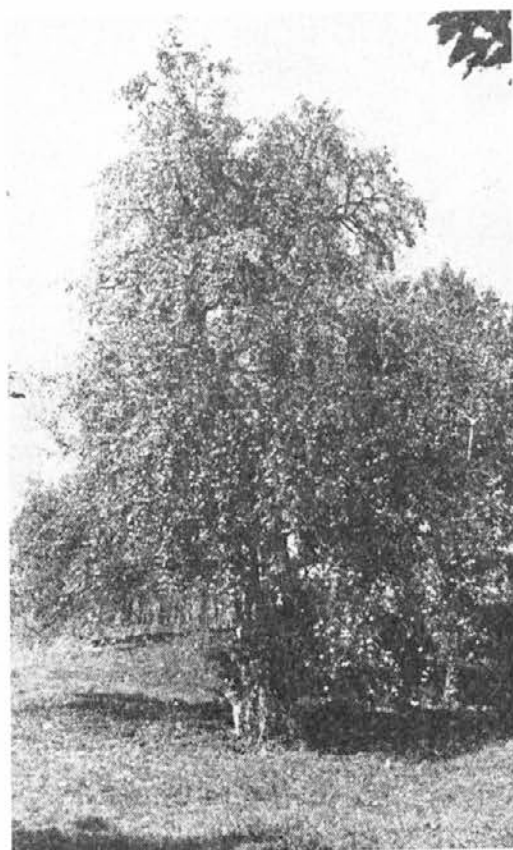
Ekonomskega položaja slovenskih železarn se je po sklenitvi prvega polletja ponovno izboljšal. Žiro računi so bili po dolgem času v vseh treh organizacijah združenega dela vseh 6 mesecev deblokirani. Ostali podatki pa so naslednji:

	din	I. poll. 1972
Celotni dohodek	1.638.751.000	ali 125,4 %
Mater. stroški	1.057.455.000	ali 124,3 %
Amortizacija	125.099.000	ali 130,3 %
OD bruto	244.341.000	ali 124,3 %
Dobiček	76.439.000	ali 107,9 %
Zbir dobička in amort.	201.538.000	ali 120,8 %

Iz teh kazalcev sledi, da so se izplačani bruto globali osebnih dohodkov gibali vzporedno z rastjo celotnega dohodka, donosnost poslovne aktivnosti pa je nekoliko zaostala. Medtem ko je zbir amortizacije in ostanaka dohodka ali bruto akumulacije znašala leta 1972 14,1 odst., je v prvem polletju nadla na 12,4 odst. Upoštevati pa je treba povečani izvoz in regulacijo prodajnih cen jekla na domačem tržišču, ki je bila uveljavljena šele junija.

Za leto 1973 Slovenske železarnе zato lahko predvidevajo enako akumulativnost, kot so jo dosegle leta 1972.

Razumljivo je, da položaj v vseh teh železarnah ni enak. Po donosnosti je prva Železarna Ravne s 17,8 odst. bruto akumulacije v prvem polletju, sledi Jesenice z 10,6 odst. in Štore s 7,7 odst. Železarna Štore je v kritičnem območju, ko je že ogrožena lastna reprodukcijska sposobnost. Nedograjenost in pomanjkanje obratnih sredstev sta glavna razloga takega položaja, zato je razumljivo, da bo

Jesensko obilje

združeno podjetje posebno skrb posvetilo temu problemu. Tudi dosledna uveljavitev mehanizma o oblikovanju cen, ki pomeni diferencirano regulacijo prodajnih cen, bo zmanjšala razlike.

Ugled in kohezija

Bilanca štiriletne povezanosti železarn Jesenice, Ravne in Štore v integralno celoto ZP slovenske železarnе je zelo dobra. Iz poslovne izgube in blokiranih računov so vse organizacije združenega dela izšle ekonomsko ozdravljene. Slovenskim železarnam se je dvignil ugled in zaupanje. Izvedena specializacija, usklajena nastopanja na tržišču, vzajemno financiranje proizvodnje ter enotno oblikovanje razvojnih programov, jih vključuje med uspešne integracijske tvorbe. Ni zato naključje, da bi se tudi druge delovne organizacije želele pridružiti slovenskim železarnam in z njimi samoupravno združeno tvoriti gospodarsko močno sestavljeno organizacijo združenega dela proizvajalcev in predelovalcev jekla. Uspešno izvedeni referendumi maja in junija v podjetjih Veriga — Lesce, Plamen — Kropa, Tovil — Ljubljana in Žična — Celje so že odprli to pot.

Ustava daje nove kvalitete

Ustanovitev TOZD v železarnah Jesenice, Ravne in Štore, izdelani predlog samoupravnega sporazuma za združevanje dela in sredstev ter urejevanje medsebojnih odnosov na ravni združenega podjetja pomenita ustvarjene pogoje, da bodo delegati železarn Jesenice, Ravne in Štore, povečani z grupo predelovalcev žice ob 4-letnici prve združitve 30. 9. 1973 lahko podpisali sporazum, ki mora pomeniti novo in lepšo prihodnost za vse delavce, združene v temeljnih organizacijah in prek organizacij združenega dela v širšo integracijsko tvorbo Slovenske železarnе.

delavci ga spoštujejo kot strokovnjaka in vzgojitelja, hkrati pa kot človeka, ki zna najti neposreden stik s sodelavci in vedno spoštovati delo drugih.

Prizadeva si, da bi gimnazija na Ravnah ostala zvesta svojemu izročilu ter ostala z vsem svojim življenjem in delom globoko zakoreninjena med koroškim delovnim ljudstvom, ki jo je ustvarilo.

Za visoko priznanje iskrene čestitke!

Marjan Kolar

Prešern Vasilij, dipl. ing. met.,
Šegel Jože, dipl. ing. met

Možnosti uvajanja procesnih računalnikov na elektro obločne peči

Ko so se v Železarni Ravne odločili, da pričnejo študirati možnosti uvajanja procesnih računalnikov na elektro obločne peči, so prav gotovo imeli pred očmi podatke o množičnem uvajanju procesnih računalnikov v železarnah po svetu — tako na Zahodu kot na Vzhodu, kajti po najnovejših podatkih¹ vodi in kontrolira metalurške tehnološke procese že prek 1000 procesnih računalnikov.

Postavlja se vprašanje, zakaj se pravzaprav tako širi uporaba procesnih računalnikov. V glavnem je to posledica vse močnejšega stremjenja metalurgov za optimizacijo procesa. Glavne koristi, ki jih lahko pričakujemo od računalniško vodenega procesa v elektro obločni peči, in ki jih peči, vodene s procesnimi računalniki, tudi dejansko dosegajo, so obsežene v vodenju električnega režima, vodenju posameznih tehnoloških faz, pri kakovosti jekla itd.

V podjetjih, ki uporabljajo procesne računalnike, so naredili anketo o koristih teh računalnikov² in rezultati so prikazani v tabeli 1.

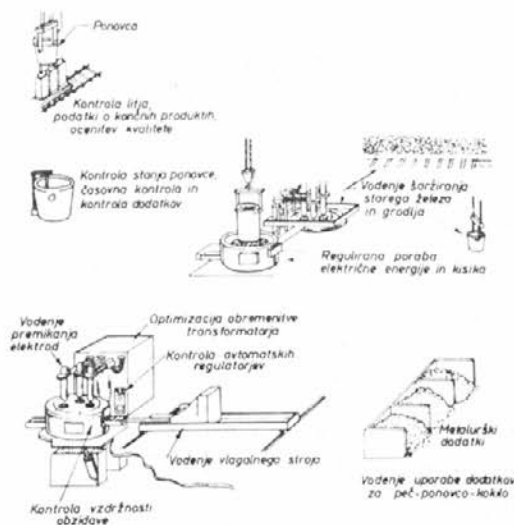
TABELA 1 — Koristi od uporabe procesnih računalnikov

Država	Število anketiranih	Enakost proizvodnje	Izboljšanje kvalitete	Učinkovito planiranje	Hitrejša menjava programa izdelkov
		%	%	%	%
ZDA	32	65,2	69,5	8,6	21,7
Japonska	14	100,0	87,5	71,4	42,8
Evropa	24	46,1	42,3	46,1	26,9
Argentina	2	33,3	33,3	100,0	33,3
Mehika	3	50,0	50,0	50,0	—
Kanada	6	50,0	25,0	—	25,0
	81	58,5	52,8	32,8	25,7

Možnih je več načinov računalniškega vodenja oziroma kontroliranja tehnološkega postopka. Pri najprimitivnejših sistemih je računalnik uporabljen le kot zbiralec podatkov, pri najpopolnejšem sistemu, imenovanem »close-loop« sistem, pa računalnik dejansko vodi in kontrolira celoten proces, kar prikazuje slika 1³.

Sistem računalniškega vodenja je sestavljen iz »hardware« in »software« opreme.

Najvažnejša »hardware« elementa sta elektro obločna peč in digitalni računalnik. Ta je lahko poseben procesni ali pa navadni računalnik. Od vrste uporabljenega računalnika zavisi stopnja dovršenosti računalniškega sistema, kajti z navadnim digitalnim računalnikom lahko s pomočjo terminalov vodimo in kontroliramo le nekatere tehnološke faze postopka. Ne moremo voditi električnih pa-

Sl. 1 Prikaz uporabe procesnega računalnika pri delu elektroobločne peči

rametrov in nimamo možnosti, da z različnimi instrumenti konstantno obveščamo računalnik o stanju procesa. Vseh teh pomanjkljivosti se znebimo, če vodimo proces s pravim procesnim računalnikom.

Procesne računalnike izdelujejo številna podjetja na svetu, kot Siemens, AEG, World Systems Laboratories, Control Data Corporation, IBM in druga. Večina procesnih računalnikov teh firm deluje samostojno. Procesni računalnik firme IBM z oznako IBM / sistem 7 pa deluje lahko samostojno ali pa kot satelitski računalnik nekega velikega centralnega digitalnega računalnika, kar je prikazano na sliki 2.

Prednosti take povezave so precejšnje.⁴ Lahko namreč direktno uporabimo podatke iz velikega računalnika, na kate-

rem je programiranje bistveno lažje kot na procesnem računalniku. Procesni računalnik pa posebno v začetku uporabimo le kot zbiralec podatkov za veliki računalnik in nato sčasoma prenašamo posamezne programe iz velikega na procesni računalnik.

Med »hardware« opremo štejemo tudi razne konzole in dodatno opremo — npr. terminal v kemičnem laboratoriju. Sistem povezave teh elementov z računalnikom in pečo je prikazan⁵ na sliki 3.

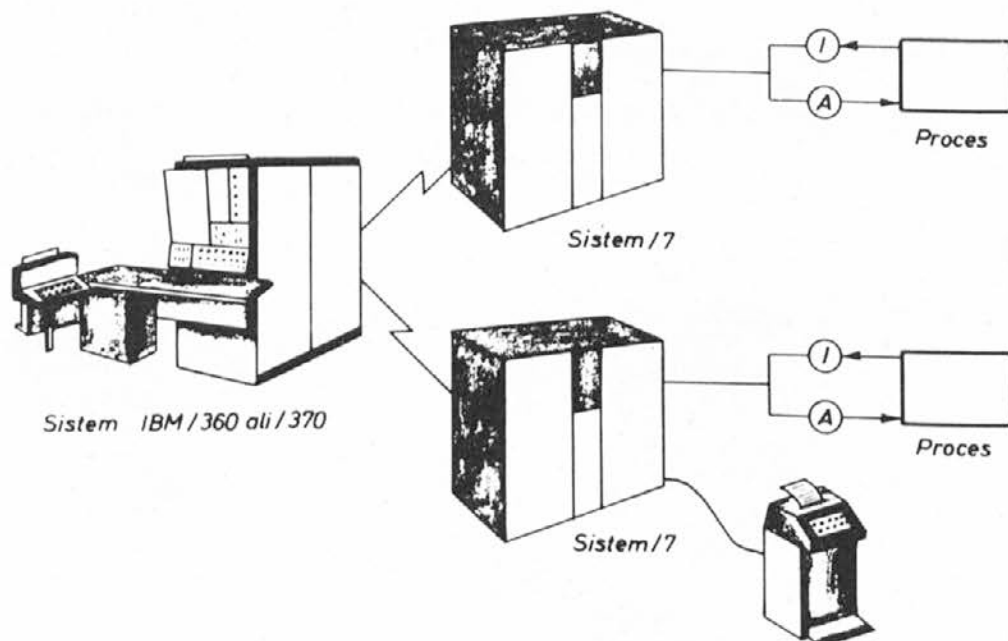
Konzole, ki so shematsko prikazane, so zato, da prek njih računalnik obvešča posadko o stanju peči in o potrebnih posegih v delo peči in da v obratni smeri posadka prek gumbov in stikal na konzolah obvešča računalnik o željeni kakovosti jekla, o številu založenih košar... (To gre prek t. i. topilčeve konzole). Prikazane so še konzole za povezavo kemičnega laboratorija in peči ter priprave vložka in peči.

Prek printerja nam računalnik zapisuje ves potek postopka z zaznambo vseh operacij, zastojev, prekinitev itd., kar po podatkih iz literature zelo poveča disciplino pri delu. Ponekod so zato dobili procesni računalniki ime »odkrivalci laži«.

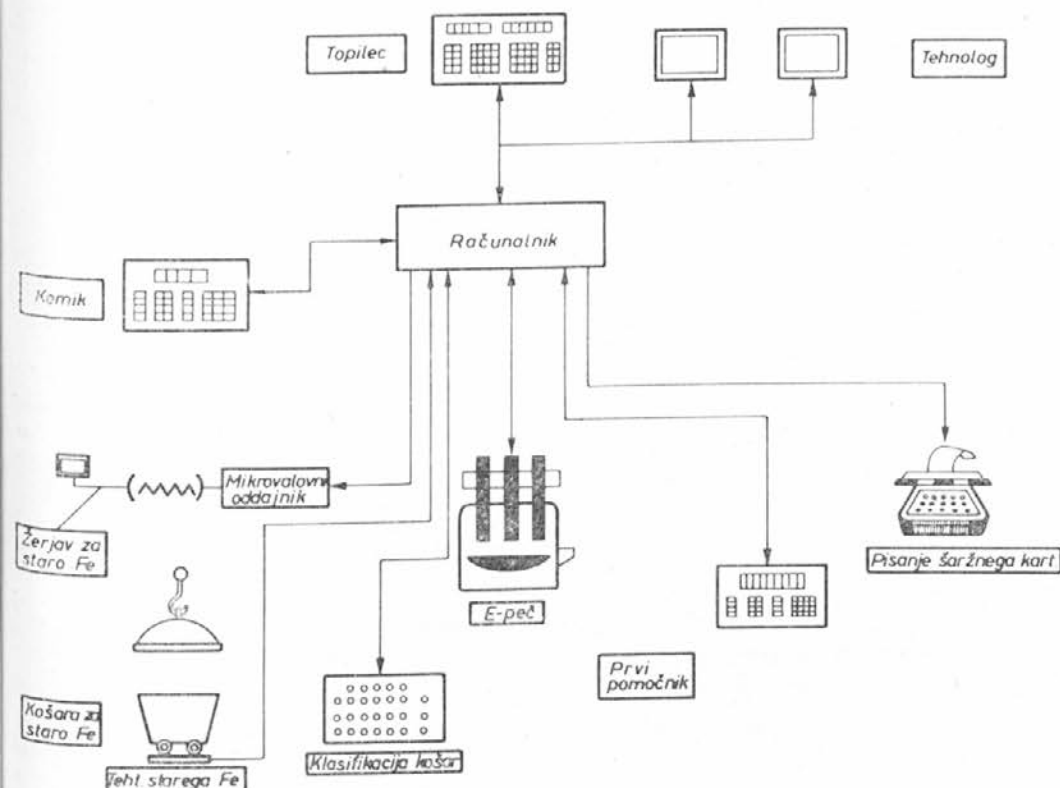
Pod imenom »software« oprema razumemo potrebne programe za računalnik. Program je vrsta navodil, ki vodijo računalnik in se normalno vnaša v računalniški sistem v obliki luknjastih kartic ali luknjanega traku. Potrebni so tako imenovani aplikacijski programi, ki jih mora narediti vsaka jeklarna zase ali pa je kupljene programe treba prirediti lastnemu proizvodnemu programu in potrebam.

Izdelava takega programa gre po naslednjih stopnjah:

- 1) podrobno analizirani in urejeni podatki o toplotnih režimih posameznih šarž, o delovnih karakteristikah peči, o tehnoloških parametrih;
- 2) standardizacija določene delovne prakse za vse vrste izdelkov;
- 3) zbiranje podrobnih podatkov o ceni starega železa, grodlja, elektrod; ognje-

Sl. 2 Povezava procesnega računalnika IBM system/7 s centralnim računalnikom

Sl. 3 Sistem povezave elementov računalniško vodenega procesa

odpornih materialov, kisika, sestavin žlindre, dodatkov za legiranje;

4) matematične, statistične in ekonomske analize vseh tipov zgornjih podatkov in določitev ključnih odvisnosti med spreminljivkami (npr. zveza med količinami potrebnega vpihanega kisika in ogljikom), narast temperature jekla med pihanjem kisika, odvisnost hitrosti taljenja starega železa od električnih parametrov;

5) aplikacija fizikalnih, kemičnih in termodinamičnih zakonov, da se potrdi in po potrebi dopolni empirične odvisnosti;

6) formulacija matematičnega modela, ki temelji na ugotovljenih ključnih odvisnostih;

7) izdelava aplikacijskega programa, ki temelji na združitvi matematičnega modela in standardiziranega tehnološkega postopka;

8) testiranje aplikacijskega programa.

Da pa računalnik programe pravilno in optimalno uporabi, so potrebni točni in pogostni vhodni podatki, ki jih dobimo le s številno in precizno merilno tehniko.

Signale, ki prihajajo ali odhajajo iz računalnika, razdelimo na analogne in digitalne vhodne in izhodne signale.

Analogni signal je v obliki električne napetosti ali toka, ki lahko predstavlja različne fizikalne veličine, kot temperaturo, pritisk itd. Velikost oziroma jakost signala pa mora biti proporcionalna spremenljivki, ki jo merimo.

Digitalni signali prihajajo občasno in zaznavajo spremembe kot npr. pričetek ali konec neke operacije, premik nekega dela agregata itd.

Ločimo štiri skupine merilnih količin, ki jih vodimo v računalnik:

1 — vhodni podatki za vodenje in kontroliranje električnega režima na peči: stopnja transformatorja (digitalno), napetost na elektrodah (analogno), tok elektrod (analogno), položaj tokovnega regulatorja (digitalno ali analogno), tempera-

tura oboka in sten (analogno), položaj oboka (digitalno);

2 — meritve temperature jekla, pretokov, vpihanega kisika, podatki o tehtanju starega železa, ferolegur, dodatkov za žlindro itd.;

3 — vhodni podatki iz kemičnega laboratorija — hitra in točna kemična analiza elementov v jeklu je ena od osnovnih zahtev pravilnega in koristnega delovanja procesnih računalnikov. Najhitrejši in najpriljubljenejši rezultate dobimo, če je

tudi kvantometer opremljen s procesnim računalnikom, ki je direktno zvezan z računalnikom na obločni peči;

4 — vhodni podatki o stanju raznih pomožnih operacij, kar zaznava računalnik prek gumbov in stikal, ki označujejo stanje posameznih delov, sklopov ali mehanizmov na peči ali na pripadajoči dodatni opremlji;

Na sliki 4 so shematsko prikazani nekateri omenjeni vhodni in izhodni podatki^{12,7}.

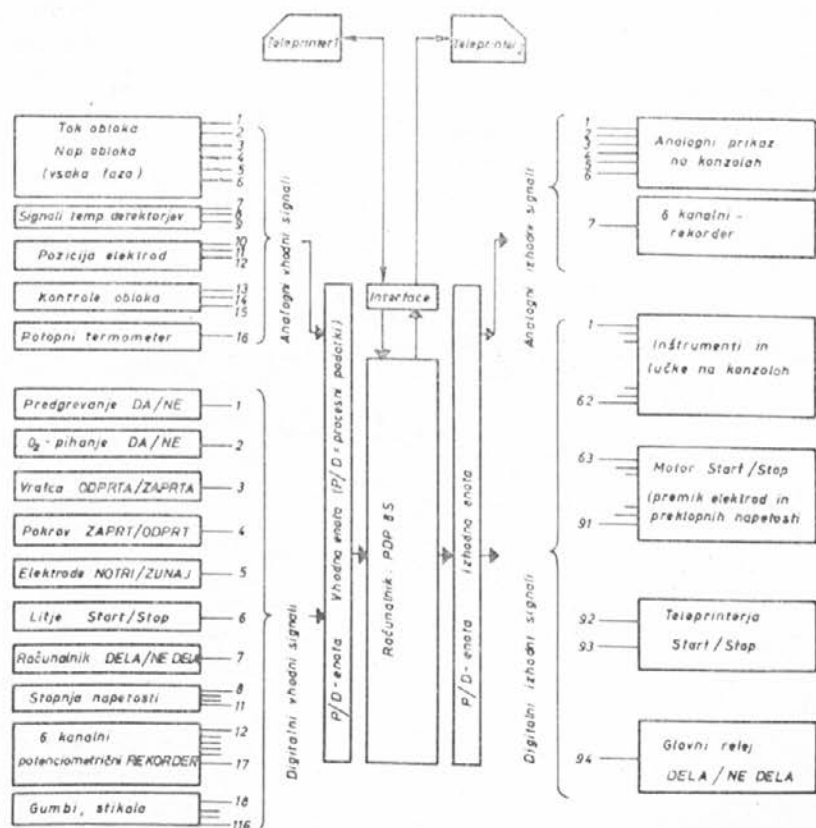
Na elektroobločni peči uporabljamo procesni računalnik za vodenje oziroma kontrolo različnih tehnoloških faz ter za kontrolo in vodenje električnega režima v celotnem procesu.

Električni režim med obratovanjem obločne peči razdelimo vsaj v dve karakteristični obdobji: a) obdobje taljenja in b) obdobje raztaljenega vložka.

a) V času taljenja mora računalnik voditi obratovanje po točnem programu, ki je določen vnaprej: začetek taljenja z znižano napetostjo oziroma močjo, samo taljenje z maksimalno močjo loka in konec taljenja z močno reducirano močjo. Program taljenja mora biti voden kontinuirano.

b) Obratovanje pri raztaljenem vložku mora biti voden po povsem drugih kriterijih. Programiranje mora biti proces z maksimalnim izkoristkom oz. proces z minimalnim erozijskim indeksom. Računalnik bo torej vodil obratovanje obločne peči tako, da bo po raztalitvi vložka znižal napetost in tudi lok na izračunane vrednosti.

Izrednega pomena pri vodenju električnega režima je tudi optimizacija obremenitve več obločnih peči istočasno. S procesnim računalnikom je moč doseči, da obratujejo posamezne obločne peči v odvisnosti ne samo od trenutnega stanja posamezne peči, temveč v odvisnosti od po-

Sl. 4 Računalnik z vhodnimi in izhodnimi signali^{12,13}

tečenega procesa v peči ter od predvidevanj obratovanja peči za prihodnje časovno obdobje. Mnogokrat nujno zmanjšanje obtežbe moči mora biti izvedeno na onem agregatu, kjer je upoštevanje prioriteten red — gospodarska škoda najmanjša.

Priprava vložka za elektro obločno peč je operacija, kjer lahko s pomočjo linearnega programiranja in računalnika zelo veliko prihranimo. Linearno programiranje je matematična tehnika, ki omogoča optimalno uporabo več parametrov, kadar je možna različna razvrstitev le-teh. Za izvedbo takega programa optimizacije vložka mora vsak material imeti svojo kartico s ceno in težo vseh kontroliranih elementov, ki jih vsebuje. Pripravljene morajo biti tudi kartice o karakteristikah različnih kvalitet jekel, kot npr. teže, oblika kakršne koli povezave med komponentami v vložku in specifikacije, ki omogočajo uporabo posebnih materialov.

Program je namenjen doseganju najcenejše sestave vložka. Najprimernejša sestava bo povzročila, da bo kemična analiza dragih elementov blizu spodnje predpisane meje, po drugi strani pa bo vsebnost cenjenih elementov blizu zgornje predpisane meje. Zato lahko zožimo in premaknemo k spodnjim mejam predpisane vsebnosti dragih legirnih elementov.

Podobno lahko izračunavamo tudi optimalne količine fero zlitin, vendar se izračun za dodatek fero zlitin loči od izračuna vložka v naslednjem⁸:

— poznati je potrebno vrstni red dodajanja fero zlitin,

— upoštevati je potrebno razne fizikalno-kemične reakcije in zakone,

— v peči je že material, katerega kemično sestavo moramo poznati.

Zato je za konstrukcijo modela za izračunavanje dodatka ferolegur potrebno poznati:

— kemično analizo in glavne lastnosti jekla,

— količino izdelanega jekla,

— količino, kemično analizo in ceno vseh fero zlitin,

— praktične delovne parametre (npr. bazičnost žlindre).

Za izračunavanje programov s pomočjo linearnega programiranja ni nujno, da imamo procesne računalnike, ker lahko take programe rešujejo tudi navadni digitalni računalniki.

Vodenje rafinacije, ki je za izdelavo jekla gotovo največjega pomena, je odvisno predvsem od pravilnega in obširnega programa za računalnik.

Iz tabele 2 je razvidno, kako poteka računalniško vodenje rafinacije⁹.

Če je izmerjena temperatura v pravih mejah, zahteva računalnik, da se vzame proba za analizo jekla. Ko iz kemičnega laboratorija pride analiza, računalnik izračuna potrebno toploto in potrebno količino kisika za žilavljenje. Na podlagi količine ogljika, ki naj zgori, se izračuna tudi predvidena temperatura ob koncu pihanja. Po pihanju ukaže računalnik, da se vzame nova proba, ki služi kot osnova za izračun dodatka fero zlitin, kar se zopet izračuna s pomočjo predhodno vloženih programov.

TABELA 2 — Potek rafinacije⁹ (podčrtani so odgovori topilca)

03/15	TEMP. KOPELI JE 1535 (°C)
	KONEC SARŽIRANJA IN TALJENJA
	SKUPEN ČAS 02.85 H, SKUPNO KWH 028863
03/16	VZETI PROBO ZA OGLJIK, ZVEPLO IN LEGIRNE ELEMENTE
03/18	VZETA PROBA
03/18	NASTAVITI MOČ NAP 04, TOK 080, ZA 08 MIN
03/18	MOČ NA NAP 04, TOK 81, 79, 80
03/22	OGLJIK 035
03/26	IZRAČUNANA TEMP. KOPELI JE 1550
03/26	IZKLOPITI MOČ
	PIHANJE KISIKA, 21.2 ENOTE ZA 10 MIN
03/26	MOČ IZKLOPLJENA
03/27	PRIČETEK PIHANJA KISIKA
03/27	035C, 034S
03/27	024MN, 031CU, 002SI, 015NI, 005CR, 002MO
03/28	013P, 00AL
03/28	KONEC ANALIZE
03/37	PREKINITI PIHANJE KISIKA
03/37	NASTAVITI MOČ NAP. 04, TOK 075, ZA 05 MIN
03/38	MOČ NA NAP. 04, TOK 76, 76, 75
03/38	PIHANJE KISIKA KONČANO, 21.75 ENOT
	RAZLIKA KOLIČINE KISIKA 00.55 ENOT
03/44	IZKLOPITI MOČ
	VZETI PROBO ZA OGLJIK IN LEGIRNE ELEMENTE
	IZMERITI TEMPERATURO
03/45	MOČ IZKLOPLJENA
03/46	TEMP. KOPELI JE 1567
03/48	VZETA PROBA
03/48	NASTAVITI MOČ NAP 04, TOK 075, ZA 14 MIN
03/49	MOČ NA NAP 04, TOK 76,76,75
03/57	016C, 015MN, 002SI
03/57	KONEC ANALIZE
03/59	VSEBNOST MN, NE ŠE DODATI REG. MN 1495—0138 = 1357
04/02	IZKLOPITI MOČ
	VZETI PROBE ZA C, MN
	NASTAVITI MOČ NA ISTO NAP. IN TOK
04/02	MOČ IZKLOPLJENA
04/05	MOČ NA NAP 04, TOK 76, 76, 75
04/05	VZETA PROBA
04/11	IZRAČUNANA TEMP. KOPELI JE 1608
04/11	DODAJ MN V PEČ
	IZLITI PEČ 05 MIN PO DODATKU MN
04/11	IZKLOPITI PEČ

TABELA 3 — Prikaz delovanja računalniško vodene 50 t elektro obločne peči

	1968	1969	1970	1971
1. Skupna proizvodnja (t)	94.307	118.595	124.447	137.147
2. Produktivnost (t/h)	15,0	19,2	20,1	22,1
3. Vzdržnost sten peči	184	237	288	277
4. Vzdržnost oboka peči	89,4	90,9	98,2	102,0
5. Število popravil / oblogo	16,5	23,5	14,5	8,2
6. Zastoji zaradi popravil (h)	76,5	72,7	37,7	18,3
7. Skupni zastoji (% celotnega časa)	13,55	10,60	11,10	9,15

V ZDA so pri vodenju obločne peči z LECTROPACE sistemom dosegli naslednje koristi:

— porast produktivnosti do 15. odst., kar znese skupno s prihrankom na elektrodah, na obzidavi itd. 1,50 do 2,25 \$/tono,

— optimalna uporaba različnih surovin za pravilno sestavo vložka in dodajanje ferolegur prispeva do 1,90 \$/tono,

— pri kontroli in vodenju peči so dosegli prihranek do 0,75 \$/tono,

— skupna korist je torej od 1,50 do 6,0 \$/tono — kjer pa niso upoštevali koristi od izboljšane kvalitete, od zmanjšanja števila »škart« šarž in od izboljšane planiranja proizvodnje.

04/11	NASTAVITI MOČ NA NAP 06, TOK 055, ZA 05 MIN
04/13	DODATNO MN 1355
04/14	MOČ NA NAP 06, TOK 55, 52, 55
04/15	014C, 015MN
04/16	NAOGLJICENJE V PONOVC
	0015 ČISTEGA OGLJIKA
04/18	PRIČNITE Z IZLIVANJEM PEČI
04/19	IZKLOPITI MOČ
04/19	PREBOD
04/22	KONČANO LITJE
04/22	SKUPNA PORABA KWH 032250
04/25	TEMPERATURA JEKLA V PONOVC
	JE 1538
04/48	PEČ PRIPRAVLJENA ZA PONOVO SARŽIRANJE

Prikazali smo, kako računalnik vodi proces. Vsak dogodek med procesom se časovno beleži in vsak neplanirani zastoj ali napačno delovanje peči mora topilec oziroma posadka pojasniti, kar prispeva, kot smo že omenili, k večji disciplini pri delu.

Ocena delovanja računalniško vodene elektro obločne peči

Iz opisovanja delovanja že instaliranih procesnih računalnikov je razvidno, da se dosežejo koristi in izboljšave pri delu elektro obločne peči, in sicer^{8, 9, 10, 11, 12, 13}:

— vodenje oziroma kontrola električnega režima vseh peči,

— izboljššan tok materiala,

— izboljšana tehnologija,

— krajši čas od preboda do preboda,

— boljša vzdržnost obloge,

— večja kakovost izdelkov,

— odlična in neodvisna kontrola dela peči in posadke,

— večja disciplina pri delu,

— lažje in pravilnejše planiranje proizvodnje,

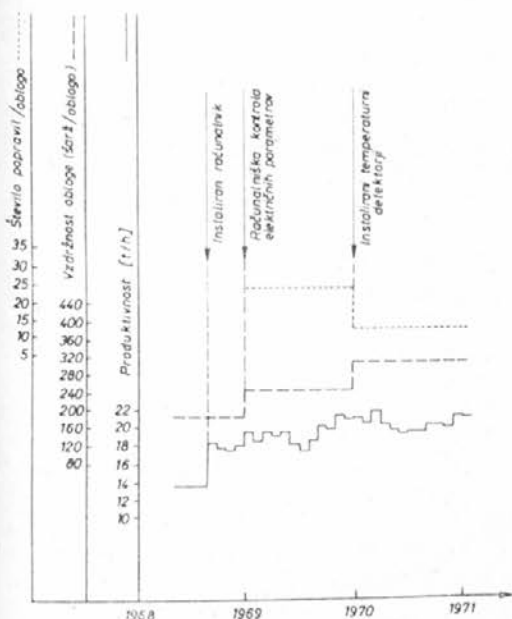
— možnost točne kontrole surovin za pripravo vložka.

V tabeli 3 in na sliki 5 je prikazana aplikacija procesnega računalnika na delu 50 t UHP peči v železarni CHRISTIANIA SPIEGEVERK na Norveškem⁶.

Zanimivo je sedaj primerjati stroške za nakup računalnika in opreme s koristmi od njegove uporabe.

Stroški za računalnik z opremo »hardware« so od 60.000 do 100.000 \$, cene »software« programske opreme pa je od 40.000 do 100.000 \$, kar seveda zavisi od obširnosti programov in od proizvajalca. Skupni stroški nabave kompletnega računalniškega sistema so torej nekje od 100.000 do 200.000 \$. Za vzdrževanje računalnika se poleg tega mesečno predvideva 10.000 \$.

Naj je poprečna korist le 3,0 \$/tono in z mesečno proizvodnjo 15.000 ton bi prihranili 45.000—10.000 \$ = 35.000 \$.

Sl. 5 Produktivnost peči in vzdržnost obloge pri računalniško vodenih elektroobločnih peči

Nakup celotnega računalniškega sistema bi se nam torej amortiziral v 3 do 6 mesecih.

Možne variante uvajanja računalniškega vodenja elektroobločnih peči v železarni Ravne ter koordinacija dela med železarnami

V železarni Ravne stojimo pred odločitvijo, kdaj in kako uvesti računalnik v jeklaro za vodenje elektroobločnih peči. Predvsem gre tukaj za odločitev, katero varianto uvedbe računalnika bomo izbrali, upoštevaje finančna sredstva, kadrovske zahteve in glavne značilnosti posameznih variant.

Oglejmo si na kratko, kakšne so možne variante!

Letos v jeseni bo predvidoma inštaliran v železarni veliki računalniški sistem IBM 370/135, na katerega lahko priključimo več terminalov in procesne računalnike. Terminal je računalniška enota, ki je lahko oddaljena nekaj sto metrov od glavnega računalnika in služi za oddajanje in sprejemanje podatkov od glavnega računalnika. V svetu je nekaj železarn, ki uporabljajo za vodenje elektro obločnih peči kar terminale, priključene na večji računalniški sistem. Glavna pomanjkljivost takšnega vodenja je v tem, da smo omejeni na digitalne, ker analogni vhodi in izhodi niso mogoči. To praktično pomeni, da smo s terminali omejeni samo na metalurško vodenje šarže ter se električni režim vodi še naprej manualno, pri čemer lahko računalnik nastopa kot svetovalec topilecu in mu lahko svetuje, s kakšno električno močjo naj trenutno dela, da bodo stroški za energijo minimalni.

Dobre strani terminala so razmeroma preprost začetek uvajanja računalnika v topilnico. V primerjavi z ostalima dvema variantama uvajanja zahteva terminal nižje stroške investicije, vzdrževanje je vključeno kar v veliki računalniški sistem, problem šolanja je manjši in dr.

Pri nekaterih firmah (npr. IBM) je mogoče kupiti samo procesni računalnik brez aplikacijskih programov. To bi bila druga

možna varianta uvajanja računalnika v jeklaro. Pri tej varianti bi morali narediti sami s pomočjo zunanjih svetovalcev aplikacijske programe, ki bi bili prilagojeni naši organizaciji in tehnologiji dela.

Dobre strani te variante so:

— začetna investicija je manjša kot v primeru, da kupimo poleg procesnega računalnika še aplikacijske programe,

— lažje popraviljanje, dopolnjevanje in razvijanje celotnega sistema in

— modularno in postopno uvajanje računalnika v topilnico.

Slaba stran te variante je razmeroma problematična izdelava aplikacijskih programov.

Tretja možna varianta uvajanja procesnega računalnika je s pomočjo procesnega računalnika, pri katerem bi poleg računalnika kupili tudi že kar aplikacijske programe. Ta rešitev je na videz najbolj preprosta in zanesljiva, toda glede na izkušnje, ki jih imamo z delom na računalniku, vemo, da je zelo težko popravljati, dopoljevati in razvijati tuje programe, ki jih je treba po drugi strani zelo drago plačati (približno ena tretjina investicije).

Pri katerikoli varianti, ki jo bomo izbrali za železarno, bomo morali upoštevati:

— da je potrebno pred inštalacijo procesnega računalnika ali terminala opraviti vrsto pripravljavnih del s pomočjo organizacije dela in tehnološkega postopka in

— da moramo v železarni prvo uvesti veliki računalnik IBM 370/135, kajti šele takrat se bodo sprostili kadri (organizatorji in programerji), ki so trenutno popolnoma zasedeni.

Pred nami je redka priložnost za obširno skupno nalogo vseh treh slovenskih železarn, kajti vse stojijo pred nalogo: v jeklaro uvesti sodobno vodenje elektro obločnih peči s pomočjo računalnika. Morebitno tekmovanje naj zamenja sodelovanje, delitev dela in izmenjava izkušenj.

V kratkem pregledu delovanja procesnega računalnika na elektroobločni peči smo podali osnovne podatke o zgradbi računalniškega sistema z opisom »hardware« in »software« elementov s potrebnimi vhod-

nimi podatki. Prikazali smo uporabo računalnika za nekatere tehnološke faze in operacije.

Skušali smo podati glavne koristi in pridobitve, ki jih lahko pričakujemo od uporabe procesnih računalnikov. Dodali smo krajši ekonomski izračun, ki naj služi le za orientacijo o stroških takega sistema in možne variante uvajanja računalniškega vodenja elektro obločnih peči v železarni Ravne.

Literatura

1. N. N.: Entwicklung konventionell instrumentierter und prozessrechnergesteuerter Systeme, Messen-Steuern-Regeln, Oktober 1971;
2. Shah R., A. M. Greene: World Steelmen Report on Use of Process Computer Control, IAMI, May 1970, 27—29;
3. Brosvic J. A.: Computer Control Systems for Reducing Operating Costs in Oxygen Steel-making and Electric Arc Furnaces, Iron and Steel Engineer, September 1963, 153—163;
4. N. N.: Das IBM System 7, Posebna brošura;
5. Mulcahy J. A., G. H. Samuel: Lake Ontario Steel's Computer — Controlled Electric Arc Meltshop, Blast Furnace and Steel Plant, November 1970, 801—805;
6. Riddervold H. W., M. Mohagen, O. P. Thoresen: Computer controlled steel melting in 50 tons electric arc furnace, Congres International sur le four électrique a arc en eciérie, Cannes (France), 7—9 juin 1971;
7. Shah R.: Steelmaking Automation Quickens, IAMI, May 1970, 30—32;
8. Schroeder D. L.: The Place of Time Sharing in Steelmaking Automation, Electric-Furnace Proceeding, 1970, Vol. 28, 142—149;
9. Weinheimer F. E.: The Computer in Electric Furnace Melting, Journal of Metals, April 1969, 69—76;
10. Gloven D. O.: Computer Control for Electric Furnace Steelmaking, Journal of Metals, December 1964, 963—966;
11. Stenhouse J. F.: Application of a Digital Computer to the Control and Direction of an Electric Furnace Melt Shop, Iron and Steel Engineer, March 1971, 93—97;
12. Galkin M. F.: Avtomatizacija elektroplavki stali, Izd. »Metallurgija«, Moskva 1967;
13. N. N.: Automatischer Betrieb von Lichtbogenöfen, ASEA, 8574 T, Juni 1970, Reg. 663;
14. Christiania Spiegerværk, Norveška, Interni podatki;
15. World Systems Laboratories: The Lectropace System for Computer — Based Process Control In Electric Steel Making, Posebna brošura.

Karakteristike in uporaba stiskalnic

Železarna Ravne se uveljavlja kot proizvajalec preoblikovalnih strojev. V program so vključene stiskalnice od 100 do 1000 Mp, strojne škarje in kovaški valjarski stroji.

V proizvodnem programu so najmočnejše zastopane stiskalnice, ki jih uporabljajo za hladno in toplo plastično preoblikovanje. Od kladiv se razlikujejo v tem, da strojna kladiva izkoriščajo neposredno tlačno silo, medtem ko uporabljamo stiskalnice za preoblikovanje s posrednim tlačnim pritiskom.

Hitrosti gibanja orodja pri stiskalnicah so precej manjše kot pri kladivih. Dinamični učinek je razmeroma majhen.

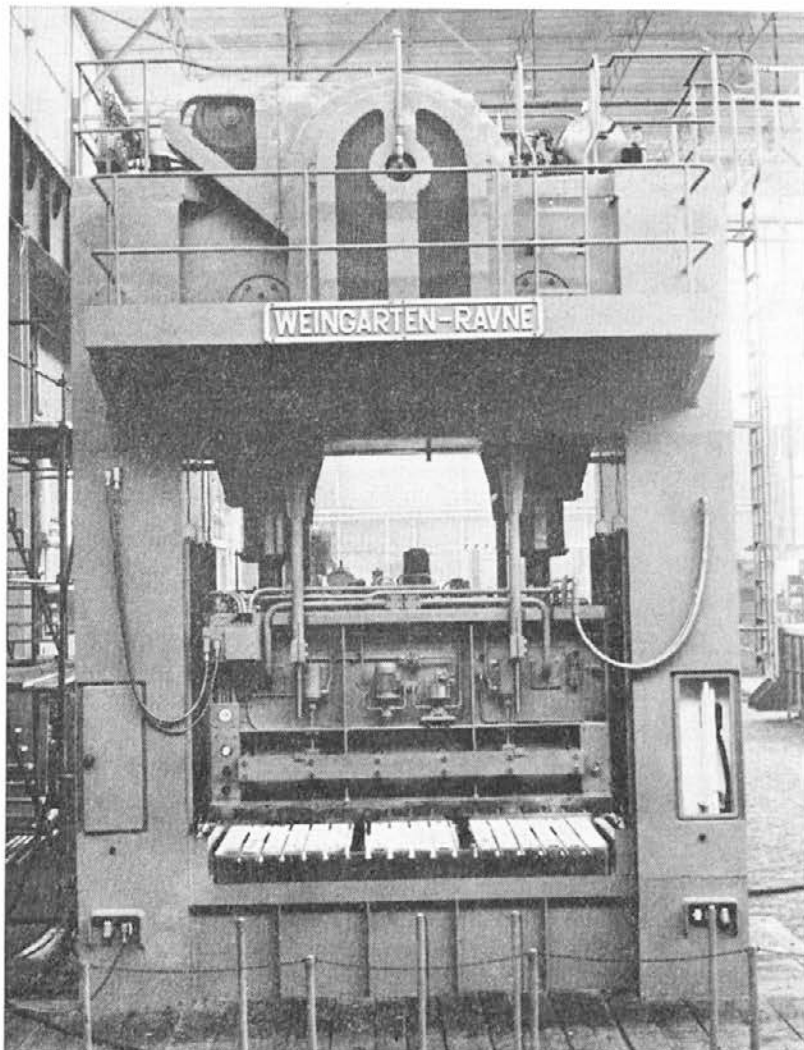
Pri stiskalnicah je značilno, da povzročajo sile, ki nastopijo med orodjem in obdelovancem, enako velike reakcije v okviru in delih pogona. Okvir stiskalnice mora biti dimenzioniran tako, da napetosti v

posameznih delih presekov ne presegajo kritičnih vrednosti. Togost okvira mora biti zadosti velika. Vse to pa podraži izdelavo stiskalnic.

Dobra lastnost stiskalnic je v tem, da so natančnejše in mirnejše pri obratovanju kot kladiva. Stiskalnice ne rabijo velikih in dragih temeljev. Zaradi mirno delujoče statične sile je odpor materiala manjši in plastična deformacija sega globlje kot pa pri dinamičnem preoblikovanju s kladivi.

Za vsako preoblikovalno operacijo je potrebna določena energija. Da stroj lahko opravi deformacijsko delo na obdelovancu, morata razpoložljivi pritisk in moč motorja vsak trenutek zadoščati.

Veliki pritiski oziroma sile pri preoblikovanju imajo za posledico precejšnje obremenitve stroja, te pa so pri stiskalni-

Slika 1 — ekscentrična dvostebna stiskalnica DQ 500, namenjena za hladno plastično preoblikovanje

cah neprimerno večje kot pa rezalne sile pri obdelovalnih strojih.

Stiskalnice imajo določene karakteristike, ki rabijo za označevanje njihovih lastnosti. Te niso pomembne samo za konstrukterje, ampak tudi za inženirja tehnologa.

Najvažnejši podatek, ki okarakterizira stiskalnice, je imenska sila, katero morajo zdržati okvir in pogonski deli stiskalnice, ne da bi prišlo do nedopustnih deformacij ali zlomov elementov stiskalnice. Imenska sila se uporablja za preračun vrtilnega momenta, s katerim so obremenjeni pogonski deli stiskalnice.

Pri ročičnem in ekscentričnem pogonu, pri konstantnem vrtilnem momentu sila na pehalu proti spodnji mrtvi točki lege pehala narašča proti neskončnosti. Za vsako stiskalnico je imenski kot in imenska sila določena.

Druga važna karakteristika je razpoložljiva energija. Ta je pri mehanskih stiskalnicah nakopičena kot kinetična energija vztrajnika. Stiskalnica odda med delovnim gibom pehala določeno energijo. Kolikšna oddane energije je omejena z dopustnim padcem števila vrtljajev vztrajnika.

Moč pogonskega motorja ni tako velika, da bi v kratkem času oddal dovolj energije. Razliko med potrebno energijo, ki jo rabimo za delovno operacijo, in energijo, ki jo lahko odda motor v delovnem gibu, črpamo iz vztrajnika. V praznem teku stiskalnice motor to energijo v vztrajniku nadoknadi.

Tretja važna karakteristika je elastična konstanta stiskalnice, s katero označuje-

mo njeno statično togost. Definira nam odpor stiskalnice proti deformaciji pod vplivom obremenitve. Elastična konstanta stiskalnice je razmerje med preoblikovalno silo in ustrezno elastično deformacijo okvira stiskalnice.

$$c = \frac{P}{f} \text{ (Mp/mm)} \quad (1)$$

P = sila preoblikovanja (Mp)
 f = celotna deformacija (mm)

Za različne preoblikovalne postopke se potrebujejo stiskalnice z različnimi elastičnimi konstantami. Bolj je postopek plastičnega preoblikovanja zahteven, večja naj bo togost stiskalnice. Največjo elastično konstanto zahtevamo za stiskalnice, namenjene za kovanje v utopih.

Poleg teh karakteristik okarakterizirajo stiskalnice še hod, število prostih in številno delovnih gibov pehala.

Stiskalnica bo ekonomično izkoriščena le, če uporabljamo pravilno vrsto in velikost stroja, pri tem pa moramo upoštevati zahteve, ki jih postavljajo tehnološki postopek, material, oblika in velikost obdelovanca.

Uporaba stiskalnic, potek sil in potrebno delo za preoblikovalne postopke

Stiskalnice se lahko uporabljajo za najrazličnejše preoblikovalne postopke. Rabijo se za rezanje in upogibanje pločevine, globoko vlečenje, vtiskovanje, hladno iztiskovanje, prosto kovanje, kovanje v utopih, toplo nakrčevanje itd.

Za pravilno izbiro stiskalnice in izkoriščanje je predvsem važno poznati sile, ki

nastopajo pri plastični deformaciji materiala. Sile so odvisne od naslednjih parametrov:

- a) vrste in trdnosti materiala,
- b) oblike in dimenzije obdelovanca,
- c) od konstrukcije in obratovalnega stanja orodja,
- d) od vrste in hitrosti preoblikovalnega postopka,
- e) od trenja pri preoblikovanju.

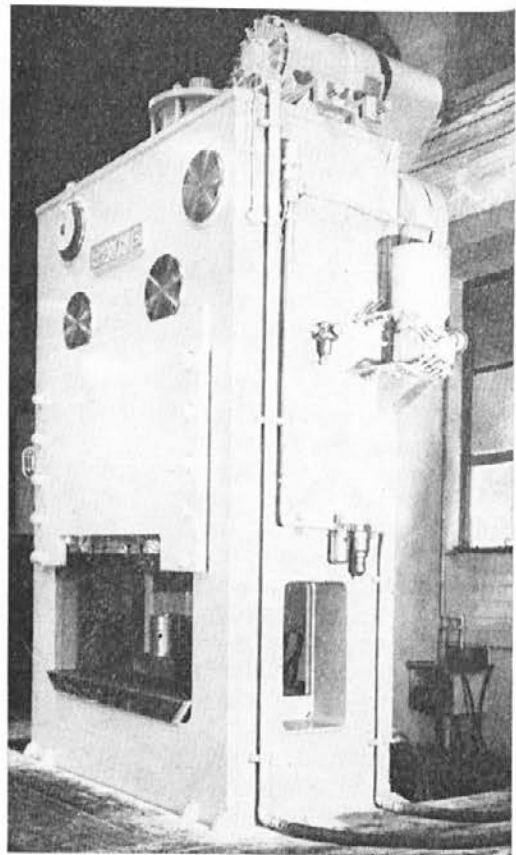
Potek sil, ki se pojavijo pri plastičnem preoblikovanju materiala, je podan v diagramih sl. 3. Na ordinati so nanesene sile, na abscisi pa hod pehala proti spodnji mrtvi legi. Vrednosti so podane orientacijsko. Pri različnih obdelovancih in različnih hodih se sile spreminjajo. Za vsak postopek plastičnega preoblikovanja je krivulja poteka sile karakteristična. Površina v diagramu, ki je pod krivuljo sile, predstavlja delo, ki je potrebno za preoblikovalni postopek. Največjo silo oziroma pritisk na pehalu $P_{\max}$ lahko izračunamo vnaprej kot produkt prereza A (mm²) obdelovanca, ki je obremenjen pri preoblikovanju in napetosti » k « (kp/mm²), ki se pojavi v prerezu.

$$P_{\max} = A \cdot k \text{ (kp)} \quad (2)$$

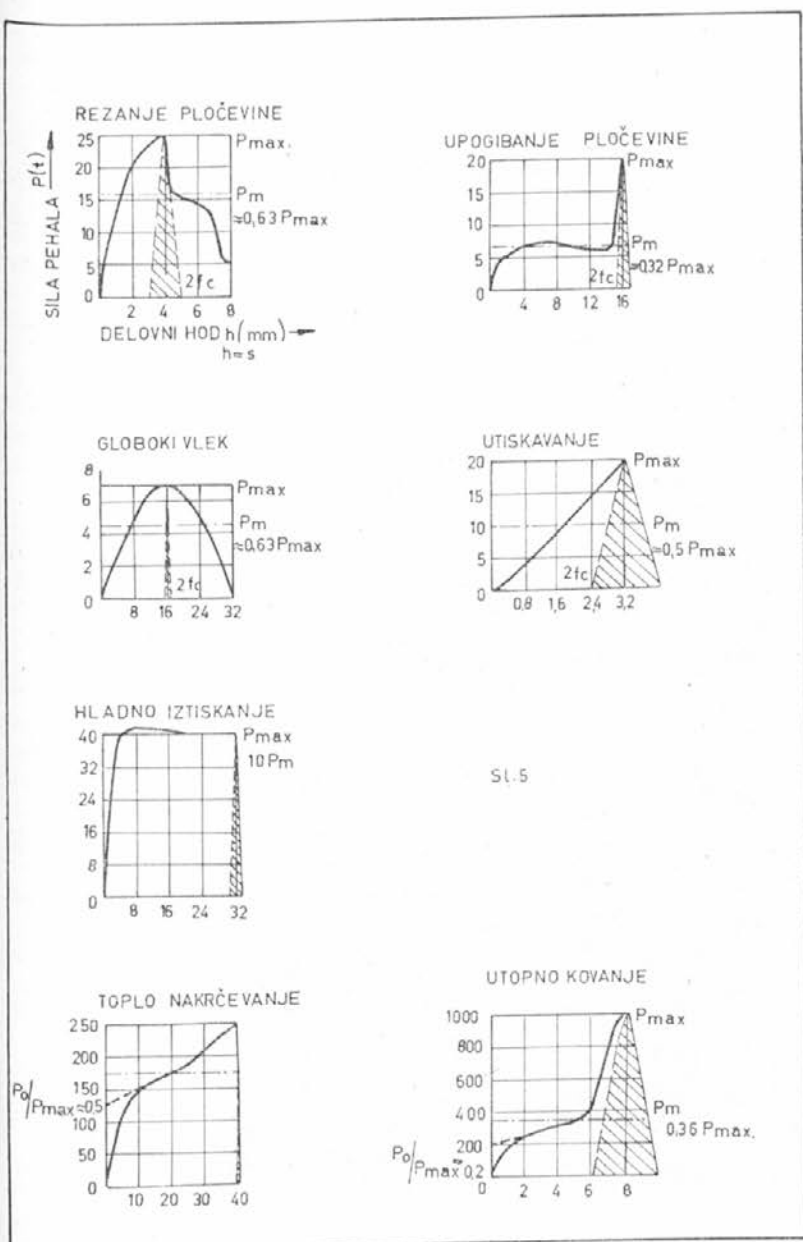
Specifična obremenitev » k « je odvisna tudi od stopnje deformacije in trenja med orodjem in obdelovancem. To moramo pri vsakem postopku preoblikovanja določiti.

Vsakokratni gib pehala » h « je mogoče določiti računsko iz želene oblike obdelovanca, pri čemer se moramo ravnati po načelu stalnosti volumna obdelovanca pred deformacijo in po njej. Pri globokem vleku moramo upoštevati stopnjo deformacije, če hočemo preprečiti izmeček.

Pri posameznih preoblikovalnih postopkih lahko izračunamo potrebno deformacijsko delo W (kpm, Mpm) vnaprej kot

Slika 2 — 680 MP ročična stiskalnica domače konstrukcije za toplo in hladno plastično preoblikovanje materialov

Slika 3 — karakteristični potek sil pri plastičnem preoblikovanju materiala

zmnožek srednje vrednosti sile P_{sr} (Mp) in delovne poti h (mm):

$$W = P_{sr} \cdot h = P_{max} \cdot H \cdot h \quad (3)$$

Za posamezne postopke so značilne vrednosti za razmerje sil $\frac{P_{sr}}{P_{max}} = H$, ki so vrisane v diagramih na sliki.

Določen del energije se pri postopku plastičnega preoblikovanja porabi za de-

formacijsko delo stiskalnice. To delo predstavlja šrafirana površina v diagramih. Pri nekaterih postopkih se to delo izkoristi za preoblikovanje v bližini spodnje mrtve točke lege pehala.

Pri upogibanju pločevine, vtiskavanju, iztiskavanju in podobnih postopkih, pa se deformacijsko delo ne izkoristi za preoblikovanje, ampak se prenese v obliki vibracij na temelje. Inž. Marjan Senica

dosti zanimali za sodelovanje z mladimi, tako so se ti počutili nekoliko zapostavljeni. Tudi članstvo je bolj počasi naraščalo. Da bi vaščanom prikazali namen ZMS, je aktiv priredil več družabnih večerov, vendar so ostali mladi v Kotljah nekako osamljeni, kljub temu pa so nadaljevali z delovnimi akcijami ter občasno uprizorili gledališko predstavo. Po svojih možnostih jim je pomagala tudi ravenska občinska konferenca ZMS. Z aktivnim delom so si prislužili priznanje najboljšega mladinskega aktiva na vasi. Želja hotuljskih mladincev je tudi, da bi se tesneje povezali z drugimi mladinskimi aktivimi v koroški regiji in izven nje, še prej pa bi radi uredili svoje probleme.

Ob letošnjem dnevu žena so izvedli lepo in humano akcijo, v kateri so obiskali onemogle občane v njihovem domu v Dravogradu, jim priredili krajši kulturni program ter jih obdarili. S tem so tudi dokazali, da mladi še vedno spoštujejo starejše in se jim skušajo oddolžiti za njihov trud, ki so ga oni vložili za naš boljši jutri.

Nekateri zmotno mislijo, da se mladi ne zanimajo za modernizacijo vasi. Nasprotno, prav mladi v Kotljah opozarjajo na nekatere pomanjkljivosti. Javno so opozorili, da so v primerjavi z drugimi kraji Kotlje še vedno zaostale, saj nimajo niti prave telefonske zveze. Edini telefon je v hotelu Rimski vrelec, pa še ta je nekaterim vaščanom zelo odročen in dosegljiv le po dnevi. Ponoči so vaščani ob boleznih ali nesreči prepuščeni svoji iznajdljivosti, pa čeprav lahko gre včasih za dragocene minute. Po mnenju mladih bi morali to pomanjkljivost čimprej odpraviti, ne pa da se pristojni forumi ob tem problemu izgovarjajo, češ da se ne izplača in da je uvedba telefonske zveze predraga reč.

Treba bo popraviti storjene napake in zaupati mladim, če si želijo večjega sodelovanja, kajti v slogi je moč. Skupaj z mladimi se bodo odstranile vse napake in medsebojno nezaupanje bo odpravljeno. To je tudi velika želja hotuljskega mladinskega aktiva.

Karlo Krevh

VSO SKRB STROKOVNI VZGOJI

Na Ravnah so se sestali člani občinskega odbora Združenja rezervnih vojaških starešin, pregledali preteklo delo ter si zadali naloge za prihodnje. Na seji so po posameznih združenjih preverili udeležbo članstva na predavanjih kakor tudi na zadnjem taktično-orientacijskem pohodu ter ugotovili, da sta imeli na predavanjih dve združenji udeležbo prek 80 odst., poprečna udeležba pa je bila 75 odst. Skupno se je udeležilo predavanj strokovne vzgoje 561 članov. Najboljšo udeležbo na taktično-orientacijskem pohodu je imela organizacija Ravne I, kjer se je poha- da udeležilo 67 članov, kar znaša 82,7 odst.

Sklep zadnje seje je bil, da se predavanja in taktično-orientacijski pohod ponovijo za vse člane, ki so izostali iz upravičenih ali neopravičenih razlogov. Sklenili so tudi, da bodo organizirali taktično-orientacijski pohod v občinskem merilu ter najboljšo poslali na republiško tekmovanje. Za najboljšo ekipo bodo namenili tudi skromna priznanja.

Ob vajah teritorialnih enot bodo za člane ZRVS organizirali tudi ostro streljanje ter ogled najnovejšega orožja. To nameravajo storiti v septembru.

Nadalje naj posamezna združenja skupaj s kadrovske komisijo pri občinskem združenju

Zakaj nezaupanje v mlade Hotuljce

Pogosto čitamo v naših časopisih ali slišimo po radiu, češ da mladi množično zapuščajajo kmetije in vasi ter si v mestih iščejo boljše možnosti za življenje ter razvedrilo, katerih pač na vasi primanjkuje. O tem, da mladih na vasi in kmetijah ni in da te počasi propadajo, tožarimo na razne načine vsehprek. Toda ali so se ti ljudje, ki tožarijo o vse večjem pobegu mladine iz vasi, kdaj resnično vprašali, kaj je vzrok temu pojavu? Po mojem nihče! Dandanes ne smemo gledati mladega človeka le skozi prizmo kritiziranja, čeprav storijo kdaj kakšno napako. Po svoje so marsikdaj potrebni pomoči. Sicer pa prislusnimo, kaj menijo o tem problemu sami.

Sedanji aktiv vaše mladine v Kotljah je pričel aktivno delovati v letu 1971. Sicer so vaški aktivni obstajali tudi prejšnja leta, le da so delovali bolj ali manj aktivno in nazadnje tudi razpadli. Za začetek dela je bilo potrebno mnogo, saj niso imeli niti svojih prostorov, kjer bi se lahko sestajali. Končno se je zanje le našla sobica v zadržnem domu. Za silo so si jo opremili z denarjem, ki so si ga prislužili z delovnimi akcijami, v katerih so vsaj nekoliko olepšali svoj kraj.

Njihova želja je bila, da se povežejo tudi z vaškimi organizacijami in društvi. Tu pa se je zataknilo. Čeprav so iz svoje- ga aktiva izvolili predstavnike v vaše organizacije, se v teh organizacijah niso kaj

Janez Gorjanc

SREČANJE POD GOLICO

Letos aprila so minila tri leta, odkar je od naporov pri delu in nazadnje zaradi bolezni omahnil v prerani grob inž. Matevž Hafner. Bil je borec v osvobodilni borbi; po osvoboditvi organizator dela za obnovo porušenih mostov, graditelj nove Zenice, glavni direktor železarne Jesenice in naposled svetovalec vsem sodelavcem v jugoslovanskih železarnah.

Ing. Matevž Hafner je bil v svetu in doma poznan vse bolj kot graditelj, direktor in strokovnjak na gospodarskem področju, manj pa kot borec v narodnoosvobodilni borbi. Zato nameravam osvetliti še njegov svetli in kristalni lik aktivnega borca za časa okupacije.

Bilo je v začetku aprila leta 1944. Livade, njive in travniki okoli Golice in Jeseniških Rovtov vse do Jerce so bili še pod debelo snežno odejo. Cesta, ki pelje iz Jesenic mimo Jerce v Jeseniške Rovte, je bila še kar naprej prizorišče sankarskih tekem.

Vsak s svojimi sankami, da ne bi vzbujali suma, smo se ta dan pomikali trije povablenci po tej cesti na sestanek s sekretarjem OK KPS Jesenice tov. Alešem Jelencem in njegovimi tovariši iz jeseniškega odreda. Eden izmed treh povablencev je bil tudi tov. inž. Matevž Hafner.

Sestanek je bil v kmečki bajti, malo pod transformatorjem. Za varnost je bila malo pred transformatorjem določena straža s tako lahko puškico, da nam je občutek kake varnosti kaj hitro splahnel.

Ker je bila ravno nedelja, smo računali, da kake hajke ta dan ne bo. Ušteli smo se!

Po sestanku na poti v dolino smo naleteli na močno oborožene nemške vojake, razdeljene na več skupin, ki so se v razdaljah 200 do 300 m pomikali proti Jerci, kjer se je pred pol ure zaključil naš sestanek.

Kakšna sreča!

Z življenjem je pa plačala partizanka Cilka malo prepozen in premalo previden umik po nasprotnem bregu od hiše, kjer je bil naš sestanek. Padla je pod streli Nemcev, ki so se že razvili v hajko.

Predmet razprave na tem sestanku je bil zaščita železarn na Jesenicah in Javorniku, da jih okupator pri umiku ne bi onesposobil za obratovanje. Sekretar OK

KPS Jesenice tov. Jelenc je na tem sestanku predlagal, da bi takoj pričeli s širšo akcijo in organizacijo sredstev in zaupljivih ljudi, sposobnih spoprijeti se z okupatorji pri umiku v primeru potrebe celo z orožjem. Center te organizacije naj bi bil po mnenju enih na osvobojenem ozemlju Primorske, po mnenju drugih pa v sami železarni na Jesenicah. Osvojen je bil drugi predlog in razdeljene zadolžitve na vse tri povablence.

V dolini sva se s tov. Hafnerjem dogovorila, da bo za materialna sredstva za to

Matevž Hafner, dipl. inž.

ilegalno delo skrbel on, medtem ko je name padla skrb organizirati okoli sebe zadostno število zaupljivih sodelavcev iz vrst industrijskih gasilcev. Kot predvojnemu gasilskemu funkcionarju pri industrijskem gasilstvu železarne mi je to uspelo.

Zgodaj spomladi leta 1945 so pričeli zapuščati svoja delovna mesta člani tovarniške zaščite »Werkschutz« v železarnah na Jesenicah in Javorniku. Tako so naprave v teh železarnah, postajale vedno bolj izpostavljene odnašanju in uničevanju od preostalih članov »Werkschutz«.

Da bi se tako uničevanje železarn že pri samem pričetku preprečilo, je inž. Hafner ukrepal takole:

Generalnemu in tehničnemu direktorju ter direktorju tehničnih služb, ki je bil obenem tudi eden od zaupljivih ljudi okupatorjeve varnostne službe v železarnah, je dal nedvoumno vedeti, da je že dalj časa član ilegalne skupine ljudi, ki bi lahko prevzela nadaljnjo zaščito železarn. V njegovo veliko presenečenje je zahteval od tega okupatorjevega zaupnika v železarni še ključke skladišča orožja Werkschutz, ki je bilo v kletnih prostorih ekonomata železarne na Jesenicah.

Ob prejemu ključev mi je inž. Hafner kot vodja vse te zaščitne akcije železarn

dal še navodila, kako naj orožje porazdelim in skrijem na druga mesta. Veliko orožja je bilo odnesenega na Poljane.

S temi dejanji je pa tov. inž. Hafner nehoti stopil iz ilegale in se izpostavil vsem okupatorjevim ukrepom, katere je lahko izvajal še najmanj mesec dni, vse do 8. maja 1945. Okupatorjevi ukrepi pa vemo, da so bili za taka, po njegovem, izdajalska dela, samo smrtna obsodba. To sta inž. Hafner in Aleš Jelenc že ob prvem sestanku pod Golico aprila 1944 dobro vedela.

Zato je bila oblikovana še druga skupina z imenom »Delavska enotnost«, ki naj bi v primeru likvidacije prve skupine nastopila in zaščitila tovarno.

Ob prevzemu ključev skladišča orožja in odgovorne naloge zaščite tovarne pa niti inž. Hafnerja niti koga drugega direktor tehničnih služb ni obvestil, da je poklical vod minirjev redne nemške vojske, ki so zasedli železarni in se pripravljali na miniranje ključnih objektov v njih. Tako sta se znašli v železarnah dve skupini: redna nemška vojska in skupina industrijskih gasilcev s povsem različnimi nameni.

Da bi razčistili vprašanje, za kaj kdo odgovarja, je inž. Hafner posredoval sestanek pri Jelenu na Jesenicah, na katerem je bilo določeno, da se varnost železarn prepusti industrijskim gasilcem, varnost prometnih sredstev: cest, železnic in drugih prometnih objektov pa je prevzel komandir minirjev s svojim vodom.

S tem je bilo doseženo obojestransko soglasje in odstranjen ves eksploziv z območja železarn. Pri tem je komandir postavil pogoj veljavnosti dogovora, dokler ne pade nanje kak strel iz smeri obeh železarn.

Sestanek pri Jelenu na Jesenicah je bil odločilnega pomena za vso nadaljnjo varnost železarn. Tu je inž. Hafnerju uspelo dejansko prenesti pravice, ki si jih je lastil v železarni okupator, na jeseniškega in javorniškega delavca.

Še dva ali tri dni so se potikali minirji nemške vojske po železniških postajah in ob progi med Javornikom in Jesenicami, nato jih je pa vzela noč. Jeseniškemu in javorniškemu železarju sta tako ostali obe železarni neizropani in nepoškodovani. Ta uspeh organizirane enoletne akcije zaščite tovarn je pripomogel k takojšnjemu pričetku dela po osvoboditvi.

Valjali so se razni profili železa za obnovo mostov, katere je okupator pri umikanju sistematično uničeval. Z inž. Hafnerjem sva takoj po okupaciji oblikovala delovne skupine, da so se porušeni mostovi prav tako sistematično obnovili.

Takšno je bilo moje srečanje s tov. inž. Hafnerjem v borbi z okupatorjem. Naslednje srečanje z njim, to pot na nič lažjem gospodarskem področju, je bilo štiri leta pozneje ob predaji vodstva nadaljnje izgradnje nove železarne v Zenici.

V tovarstvu med NOV premagani skupni napor in uspehi ter skupni napori pri obnovah in graditvah novih proizvodnih naprav v osvobojeni domovini me nenehno spominjajo na borca in graditelja inž. Matevža Hafnerja. Zato mi je spomin nanj tako drag.

pregledajo vrste članstva in predlagajo posameznike, ki so dalj časa v zadnjem činu, za napredovanje. Prizadevne pa je treba predlagati za odlikovanja ali dodelitev plaket.

Akcijo za gradnjo doma v Kumrovcu bodo še nadaljevali ter jo pospešeno zaključili. Do sedaj zbrana sredstva bodo nakazali za gradnjo doma.

Sledili bodo še pogovori s predstavniki mladinskih organizacij, ker naj bi skupaj z mladino organizirali predavanja obrambne vzgoje, da bi se mladina tudi udeležila streljanja ter sodelovala v tej akciji.

Sprejeli so tudi sklep, naj bi do konca septembra v večjih TOZD in posameznih zaselkih ustanovili aktivne ZRVS. Občinski odbor bo posameznim aktivom dal smernice za njihovo delovanje.

Franjo Srebotnik

Tone Sušnik

PO PREŽIHOVIH KOTLJAH

»DOČAKAL SEM, DA SEM SAM SVOJ GOSPOD!«

Postaje Kuharjeve družine od Kotnikove bajte do
Preškega vrha

1. KOTNIKOVA BAJTA (Kotnik, Kotnica, Kotnea), v zemljiški knjigi je prvi znani lastnik Vincenc Trub (pišejo Trupp, Trueb, Trup), ki se je poročil s Terezijo Gradišnik; ko je ovdovela (1891), se je leta 1893 poročila z Martinom Kuharjem, p. d. Encijem (govorimo Incnovo, Incnovega) — Kotnikovim sosedom, dedoval je Anton Trup (1873 do 1956), prvič se je poročil z Antonijo Gostenčnik leta 1901 in imel iz tega zakona sina Franca (umrl pri vojaki za malarijo), leta 1925 se je drugič poročil z dosti mlajšo Frančiško Mravljak (r. 1900). Anton Trup je bil hotuljski župan od leta 1919 do 1927, nato pa do ukinitve občine občinski svetovalec. Okupator je družino izgnal na Nemško. Ona je bila v Rawensbrücku.

Sem k bratu Martinu sta se po poroki 17. oktobra 1892 začasno naselila Anza in Marjeta Kuhar. Tu se je mladima zakoncem 10. avgusta 1893 rodil prvorojenec, ki so ga naslednjega dne krstili na ime Lovrentius, Lovrenc ali po koroško Voranc. Bajta stoji na tesni, ob gozd potisnjeni ravnici pod Uršljo goro, ob stari poti od »Kisele vode« proti Uršlji gori ali pa proti Poštarskemu domu na selski strani. Hiša je danes obnovljena, le plošča na njej še govori, da se je v tej »bajti« rodil Prežihov Voranc.

2. MIHEL (Mihev, govorimo: Mihi, Mihelica pr. Mihevu, mihelji grunt, na Miheljem) na Preškem vrhu. Takrat so bili še Mihevi (v zemljiški knjigi Miheu). K Mihelu so se Kuharji preselili v igredi leta 1894. Tu je bil oče gostač; v zelo veliki kmečki hiši so imeli v najemu sobo in kuhinjo. Kuharjema se je tu rodil 1895 drugi sin Alojz. Voranc pa se tega doma spominja kot »nepopisno lepega, odetega v večno sončno luč«.

3. KRAVPERG (govorimo: Krauperh, na Krauperzi, na Krauperskem), sklanjamo Krauperh — Krauperga (Juh — Juga), pisali so se Krautberger, na Preškem vrhu, Prežihove matere rojstni dom. O prastarem rodu na kmetiji priča istost lastnikovega priimka in zemljeknjižnega imena kmetije: Krautberger. Vorančev ded po materi Lorenc Krautberger je podedoval posestvo 1864, njegov sin Leopold Krautberger 1896 in Vorančev bratranec Adalbert 1920. leta. Po letu 1945 je Kraupersko splošno ljudsko premoženje. Kuharji so posestvo začasno prevzeli, ko je bil materin brat — dedič — na Koglu. Vorancu se novi dom ni priljubil. Stare Krauperške hiše ni več, ostala je samo bajta. Vorancu pa se je vtisnila v spomin dimnica, ki jo je pozneje opisal v nedokončanem romanu Pristrah.

4. KOGEL (govorimo: Kogu, na Kogli, Kogousko), POD-GORA 18, leži na prijaznem griču, potisnjenim pod Uršljo goro. Z roba ob mogočnih lipah, katerih košato rast lepo opaziš z nasprotnega Prežihovega vrha, je lep razgled po hotuljski kotlini, na vzhodu je Pohorje, na drugo stran vidiš Podjuno. Kmetija je lepa. Leta 1870 pride v roke nekmečkim gospodarjem: 1870 je lastnica Hüttenberger Eisenwerks — Gesellschaft, kasneje Österreichische Alpine Montangesellschaft, 1887 pa postane lastnik grof Douglas Thurn in Thurni so lastniki do leta 1941, nakar je upravljal »Gau Kärnten«, po letu 1945 je splošno ljudsko premoženje. Kuharji so bili najemniki grofa Thurna. Sem so se Kuharji preselili leta 1896 ali 1897. Vorancu se je tu ob očetovem in materinem pripovedovanju začelo širiti obzorje. Mati mu je odkrivala skrite korenine in žile ljudi in domačij v okolici; ob očetu je spoznaval socialne krivice in ob njem mu je zorela nacionalna zavest. Voranc se je tu že vključil v trdo delo domačih. Ob svitu je vstajal, pasel je, tudi v bližnji globači, v Peklu.

S Kogla je začel Voranc hoditi v šolo, ki je bila takrat enorazrednica in utrakvistična, v bistvu ponemčevalna. Voranc je začel hoditi v šolo 4. 11. 1899; takrat je učil nemškutarski učitelj Johann Pinter.

Na Koglu se je Kuharjevim rodila leta 1899 hčerka Ana. K njim se je preselila po smrti materinega očeta materina mačeha Elizabeta Krautberger, rojena Ledinek. Pri njih je ostala doslej do smrti. Prežih se je z ljubeznijo spominja v Ajdovem strnišču (Solzice).

5. PREŽIHOVO, Preški vrh 12: Prežih, Prežihinja, Prežihnä.

Zadnji kmečki lastniki so bili Skitki (priimek je prišel po priženitvi z Breznice nad Prevaljami. — Zadnja kmetica pri Prežihu (Skitek) je bila babica dr. Franca Kotnika; nje-na hči se je vdala k Župancu — Kotniku na Dobrije. Potem je šel grunt iz rok v roke (od 1888 do 1913): Luka Žmavcer, Franziska Herzfeld, Josef Sucharipa, Dominik marquis Pandolfi, firma Fratelli Feltrinelli iz Bolzana, Franc Celestina, Maria Rumpf. Leta 1913 je posestvo kupil ponemčeni domačin, uradnik ravske jeklarne Matija Čas in si je poleg Prežihove kmečke zgradil svojo novo hišo. Po osvoboditvi je Prežihovo postalo splošno ljudsko premoženje v upravi društva slovenskih pisateljev, izročeno v dosmrtno uživanje Prežihovemu Vorancu; potem njegovi vdovi (zemljeknjižno urejeno 1964). Leta 1972 so Vorančevi odkupili nekdanjo Časovo hišo ter nekaj arov vrta in sadovnjaka.

Kuharji so bili pri Prežihu najemniki od leta 1901 do 1911 (tudi še naslednje leto, ko so že bili na svojem), in sicer najemniki Feltrinellov in Celestinov. Živeli so seveda v kmečki hiši, ki stoji še danes. Tu sta se rodila Vorančeva brata Anza (1904) in Gustej (1906). Tu je umrla Vorančeva sestra Ana (1905).

Stoji tudi še parna nad hlevom, kjer je šestnajstletni Voranc napisal svojo prvo črtico Petkov Cenc za Zofke Kvedrove Domačega prijatelja (1909). Spominski kamen opozarja na te pisateljske začetke. Od tod je sedemnajstleten potegnil v svet, barabil v Gorici in Celovcu in se v igredi 1912 vrnil. Takrat so bili že na svojem. Avgusta 1945 se je Prežih z družino in materjo naselil na Prežihovem (v nekdanji Časovi hiši). Le kratko je bil to njegov dom, komaj kako leto.

Spomin nanj zvesto in požrtvovalno varuje njegova vdova, ta močna in skromna Hotuljka, ki je bila močna zanj v ljubezni in trpljenju in skromna v slavi njegovega imena.

6. PREŽIHOVA BAJTA (Preška bajta): kupili so jo leta 1911 (kupna pogodba s Celestinom 29. maja 1911), pomagali so si tudi z denarjem, ki so ga dobili s prodajo Incnove bajte (= Encijeva bajta), blizu Vorančeve rojstne hiše. Dedoval jo je Vorančev oče za bratom Martinom, ki je bil brez otrok.

Zemlje je bilo pri Prežihovi bajti za kakih pet glav, tudi za Jirsa in Bavha. Tu je bil končno dom, lastna zemlja, vredna gnoja za prihodnje žetve, vredna, da sadi oče sadje za vnuke, lasten les, vreden, da ga gospodar varčno prebira in hrani za sine, od nikoder tako ko s teh njiv objame oko vse Kotlje-Jamnico, tu je Voranc oral in kosil, od tod je šel v Ljubljano v zadružno šolo in se vrnil, od tod v kmetijski tečaj na Dunaju, tu je snoval in pisal, tu je z očetom politiziral in poslušal materine pripovedi, tu je kmetoval in tesaril, tu ga je vojaščina 1914 v prvo vojsko pobrala, sem se je vrnil leta 1919, sem so prihajali partijski sodelavci, znanci in neznanci, mati je z dobrodušno vero Vorančevim prijateljem na gumnju postlala, med škodliami v hlevski strehi so Voranca čakala skrivna pisma in tu je bilo ajdovo strnišče. Tedaj je prihajal Voranc domov že kot uradnik Bratovske skladnice v železarni na Ravnah, dve, tri leta še, potem si je najel tudi sobo na Ravnah, nad pisarno.

Sini so se razkropili, Anza je bil pol na bajti, pol na ženini kmetiji za Brinjevo goro, oče je umrl med okupacijo 1944. leta, Anzana so nacistični policisti še istega leta umorili v gozdu pri bajti, mater pa je vzel Gustelj k sebi na Jesenice, v svobodi pa je živela pri Vorancu do svoje smrti 1948.

Prežihovo bajto so podedovali Anzanovi trije otroci in jo prodali 16. 10. 1966 Zarazberčanu Ferdinandu Potočniku, delavcu v železarni, obdržali pa so si gozd.

Bajta je ohranjena v prvotni podobi, značilna tudi etnografsko, tudi značilna za Vorančev kmečko-proletarski izvor. Zato je pod spomeniškim varstvom in namenjena za muzej Prežihovega Voranca.

7. **VOLENOVO:** Dom Prežihove žene. Do poroke je bila za sosesko Volenova Micka (r. 1900).

Diktatura kralja Aleksandra je brezobzirno udarila po komunistih, ki so imeli čedalje večji vpliv pri ljudeh. Pred zapori so mnogi emigrirali. Tudi Prežih je maja 1930 bežal čez »versajske plotove«. Žena je takrat ležala v bolnišnici, stanovanje so ji takoj odpovedali. Leto dni je z dekletoma živela pri Volenu na Brdinjah, dve leti so bili v Šrobovi bajti, zatem pa kar čez cesto v tesni Večkovi bajti dve leti. Od tod je šla »čez goro k očetu«: peš do Črne in čez Luže v Železno Kaplo, v strahu, da jih ne odkrijejo orožniki in graničarji, s hrepenenjem, da se po dolgih letih spet srečata dekletu — dvanajstletna Vida (1923) in desetletna Mojca (1925) z očetom, ona z možem. To je bil njih božič 1. 1935. Voranca pa so tik pred snidenjem zaprli in to je bila prebridka klofuta utrjeni in prezebli družini. Ko so se čez nekaj mesecev vrnil, so se kmalu preselili v Rožankovo žago. Leta 1937 je ta trdna Hotuljka potovala k možu v Pariz. Ostala je z njim: ljubezen in opora in dih domačih Kotelj. Trepetala je za njegovo usodo in usodo svojih otrok, še prav posebno, ko so ilegalno živeli v Polju pri Ljubljani, zlasti med okupacijo. Najprej so sredi Ljubljane aretirali Voranca, nato so odgnali Vido na Rab, ko je za hip okusila spet prostost ob kapitulaciji Italije, so jo že hitlerjevci odvlekli na prisilno delo v Nemčijo, za božič leta 1943 sta se znašli v ječi še Mojca in ona sama. Ženo Micko so odgnali v Rawensbrück, Mojco pa na prisilno delo v Nemčijo.

8. Farna cerkev — cerkev sv. Marjete: O fari glej zgodovinsko poglavje (izšlo bo v brošuri).

Na tem pokopališču je pokopan Prežihov Voranc, tu so tudi mati, oče, brata Anzi in Gustelj z ženo, brat Lojz ima pa spominsko ploščo. Na nagrobnem spomeniku so imena vseh Kuharjev, Prežihovih prednikov. Vsi ti so pokopani na tem pokopališču. Ob cerkvi so grobovi Lužnikov in mnogih, ki jih je Prežih opisoval v svojih delih.

O PREŽIHOVEM IMENU

Prežihov Voranc ni le njegov psevdonim, marveč je po domači kmečki šegi njegov domači priimek in ime. Kmetje imajo svoje domače priimke po imenu svoje domačije. V Kotljah se ljudje manj poznajo po priimkih v matičnih knjigah in naravnost zapeto bi bilo, če bi rekel Kuharjev Lorenc namesto Prežihov Voranc, v vaškem občestvu je bil vedno »Prežihov Voranc«, odkar so se nastanili pri Prežihu oziroma na svoji Prežihovi bajti. Ko so se bili poprej ustalili na Koglu, je bil oče »Kogunik«, Voranc pa »Koguski Voranc«.

Domačije se je danes prijelo ime »Prežihovina«. Domači govorici je ta tvorba na — ovina tuja. Taka so tod imena kmečkih domačij: Prežih, pri Prežihu; Jelen — pri Jeleni, Krpuh — pri Krpuhu, Kogu — na Kogli, Krauperh — na Krauperzi, Šeserje — v Šeserju — Šesernik, Plešivec — v Plešivcu — Plešivčnik, Močivje — v Močivju — Močivnik, Krnice — v Krnicah — Krničnik, Mihelje — na Mihelem — Mihev, Svetina — Svetneče, Ivart — Ivartče — Ivartnik, Vček (ne Večko!), pri Večku...

KJE JE BIL PREŽIHOV VORANC DOMA

Kratek povzetek

10. 8. 1893 do vigredi 1894: v Kotnikovi bajti v Podgori nad Kotljami.

1894—1895: na Miheljem, na Preškem vrhu.

1895—1896 ali 97.: na Krauperškem, na Preškem vrhu (dom se mu ni priljubil).

1896 ali 1897—1900 na Kogli v Podgori.

1900 do 1911 pri Prežihu v stari kmečki hiši, Preški vrh.

1911 do 1922 (?): v Prežihovi bajti. To je končno lastna in njihov dom. Vmes je bil pri vojakihi.

1922(?) do 1924 Samsko stanovanje v Guštanju (danes Ravne).

1924 do 1930: po ženitvi v uradniški hiši železarne na Ravnah.

1930 do 1939: politična emigracija: Dunaj, Berlin, Praga, Pariz.

1939 do 1943: ilegala: Zagreb — Ljubljana — Devica Marija v Polju.

1943 do 1945: v nacističnih ječah, pretežno v Mauthausu.

1945 do smrti 1950: pri Prežihu, v hiši, ki jo je bil pred prvo vojsko zgradil Čas.

KOTLJE, HOTULJSKI IN OKOLICA V PREŽIHOVEM DELU

Kje so Munki, kje so Bunki? Kje je Pekel, kje je žive-la Radmanca? Največji tekst, ki opisuje Kotlje in Hotuljce, je roman Jamnica, mladostni spomini na Kotlje so zaživel v črticah v Solzicah in tudi marsikatera novela v Samorastnikih ima svoje korenine v domačih bregovih in usodah domačih ljudi.

I. **JAMNICA** (napisal jo je že pred drugo svetovno vojno, leta 1945 pa je izšla pri SKZ v Ljubljani, posvetil jo je 43 junakom iz Kotelj, padlim za domovino v osvobodilni borbi 1941 do 1945. Bratu Alojzu pa je pisal leta 1945: »Kotlje so se v naši osvobodilni borbi držale tako sijajno, da mora biti človek naravnost ponosen, da se je v taki vasi rodil. Kotlje so dale veliko partizanov, a bilo je tudi dosti žrtev za tako malo občino... Tako so tudi naše Kotlje častno doprinesle k naši veliki osvoboditvi«.

Splošno ozadje romana in o likih je pisatelj v pismu Antonu Svetini sledeče povedal: »Munki in Bunki kakor tudi drugi taki liki, so tukajšnji kmetje in berači... Seveda so imena psevdonimi, vendar so se vsi živeči ljudje takoj našli, ko so roman prebrali«. (PrZ, 76)

JAMNICA: »Dolina, ki jo opisuje, so Kotlje« (pravtam). O Kotljah glej prvo poglavje.

GORA je Uršlja gora (Prežihovo pojasnilo pravtam). O Uršlji gori glej prvo poglavje.

HOJA, DRAJNA, SONČNI KRAJ: Opisi treh »Jamnici zafaranih selišč« so bolj ali manj natančno posnete podobe treh hotuljskih katastralnih občin: Podgore, Brdinj in Preškega vrha.

LJUDJE:

9. **Munk:** Lužnik (govorimo Užnik, Užnica, pri Užniku), v Podgori, okrog 24 ha. Munk je Lenart, Kuhar, Prežihov stric. Rodil se je leta 1859 pri Toniju v Podgori (to posestvo je kupil Johan Kuhar, Vorančev ded); podedoval je posestvo po očetu, poročil pa se je z Lužnikovo rejenko Marjeto Trobej, in ker Lužnika nista imela otrok, je ona podedovala Lužnikovo posestvo; 31. 1. 1914 je Lenart zamenjal Tonijevo posestvo z grofom Thurnom za Ivarče v Podgori, ki meji z Lužnikom, ker mu je šlo predvsem za gozdno posest. Tako je Lenart Kuhar postal eden najuglednejših kmetov v Kotljah. Veliko je bral in potoval, bil je v Lurdu in Jeruzalemu. Tu je umrl leta 1937.

Munkinja: Marjeta Trobej, doma z Legna pri Slovenjem Gradcu, bila je rejenka Filipa Lužnika p. d. Lužnika, 1891 se je poročila z Lenartom Kuharjem, umrla je 1936.

Njuni otroci: Munkov Ladej: Janko (Johan) Kuhar, učitelj. Rodil se je 1890, umrl 1973, v Starem trgu pri Slovenjem Gradcu, kjer je nazadnje živel v pokoju. Munkov Anza, kasneje Bunk: Anton Kuhar, rodil se je 1899, padel v partizanih na Menini planini 1944. Poročil se je z Elizabeto Merkač-Hrovatovo. Munkova Mojca, pozneje mlada Munkinja: Lucija Kuhar, rodila se je 1903. leta, poročila se je z Antonom Gorenškom z Brdinj. Umrla 1939 in bila mati sedmih otrok.

Pernjakova Lonca, Bunkinja: Glej zgoraj, z Antonom se je poročila 1919.

Ardevov Tonač, mladi Munk: Anton Gorenšek (1892—1963) Štrucov z Brdinj (tu se stikajo vezi s Prežihovo ženo).

10. Bunk: Ivart, Ivartči grunt, Ivartnik (naglas je vedno na prvem zlogu). Zadnji lastnik Ivartnik je bil Simon, ta je kupil bolj lagodno posestvo v bližini — Pavšarjevo. Tu so Ivartniki še sedaj. Pavšarjev Florjan (1893—1965) je bil Vorančev sošolec in prijatelj ter velik poznavalec Prežihovih del. Leta 1898 je postal lastnik grof Thurn, ki pa je posestvo zamenjal z Lenartom Kuharjem. Posestvo je podedoval Anton Kuhar; gospodarska kriza 1930 ga je spodnesla. Posestvo so prodali 1931 Francu Zdovcu p. d. Rožanku s Podgore (Mudaf).

11. Mudaf: Rožank, Rožanknä; v Podgori: Od 1903 so lastniki Zdovci, kupil je Franc Zdovec iz Šmartnega pri Slovenjem Gradcu (1871 v Šm. umrl 1941 pri Rožanku). On je dal podobo Mudafa.

Mudafca: Marija Zdovec, rojena Zorman iz Šmartnega pri Slov. Gr. (1876 v Šm. umrla 1955 pri Rožanku), poročila sta se 1896.

Zdovci so narodno zavedna družina, med NOB so hiterjevci ubili tri brate, vsa družina s staro materjo vred je zbežala v partizane.

Dvornik: Beno Kotnik — Lobas (o njem glej zgodovinsko poglavje).

12. Ložekar: Šrotnekar, Rudolf Kostwein, o Šratneku glej v zgodovinskem poglavju.

Še nekaj oseb:

Župnik Virej: Ivan Serajnik (1877—1954), več o njem je v zgodovinskem poglavju.

Sečnjak iz Sončnega kraja kaže na pisateljevega očeta.

Pernjaki so Merkači p. d. Hrovati. Črnjaki so več ali manj Šrobi, od 1915 so se pri Šrobu pisali Pušnik; Črnjakova terba bi naj bila Šrobova Micka. Rudafci kaže na Štalekerje; župan Stražnik je kmet Nacestnik z Brdinj — Franc Logar, Prežihova poročna priča; Apat, Apatova gostilna je Križan, stara Križanova gostilna, lastnik je bil Ivan Wastl, Prežihov krstni boter; Lukačeva gostilna je Petričeva gostilna — pri Toniju. Justa Kostwein je dala podobo Mežnarjevi Trezi. Že njen ded je bil organist, ona še zdaj orgla in vodi cerkveni pevski zbor. Moškoplet je Grahel, rekli so mu tudi Špeglar. Dolga noč je Valentin Pratneker — Falenti, gozdni delavec in tesar, Dolganočka pa je Falentijeva žena Lojza. Imela sta dosti otrok, mnogi so delali v železarni na Ravnah ali v rudniku v Mežici.

Ajta: bile so Ajtna Liza, A. Zefa in A. Jerca, pisale so se Pratneker. Te tri sestre je Prežih zлил v eno osebo.

Imena kmetij: Mudaf in Rudof sta na Zelovcu, Radevi so v Kotljah, Monki so na Tolstem vrhu, Vohneti so na Selah, Dvorniki so na Preškem vrhu.

II. SAMORASTNIKI: (Naša založba, Ljubljana 1940).

BOJ NA POŽIRAVNIKU (V Sdb 1935):

Ime Dihur v Mežiški dolini ni znano. O požiravnikih zanimivo piše Rok Gorenšek, Lužnikov sin, za Lužnikovo, torej za dom, da je ime nastalo po lužastem zemljišču. Na 24 ha zemlje je kar deset stalno tekočih studencev. Tu baje Uršlja gora toči.

V noveli je omenil tudi »starega kmeta iz okolice, ki je zdravil živino«, to je morda eden izmed Lečnikov — Lobasov (o Lečnikih glej več v zgodovinskem poglavju).

JIRS IN BAVH (Sdb 1936):

Novela je deloma avtobiografska. Grofovski najemniki so bili Prežih na Koglu. Tako trpljenje, kot ga Prežih opisuje v tej noveli, je bilo zlasti takrat, ko so kupili Preško bajto in so trebili pogozdene njive. Voli so se mu pri tem ruvanju dreves večkrat pretegnili.

POT NA KLOP (Sdb 1939):

Vožnik, Lenc: Lenart Kuhar (Munk v Jamnici).

Vožnikova gospodinja: Marjeta Kuhar

Svetneči Gašper (govorimo Svetina, Svetneče, na Svetnečem): Starejši ljudje se ga še dobro spominjajo, bil je priden delavec rad pa je pil in je v spominu tudi kot hud preklinjevalec. Bil je Svetnečih sin. Zdaj se pišejo Bricman, ker se je Svetneča hčerka poročila z Bricmanom iz St. trga — to je eden zadnjih (t)kalcev pri nas.

LJUBEZEN NA ODORU (v Samorastnikih, 1940):

Ko je novelo daleč od Kotelj snoval, mu je bil pred očmi živ lik mlade žene ob starem možu (motiv lepe Vide), doživljal jo je polnokrvno, kakor zdrave nature nagon,

rastla mu je v zvesto ljubezen, »tebi bom ostala zvesta«, pravi Voruhu in zrasla v dozorelo materinstvo, »tvoja in mojih otrok«; v rodovitni hotljivosti zemlje in lesov in v trpkosti pesmi dela mitos hotuljske duše.

Ime Radman je pisatelj vzel iz Zarazbera, kjer je kmetija »pri Radmanu«.

III. SOLZICE: MK, 1949:

SOLZICE: Dogajanje je postavil na Kogel. Tam v bližini je Pikel. Solzice pa so šmarnice.

TRI PISANKE: Tudi to mladostno doživetje je postavljeno na Koglu.

PRVI MAJ: Dogaja se lahko na Koglu, »ko je še bicke pasel pod Uršljo goro«, delavci pa so imeli bliže na Prežihov vrh, tudi tu je bicke pasel.

DOBRO JUTRO: V Kotljah je bila utrakvistična šola. Te šole takole označujejo: Celotni pouk je nemški. Slovenske otroke se uči samo kak mesec slovensko, a še to ne v knjižnem jeziku, temveč kar v domačem govornem narečju. Koroško ljudsko šolstvo služi le enemu namenu: germanizaciji Slovencev. Tudi pozdravljati morajo otroci nemško na cesti. (O šoli glej zgodovinsko poglavje).

BOLEČINA: Hotuljska kronika poroča o požaru v Kotljah sledeče: 3. junija 1899 je ob pol devetih dopoldne izbruhnil požar pri Križanu! V pol ure je pogorelo Štalekerjevo, Matevževo, Križanovo, Ardelova bajta, Hrovatovo in končno je gorela še cerkev. Notranjost cerkve ni bila prizadeta.

Prežihov Voranc je gledal ta požar s Kogla, kjer je bil oče takrat najemnik, v šolo pa je začel hoditi šele 4. novembra t. l.

LEVI DEVŽEJ: Pri nas pravimo žepu devžej, divžek, dovžek. Kvoce pa so suhe hruške. Ti sosedovi siroteji so bili Kumrovi, bajta stoji nekoliko stran od Kogla.

PRVO PISMO: Krautbergerji se politično niso opredeljevali in tudi narodno zavedni niso bili. Takega duha se je navzela tudi mati. Kuharji pa so bili narodno zavedni in politično aktivni: Martin Kuhar je bil na primer načelnik šolskega sveta, Lenart (Lužnik) je bil dolga leta občinski odbornik in pri njem so se zbirali zavedni Slovenci v Kotljah, tudi za očeta Ivana Kuharja je znano, da je bil narodno zavedno razgledan. Lojz je šel v Celovec na gimnazijo leta 1906. Prežih so bili takrat na Prežihovem najemniki.

AJDOVO STRNIŠČE: Babica je materina mačeha, ki so jo pa vsi radi imeli. Ko je vdovela, se je priselila h Kuharjevim na Kogel in ostala pri njih do svoje smrti 1926.

Ponovno si stavimo vprašanje: Ali so zgodbe in osebe Prežihovih pripovedi »resnične«? — Ena bolj, druga manj. Bolj ko je upodobitev umetniško dovršena, bolj je samostojna resničnost in tudi odmaknjena od »vzorca«, usklajena s celotno zasnovo dela.

DODATEK

NAJPOMEMBNEJŠA PREŽIHOVA DELA:

1909: Petkov Cenc — prva črtica, objavljena v Domačem prijatelju.

1925: Povesti, zbirka, Zadružna založba.

1939: Požganica, roman iz prevratnih dni in bojov za Koroško 1918—1920, izdala Naša založba.

1940: Samorastniki, zbirka novel, Naša založba.

1940: Doberdob, roman prve svetovne vojne, Naša založba.

1945: Jamnica, roman soseske, roman o Hotuljcih, SKZ (izšla 1946).

1949: Solzice, spomini na mladost, MK.

Kaj več o Prežihu in Kotljah najdete:

1. Prežihova zbrana dela, DZS, Ljubljana, z bogatimi opombami Draga Druškoviča in Jožeta Koruze.

2. Prežihov zbornik (PrZ) uredila Marja Boršnik, založila Založba Obzorja, Maribor 1957.

3. Dr. Sušnik: In kaj so ljudje ko lesovi, Založba Obzorja, Maribor 1968.

4. Maks Dolinšek: Tri doline v koroški zgodovini, Koroški fužinar 1968/3.

5. Alenka Glazer: Franc Berneker o sebi, Koroški f. 1972/4.

6. Silva Breznik: Cerkev na Uršlji gori, Koroški f. 1969/2.

7. Hotuljska kronika — Koroški fužinar 1952/1-3.

ZA PRAVICE INVALIDOV

17. maja 1973 sta Medobčinsko društvo telesnih invalidov in podružnica telesnih invalidov Ravne na Koroškem organizirali razlago novega zakona o invalidsko-pokojninskem zavarovanju. Prošnji za sodelovanje sta se zelo ljubezljivo odzvala tov. Kroflova z zavoda za invalidsko-pokojninsko zavarovanje in tov. Poberžnik, pravni zastopnik Medobčinskega društva telesnih invalidov.

»Svoje otroke že ves čas učim, da če kje napravijo kako škodo, da to škodo tudi popravijo. Recimo, če kje razbijejo kako steklo, ga naj plačajo, pa čeprav gre to v bistvu iz mojega žepa! Zakaj pa se ne bi mogla navzeti teh osnovnih moralnih pravil tudi podjetja? Če nekdo postane invalid na delovnem mestu, pa naj bo to zaradi slabe zaščite pri delu ali zaradi slabe organizacije dela, mu je podjetje dolžno to škodo povrniti!«

Ta misel advokata Rajka Poberžnika je bila nekaka rdeča nit, ki se je vlekla skozi vso razpravo o novih predpisih o invalidsko-pokojninskem zavarovanju.

Z razlago novega zakona je pričela tov. Kroflova. V svojem govoru je razložila vse spremembe, ki jih prinaša zakon v zvezi s pridobivanjem pravic do invalidnine, invalidske pokojnine in dodatka za strežbo. Teh sprememb ne bi navajal, saj lahko dobe podatke o novih pogojih interesi direktno na zavodu za invalidsko-pokojninsko zavarovanje. Navedem naj le, da so ti pogoji sedaj nekoliko ugodnejši, pa čeprav z njimi še daleč niso rešeni vsi problemi invalidov.

Eden teh večjih problemov, ki se je na zboru pokazal, je bil, da so invalidi, ki so bili zaradi zmanjšane delovne sposobnosti premeščeni na lažje delovno mesto, finančno prikrajšani. Dodatek za invalidnost se namreč ne obračunava po pravih kriterijih. S tem v zvezi je advokat tov. Poberžnik izjavil, da je to povsem res, saj je v svoji dolgoletni praksi ugotovil, da se giblje ta razlika poprečno med 20 in 40 starimi tisočaki mesečno, so pa tudi primeri, ko dosega in presega 100.000 SD. To dejstvo za našo humano in socialistično družbo vsekakor ne more biti pohvalno. Novi zakon sicer postavlja določanje tega dodatka na realnejše osnove, vendar bo do njegove izvedbe poteklo še precej časa, razlike pa bodo kljub temu še ostale. To pa je žalostno, saj smo invalidi v primerjavi z zdravimi ljudmi že tako za marsikaj prikrajšani.

V nadaljevanju je bil v središču pozornosti še problem poklicnih bolezni. Tov. Poberžnik je povedal, da je med vsemi temi boleznimi morda najbolj problematična silikoza. Težko jo je namreč dokazati, zato se podjetja v takih primerih na vse mogoče načine otepajo povračila škode. Tako je znan primer invalida, pri katerem je pet zdravnikov ugotovilo silikozo, uradni izvedenec pa je na sodišču izjavil, da v njegovem primeru silikoze ni moč s sigurnostjo potrditi. V nekem drugem primeru se je bolnika s silikozo lotila še tuberkuloza, in ko je bil na zdravljenju zaradi TBC, so mu jasno povedali, da

poteka zdravljenje počasi zaradi tega, ker boleha še za silikozo. Ko pa je ta invalid na sodišču uveljavljal odškodnino zaradi poklicne bolezni silikoze, so silikozo zanikali.

Po drugi strani pa zopet ni enotnih mermil za določanje odškodnine v primerih obolenj od silikoze. Te odškodnine se sedaj gibljejo od enega milijona SD do štirih oz. petih. Tako je sedaj to odvisno le od trenutnega razpoloženja sodnika, ki ta znesek določi.

In na koncu je bil v središču pozornosti še problem invalidov, ki so to že od rojstva oz. so postali invalidi zaradi kakršnihkoli bolezni v mladosti. Vsi zakoni se še vedno nanašajo na invalide, ki so to postali na delovnem mestu oziroma se jim je ta invalidnost iz mladosti poslabšala. Sicer pa je to razumljivo, saj je ta zakon izdal zavod za invalidsko-pokojninsko zavarovanje za svoje potrebe. Tako smo na tem zboru zavzeli stališče, da bo treba čimprej poslati odgovornim organom predlog za ustanovitev posebne zdravniške komisije, ki bi neodvisno od interesov kakršnekoli organizacije ugotavljala stopnjo invalidnosti in izdajala o

tem ustrezna potrdila. Danes je namreč že tako, da samo dejstvo nikjer še nič ne pomeni, če ni potrjeno z uradnim dokumentom. Ker pa imajo nekateri invalidi s priznanim statusom invalidnosti že priznane tudi druge ugodnosti (oprostitve plačevanja RTV-naročnine, cestne takse in podobno) in ker bo takih ugodnosti po vsej verjetnosti vse več, je nujno potrebno, da se te pravice uskladijo tudi za invalide, ki po sedanjih predpisih do statusa invalida ne morejo priti.

Po tolmačenju tov. Kroflove in tov. Poberžnika, ki je uveljavljanje pravic invalidov podal s pravnega stališča, so udeleženci razprave postavili še razna vprašanja, ki pa so bila predvsem osebnega pomena in jih zato ne bi posebej navajal. Menim pa, da so bili obiskovalci te razlage novih predpisov s podanimi večinomami zadovoljni. Škoda je le, da se tega sestanka ni udeležil kak predstavniki socialne službe Železarne Ravne, čeprav so bili o tem obveščeni in bi to bil pravzaprav del njihove uradne dolžnosti.

Na koncu želim v imenu organizatorjev izreči še vse priznanje in zahvalo za sodelovanje tov. Kroflovi in tov. Poberžniku, pristavim pa naj, da si takega sodelovanja želimo še naprej.

D. Žunko

Obisk partizanskih grobišč na Koroškem

V okviru 30. obletnice prvega hotuljskega tabora, ki so ga priredili borci prvega bataljona vzhodnokoroškega odreda na zadnjo oktobrsko nedeljo v letu 1943 v Kotljah pod lipami pred cerkvijo, je hotuljsko združenje Zveze borcev dne 9. junija 1973 organiziralo izlet za obisk partizanskih grobišč na avstrijsko Koroško, kjer počivajo hotuljski partizani, ki so se borili na koroškem ozemlju proti okupatorju.

Obiska se je pod vodstvom predsednika krajevnih organizacij ZB tov. Zabela Franca — Gustelna, udeležilo okrog 40 koroških partizanov in svojcev padlih partizanov na Koroškem. Tako npr. Hudopisk Ivan — Pijo (po domače Mihev), Merkač Franc, Gostenčnik Vinko, Logar Ivan z ženo Marijo, Mozgan Ivan z ženo Anico, Rožen Jakob, Gostenčnik Albert z ženo (po domače Ošven), Kolar Marica, Gašper Tone z ženo, Požarnik Franc in drugi. Zastopana pa je bila tudi mladinska organizacija in prosvetno društvo iz Kotelja. Iz Kotelja smo krenili z avtobusom ob 4. uri zjutraj in prekoračili državno mejo na Holmcu. Obiskali smo največje partizansko grobišče v Šentruertu pri Velikovcu, kjer je pokopanih 85 partizanov, ki so se borili na Svinjski planini in v okolici. Med njimi počivajo tudi trije Hotuljci: Logar Avgust in njegova žena Francka (po domače Nacesnikovi z Brdini) in Jože Filip (Žlosarijev z Brdinj). Ker so bili med nami tudi bivši borci enot s Svinjske planine, so nam na kratko povedali o herojski borbi ter neizmernem trpljenju partizanov, ki so se v tistih mrzlih dneh jeseni 1944 in zimi 1945. Nekateri so se raje sami pokončali,

kot pa da bi živi prišli v roke sovražniku. Na grobišče smo položili venec ter njihov spomin počastili z enominutnim molkom.

Ker je bil dan lep, smo izkoristili priložnost in si mimogrede ogledali znameniti grad, ki je baje kljuboval vsem navalom turških oblegovalcev — Visoke Ostrovice (Hochosterwitz). Od tu pa krenili na Gosposvetsko polje in si ogledali vojvodski prestol ter Gospo Sveto.

Ob obujanju spominov na slavne dni naše borbe proti fašizmu na Koroškem smo se vozili skozi Celovec, metropolo Koroške, in dalje ob desnem bregu reke Drave v Rož. Sklenili smo, da obiščemo znanega ljudskega pesnika Kernjaka — avtorja koroških pesmi, kot so: »Mojcej, oh Mojcej« ali »Katra, Katra«. Nasmehan in mladeniško razigran nas je pričakal pred svojo domačijo, kjer so mu naše tovarišice izročile šopek rdečih nageljnov. Okrog njega pa so se gnetli njegovi vnučki (njegov sin nam je zaupal, da jih je vsega 12). Pred hišo smo si ogledali lesen kip, ki ponazarja »Mojceja« (njegovo snaho). Kernjak nas je povabil v kmečko sobo, se usedel za harmonij in nam zapel svoje čudovite pesmi. Poslušali smo ga, še bolj pa gledali, kako je hotel s svojim glasom, zlasti pa z gestikulacijo celega telesa za harmonijem čustveno izraziti vso veličastnost glasov, ki jih je vkomponiral v svoje pesmi. Šele tedaj smo doumeli, da lahko tako lepe domače pesmi skomponira le človek, kot je Kernjak. Zaigral in zapel nam je tudi svojo novo pesem »Magdalena«, nato pa zapel skupaj s svojimi vnučki pesem »Podjuna mila«. Ko smo mu razložili, od kod smo in ga skromno obdarili, nas je zaprosil, naj tudi mi zapojemo

kakšno domačo. Nismo si dali dvakrat reči. Mihev se je že postavil na sredo sobe in k sebi poklical najboljše pevce — 83-letnega Hermana Franca (Hrovata), Verko Zofijo (Matevžev), Rožen Rozo, Sekavčnik Franca (Gamprata), Jamar Petra in še nekatere. Ko smo zapeli nekaj partizanskih, je zadonela tudi priljubljena domača pesem »Z nobenim purgarjem pa jaz ne tavšam«. Vsa hiša je donela — vsa Kernjakova družina in mi vsi smo bili kar nekam zamaknjeni. Še in še bi peli, toda morali smo se posloviti, saj smo imeli še zelo obširen program za ta dan. Ob slovesu nam je Kernjak dejal: »Še pridite, jaz sem zelo vesel vsakega obiska iz Slovenije«.

Ker se nam je ponudila priložnost, smo obiskali domačijo Serajnik in Mikel v Svatnjah pri Rožu, kjer so v turških časih živeli legendarni junaki iz pripovedi »Miklova Zala«.

Kosilo nas je čakalo pri znanem koroškem partizanu in zavednem Slovincu — Wute Janezu — »Lucu« v Veselah pri Šentvidu. Ker se je tudi partizan »Luc« boril na Svinjski planini, smo skupaj z nekaterimi našimi udeleženci obujali spomine na posamezne borbe — na tragedijo, ko je bil ranjen Logar Avgust in njegova žena Francka, kako jih je obvezoval in hrabil v njihovih zadnjih trenutkih življenja. On je tudi veliko prispeval oziroma bil eden od glavnih iniciatorjev in organizatorjev, da so se našla trupla padlih partizanov na Svinjski planini in drugod po Koroškem ter da so jih pokopali v skupna grobišča.

V Železni Kapli nas je pričakala koroška partizanka Jelka Kuhar in nam ginjena pripovedovala, kako so se organizirali in podpirali partizane, ki so se borili v gozdovih okrog Železne Kaple. Gestapo jo je zaprl in zverinsko mučil, nakar je bila v taborišču. Tudi pevci so nas čakali, vendar so zaradi naše precejšnje zakasnitve morali oditi na koncert na Prevalje.

Na skupnem pokopališču padlih koroških partizanov in žrtev fašističnega nasilja v Železni Kapli je pokopan tudi partizan Pahovnikar Filip — Gorki iz Kotelj (Pavlov Lipi z Brdinj). Daroval je svojo mlado življenje za svobodo na Obirju. Hotuljski mladinci so mu položili venec na grob. Vsem, ki smo z njim preživljali mladostna leta, je bil spomin nanj še tako živ, kot da bi ga videli včeraj. Bil je to postaven kmečki fant in povsod, kjer je zadonel njegov prešerni smeh, je bila dobra volja. Povsod so se za njim ozirala dekleta. Poznali so ga skoraj vsi partizani na Koroškem, saj se je vedno izbrano oblačil — ves je bil v jermenih, na katerih je viselo orožje in razni drugi rekviziti.

Tudi v Žitari vesi smo obiskali partizansko grobišče, kjer je med drugimi pokopan tudi koroški partizan Gorenšek Peter — Skala (Štručev z Brdinj). Venec so mu položili njegovi najožji prijatelji iz mladostnih dni in sorbci na Koroškem (Zabel Franc, Skobir Tone, Šekavčnik Franc in Večko Lojze). Tudi on je daroval svoje mlado življenje za svobodo, in to v dneh, ko je ves svet že obsijala zarja svobode (9. 5. 1945). Bil je tako prisrčen in veder fant; povsod priljubljen in cenjen. Kako

Prevaljski planinci in Vres pri Kernjaku

se je veselil svobode, pa mu ni bilo dano, da bi jo užival z nami.

V Globasnici smo položili venec pred spomenik padlemu borcu iz Kotelj Pizar Viktorju — Jakiju. Nato smo si ogledali še spomenik koroškega ljudskega pesnika Franca Ledra — Lisičjaka. Hotuljski mladinci pa so nam prebrali njegov življenjepis in recitali pesem »Današnjih dni, ko n'kol d'narcev ni« iz knjige Janke Kotnika. Nato nam je prosvetno društvo Globasnica v svoji dvorani zapelo več pesmi in priredilo skupen družabni večer. Prisotne pevce in funkcionarje prosvetnega društva je pozdravil tudi zastopnik ZB Ravne na Koroškem Močnik Ivan. Pozno v noč so v dvorani donele domače in partizanske pesmi.

Da nam med vožnjo v avtobusu ni bilo dolgčas, je poskrbel harmonikar Jamar

Peter, ki nas je s svojimi šalami tudi sicer zabaval in skrbel za dobro voljo.

In ko smo bili doma, smo si dejali: prav je bilo in že skrajni čas, da smo z našim skupnim obiskom počastili spomin vseh padlih partizanov na Koroškem, še zlasti pa spomin na naše najdražje iz Kotelj in bližnje okolice. Prav je bilo, da smo obiskali koroške Slovence, se z njimi pogovarjali in jih bodrili v njihovih težavah v borbi za njihove pravice. V bodoče bomo z njimi vzdrževali stalne stike, posebno na kulturnem področju. Skušali bomo čimprej realizirati željo pevskega zbora in folklorne skupine iz Železne Kaple, da na povabilo hotuljskega prosvetnega društva izvedejo samostojen koncert in nastop v Kotljah.

Zapisal dr. Anton Skobir — Drago

Mira Doberšek

Koroški učitelj in njegovi med obema vojnama

(Nadaljevanje in konec)

Moj namen je, spoštovani učitelji Doberškove generacije, le skromno podati v okviru razmer in časa sliko o vaših svetlih likih, kakor ste mi jih sami zapisali v srce pred več kot tridesetimi leti. Ne pišem družinske kronike, tudi ne strokovno niti kronološko. To je samo skromen spominski zapis.

»No, Doberšek, zdaj si si pa skuhal redek močnik,« so mu govorili po poslanski karieri prevaljski veljaki povsod, kamor se je prikazal. »Da je redek, bo držalo, slan bo pa še vedno,« jih je zavračal. Na ponovno zaposlitev ni niti pomislil. Izdajalec diktature, komunistični poslanec, kakor so mu poslej rekli, prav gotovo ne more biti učitelj — vzgojitelj. Kraljevina Jugoslavija si je oddahnila, ker se je znebila garjavega sina.

V prvem delu nekako nisem prišla do sape, da bi popisala še nekatere dogodke, ki so pustili globoko brazdo v naših mladih srcih.

Vrnila bi se še malo k ravnatelju meščanske šole Josipu Hergouthu. Bil nam je kakor oče. Skakal je, zmerjal in se penil, kadar smo napačno peli, toda pevski zbor je bil odličen. Rekla sem, da nimam posluha, da ne morem peti v zboru. Preizkusil me je. Zapela sem pesem, katero sem najbolj znala, najlažjo. Gledal me je nekaj časa, kotički ust so mu zatrepotali. Videl je moje hrepeneče oči ter me brez besed postavil k dobri pevki; ta me je vsakokrat sunila s komolcem, če sem zapela napačno vižo. Nekoč sva se skupaj vozila v Celje. Zaupal mi je, da vodi za vsakega maturanta spominsko kartoteko,

kjer zasleduje njegove uspehe v življenju in se jih veseli.

Državna dvorazredna trgovska šola v Celju pa je bila prava mučilnica s štiriletnim učnim načrtom, ki so ga mašili v nas, da nam je kar sapo jemalo. Zraven pa so nas še pomilovalno gledali, češ saj ste samo zato tu, da zmašimo v vas čimveč praktičnega znanja, da si boste čim prej služili kruh.

Izključili so sošolko Anico Štok, ker je bila dekle učitelja Apiha-komunista. Intervencija pri ravnatelju ni uspela. Prišli so v razred: celoten profesorski zbor in nekdo od policije. Stali smo kakor sveče, nemo, še zakašljali nihče ni. Nismo jih pozdravili niti ob prihodu niti ob odhodu. Anica, ki je šla z veliko torbo nemo mimo profesorjev, nas je hvaležno pogledala. Apiha in druge celjske komuniste so odpeljali v Bilečo. Anica jih je obiskala in nam prinesla »Bilečanko«. Menda smo jo najprej peli na naši šoli. Če ne bi bilo na šoli profesorjev Lenasija in Janežiča, bi jo popihala.

Okoli leta 1934 je prišel na Prevalje učitelj Brenk. Rekli so, da je volonter ter da ima 600 dinarjev podpore. Ne vem, če je bil res volonter, vem pa da je imel samo 600 dinarjev plače. Za ta denar ni mogel niti živeti niti umreti. Mama je spraznila kamrico na podstrešju in mu kar lično uredila brezplačno bivališče. Obiral je hruške na vrtu in pisal igro »Poslednje ustoličenje«. Prvega septembra 1. 1935 je bila na travniku na Poljani premiera. Dvesto igralcev, nabranih po vsej Mežiški dolini, je sodelovalo. Postavili so posnetek knežjega kamna, ozvočili travnik in zaigrali. Igra je izzvenela v spontano manifestacijo solidarnosti in idejne spodbude bratom onkraj severne meje.

S Primorske je izpod italijanskega škornja pribežal na Prevalje Feliks Stres, slovenski učitelj. »Upam, da mu ni pretežko med nami?«, se je spraševal Doberšek. Bila sta prijatelja. Oba sinova, Boris in Gvido, sta postala učitelja in nekaj časa kar skupaj z očetom vzgajala namesto primorskih žlobudračev, koroške trdibučnike.

V tistem času je začel umirati leški rudnik, ki je leta 1822 veljal za največji koroški premogovnik, saj je zaposloval vedno več knapov, leta 1860 kar 1200. Menjavali so se lastniki: nemške privatne družbe in grofje. Vsem lastnikom je bil cilj samo čim večje izkoriščanje premogovnih zalog, čim večji profit.

Med prvo svetovno vojno so rudnik že močno izčrpali. Tako se je vlekla knapovska revščina vse do leta 1935, ko jo je ravnatelj rudnika Flaschberger s svojo trmo in nesposobnostjo do kraja izdal. Dolgovi so rastli, rudarski strokovnjaki so odsvetovali drago iskanje minimalnih ležišč črnega premoga, Flaschberger pa je trmasto vrtal v Frančiškovem rovu 150 metrov globok jašek. Delavcem ni mogel plačati. Izdajal je bone z grofovsko krono namesto denarja. Po Lešah so hodili »čarovniki«. Imeli so palice. Palice so kazale na premog, pa tudi na — vodo. Napovedan je bil konkurz — ustavitev plačil, pa spet odpovedan, ker so ugotovili, da ni kritja niti za stroške samega stečajnega postopka. Knapci so se v stiski obrnili na Delav-

sko zbornico v Ljubljani. Na stečajni listi so bile neizplačane delavske mezde na drugem mestu, toda le za dobo enega leta. Po tem času bi v morju drugih dolgov gotovo propadle. Ustanovljena je bila »Rudarska zajednica«, nekaka samopomočna zadruga, ki je izpeljala dražbo rudarske posesti in jo obenem kupila za 150.000 dinarjev, kolikor so znašali dolgovi za delavske plače. Ivan Mohorič piše v svoji knjigi Industrializacija Mežiške doline, da je bil to prvi primer v zgodovini socialnih gibanj Slovenije, ko je delovni kolektiv brez kapitala v stečajnem postopku postal lastnik podjetja, pa čeprav že mrtvega. Tedaj je bilo na Lešah še 84 knapov. Njihove mezdne terjatve so znašale 145.256 dinarjev, terjatve nameščenecv — uradnikov in Flaschbergerja pa 120.000 dinarjev to je 83 odst. delavskih terjatev. Zadnjih Rudarska zbornica ni prevzela, češ naj jih krije grof Henckel, saj so delali predvsem zanj. Dražba je pač dražba. Spominjam se, kako je oče protestiral in govoril, če se mu kaj ni zdelo pošteno. Zunanji dejavniki pač niso imeli takrat nobene moči, oblasti pa nobenega interesa pomagati delavcem. Knapci so ostali brez dela. Po posredovanju Delavske zbornice so se končno zaposlili v holmskem premogovniku.

Kraljevina Jugoslavija ni bila kos položaju. Šovinizem, umazana strankarska politika, korupcija, vse to se je razraslo kakor metastaza tudi po slovenskem narodnem telesu. Pa še nekaj hujšega je grozilo našim narodom: največji sovražnik slovenstva — nemška osvajalna politika, tokrat obarvana v nacionalsocialistične barve, je stegovala svoje kremplje prek naših meja. Že so se pojavljali preproki velikega nemškega Reicha — petokolonaši — smo jim rekli. Obljubljali so kruha, obljubljali so delo. Žal niso naleteli povsod na gluha ušesa. Lakota in brezposelnost lahko pripravita človeka tudi do tega, da se vragu zapiše.

Doberšek je vedel, kaj to pomeni. Na široko je odprl vrata svojega doma mladi gardi komunistov, ki je začela vedno bolj smelo stopati na plan. Na Prevalje so za-

čeli redno prihajati mariborski komunisti: Miloš Zidanšek, Maks Gašperič, Bojan Ilich, Pavle Žavcer, Maks Durjava, Cvetko Zagorski in drugi. Pri nas so spali, jedli. Oče jih je seznanjal s socialnimi razmerami v Mežiški dolini, bil jim je najboljši svetovalec pa tudi učitelj. Odhajali so na Leše, v Mežico, Črno, na Holmec, Guštanj, Kotlje ali pa so delali na Prevaljah. Komunistična partija, čeprav po šestojanuarski diktaturi ilegalna, je rasla v idejno-politično silo tudi v naši dolini. V orančevo seme je spet vzkliko.

Imeli smo hišne preiskave. Oče ni spustil orožnikov izpred oči. »Saj vam ne bomo nič odnesli,« so rekli. »To vem, lahko pa da ste mi kaj prinesli.« Nekoč so zmetali po tleh vse perilo iz mamine velike omare. Niti domači nismo smeli šariti po tej svetinji maminega vzornega gospodinjstva. Vsa rdeča je stala sredi sobe, stiskala v naročju kup perila in kričala. Meni je rekla:

»Le glej in poslušaj, enkrat boš pa napisala, kako delajo z nami.«

Brezposelnemu učitelju s polovično penzijo, ni bilo dolgčas. Njegov optimizem je bil neizčrpen, njegova vera v zmago pravice neomajna. Imel je čudovit dar, da je takoj našel kontakt z vsakim poštenim človekom, pa naj je bil mlad ali star, delavec, kmet ali intelektualac. Veliko je hodil tisti čas med ljudi. Neprisiljeno, neopazno jih je učil, svaril in jim vcepljal svoja spoznanja in izkušnje. Nikomur ni ničesar vsiljeval. Kmetom je obrezoval sadje, jim govoril o zadrugah, delavcem o boljših časih v socialistični družbi. Ure in ure se je za zaprtimi vrati pogovarjal z mladimi komunisti iz Maribora. Večkrat mi je kateri rekel: »Tvoj oče je čudovit.« Meni je bilo nerodno, celo zoprno. Puberteta ne prenese superlativov pri starših. Včasih se mi je zdel celo otročji. Danes pa vem, da je znal biti mlad, večno mlad!

Prihajali so tudi drugi, starejši ljudje. Ne spominjam se več imen, velikokrat pa jih oče sploh ni predstavil. Nekoč mu je prinesel Franc Leskošek v podpis dva letaka: Kaj hočemo? in Vsemu delovnemu ljudstvu Slovenije! Pismeni dokument

Franceta Brenka igra »Poslednje ustoličenje«, uprizorjena 1. septembra 1935 na Poljani. Nastopilo je okoli 200 igralcev

upora, signal — opozorilo na nevarnost! Veliko jih je razumelo, kam plovemo, malo si jih je upalo podpisati. V Sloveniji menda okoli sto. Doberšek je podpisal, upokojeni slovenski učitelj, Beno Kotnik tudi, napreden slovenski kmet in Matevž Bavče, tovarniški delavec na Ravnah. Posrečena kombinacija treh poklicev treh smelih ljudi, pripravljenih žrtvovati še zadnjo skorjo kruha za pravično stvar. Podpisal je tudi lekarnar Gradišnik, potem pa se je prestrašil in vse skupaj preklical. Spominjam se, da je Toti list takrat napisal epigram: »Čuden podpisnik je tale Gradišnik, najprvo podpiše potem pa izbriše.«

Tudi med študenti je vrelo. To so bila leta preporeda slovenskih, jugoslovanskih študentov. Mirko je bil tajnik zveze levičarskih jugoslovanskih študentov v Pragi. Mrzlično sva pisala vabila za vseštudentski tabor v Mariboru. Mama mi je šivala novo narodno nošo iz temno rdečega tafta. Vse je bilo pripravljeno. Tabor bi moral izzveneti v mogočno manifestacijo misli in volje slovenskih študentov, sitih skorumpiranih režimov stare Jugoslavije. Popoldne je prinesel Mariborski Večernik objavo, da je študentski tabor v Mariboru prepovedan. Vseeno smo šli naslednji dan v Maribor. V manjših gruclah smo hodili po mestu, dekleta v narodnih nošah; demonstrirali smo svoj prezir do take oblasti na Slovenskem, ki sprva odobri, potem pa prepove prireditve. Tabor bi moral izzveneti tudi v mogočen protest proti nacionalsocializmu in petokolonaštvu na Štajerskem in Koroškem. Večkrat je Doberšek govoril: »Koroške Slovence in slovenstvo sploh lahko reši le socializem, le brezrazredna družba, podružbljenost industrije. Le socializem bo obračunal z nemškimi in nemškutarskimi močmi pri nas. Dokler Slovenci ne bomo gospodarsko močni, se bomo premetavali kakor riba na suhem za svoj obstoj.« V Mariboru so imeli petokolonaši svoje gnezdo. Nemški veleindustrialci: Hutter, Erlich, Franz so zasipali pronemška društva, katera so delovala pod krinko športne dejavnosti, z denarjem. Znano nam je bilo društvo RAPID v Mariboru. Tako so ti denarni močitelji izrabljali **gospodarsko slabost** našega človeka v svoje nemško-agitatorske namene, prek Kulturbunda so pa itak že čisto javno vzgajali ljudi z jasno nalog: ...den Tag der Befreiung vorzubereiten...« (pripraviti osvoboditev). Komu osvoboditev? Majhni nemški manjšini, ki niti ni bila nikjer kompleksno naseljena, bila je samo prisiljena dediščina raznarodovalne politike stare avstro-ogrske monarhije! Vse to se je godilo pred očmi tedanjih oblasti na Slovenskem. Naša policija je morala celo skrbeti za varnost teh kulturbundovcev. Kultura! Ha, ha! In je tudi skrbela. Lastne ljudi na je preganjal in zapiral. Pred lastnimi študenti se je oblast tresla, ker so bili njena VEST. Nezaslišano, bi rekli danes, prepovedati v mrčnem vzdušju pete kolone slovenski študentski tabor!

Potem so prišli študenti taborit na Leše, študentke v Marenberg (današnje Radlje). Nekaj študentov je taborilo tudi v Libeličah. O leškem taboru študentov sem pisala v Koroškem fužinarju leta 1952 kratek spominski zapis. Študenti se niso prišli

zabavati na našo severno mejo. Študirali so socialne razmere ljudi, razgaljali utopijo o nacionalsocializmu kot rešitelju vseh socialnih problemov. Organizirali so predavanja. Čudoviti so bili zabavni večeri, kjer je Ježek pel parodije. Rekli so, da bodo nova ljudska inteligenca v novi družbeni ureditvi, ki mora priti.

Študentke v Marenbergu so imele manj sreče. Nič čudnega, Marenberg je bil znan kot nemškutarsko gnezdo. Razbili so jim šipe na šoli, kjer so taborile. Razočarane so mlade ljubljanske študentke zapustile Radlje. Tudi leški taborniki so odšli. Na Lešah je postalo spet bolj tiho. Toda seme spoznanja in upora je vzkliklo. Vzniknil je rod mladih skojcev: Jelenko Franc, Kopmajer Avgust, Trinkavz Vili, Čop Stanko, Osojnik Slavko, Pačnik Lovrenc, Prosen Marko, Božič Avgust in drugi. Mnogi so za svobodo darovali svoja mlada življenja. Na Prevaljah se spominjam Kokliča, Brunckerja, Šterna in Zagernika. Vsi so padli.

Henrik Zagernik je bil urar na Prevaljah. Zelo rad je bral. Nekoč sem mu nesla drobno knjižico »Knjiga za vsakogar«. Mariborski študenti so prevajali dela ruskih klasikov, ki jih pod takratnimi režimi ni bilo nikjer dobiti. Ta knjižica je izhajala napol legalno, pozneje pa je bila prepovedana. Zagernik je kar zažarel, ko jo je dobil v roke. Poslej sva se včasih cele ure pogovarjala o vsebini. Izrabila sem vsak izgovor, vsako pokvarjeno staro uro, da sem lahko šla v njegovo delavnico.

Medtem so se kopičili temni oblaki nad našimi gorami. Mirko se je vrnil iz Pra-

ge, odkoder so ga pregnali, ko je Hitler zasedel Češko. Evropa se je tresla v agoniji pod okovanimi gestapovskimi škornji. V Libeličah pa je učiteljeval Močnik Ivo, slovenski učitelj, Doberškov najboljši prijatelj. Večkrat je prihajal k nam, takrat je stresel iz žaklja vse, kar se mu je hudega nabralo. Kregala sta se na razmere, čas, družbo in — verovala, neomajno z njima lastnim optimizmom v boljše čase. Močnik je vzgojil generacije obmejnih kmetov v zavedne slovenske ljudi. Bil je velik borec za slovensko Koroško, neizrečeno jo je ljubil. Drugovala mu je Milena, Feliksa Stresa hči, tudi učiteljica. Čeprav nimam namena v tem spominskem zapisu prekorati cvetne nedelje leta 1941, bi ga le zaključila s tem, kako je Močnik Ivo predal svojo šolo velikemu nemškemu Reichu. Prišli so gestapovci in z njimi učitelj Škofič iz Žvabeka — reneget, slovenske matere sin, umazan izdajalec in protagonist nacizma na Koroškem. Rekli so mu naj takoj zapusti šolsko pisarno in šolo. Močnik je odvrnil: »Nimam razrešnice.« Tedaj mu je Škofič primazal klofuto: »Tu imaš razrešnico.«

Doberšek je napisal oporoko 26. marca 1964, takrat, ko ga je prvič zbolelo srce, 14. septembra istega leta je umrl. Za javnost namenjen odstavek se glasi:

»Delal sem vse življenje kot javen politični delavec in si kot tak nisem iskal osebnih koristi. Priporočam partijcem, da postavljajo na mesta v javni službi samo nesebične ljudi, kajti samo tako bo rešeno vprašanje javne morale, ne pa s členi, statuti, pravilniki itd.«

Luka Kramolec

KOROŠKI BUKOVNIKI, VIŽARJI IN PESNIKI

(Podjuna — konec)

RUDI VOUK

Rojen je bil 23. 9. 1926 v Št. Lovrencu pri Škocjanu. Po maturi leta 1949 v Celovcu je učiteljeval kot šolski upravitelj v Remšeniku in Lepeni pri Železni Kapli ter v Apačah nad Galicijo. Poleti leta 1964 je bil imenovan za okrajnega šolskega nadzornika za dvojezične šole na Koroškem. Od spomladi leta 1965 naprej je tudi vodja manjšinskega šolskega oddelka deželne šolskega sveta za Koroško, od šolskega leta 1968/69 dalje pa tudi vodja seminarja in učnih nastopov tistih slušateljev pedagoške akademije v Celovcu, ki bodo poučevali na dvojezičnih šolah. Ker po vojni sploh ni bilo slovenskih šolskih knjig, so jih morali profesorji in učitelji šele sestaviti. Tako je Rudi Vouk izdal učne knjige:

za 1. in 2. učno stopnjo berilce »Mojca bere« (Mohorjeva družba 1960),

za prvošolce »Našo začetnico« (Zvezna založba na Dunaju, 1968) in

za učence od 2. do 8. šolske stopnje »Jezikovne vaje in slovnico« (Zvezna založba na Dunaju 1970).

Sodeloval je pri sestavi »Začetnice za dvojezične šole ABC« (Zvezna založba na Dunaju 1953) ter pri pesmarici »Mladina

poje« (Konzorcij kor. slovenskih učiteljev, 1959).

V reviji »Mladi rod«, katere glavni urednik je bil od leta 1956 do 1971, je objavil vrsto prispevkov v vezani in nevezani besedi, nad 40 pesmi v dvoglasju, v koroških slovenskih listih in koledarju »Slovenske prosvetne zveze« v Celovcu pa razne članke in razprave.

S svojimi učnimi knjigami in tečaji je Rudi Vouk ustvaril temelj slovenskega pouka na osnovnih in meščanskih šolah na Koroškem in spada med najpomembnejše slovenske kulturne delavce.

»SLEPI ANDREJ«

To je Andrej Mičej, organist v Št. Vidu v Podjuni, kjer je bil rojen leta 1893. Ker ni imel normalnega vida, je prišel v zavod za slepe v Celovcu, leta 1903 pa je po nezgodi vid popolnoma izgubil. Glasbeno zelo nadarjen se je naučil igranja mnogih instrumentov ter je bil s 13 leti že organist v svojem zavodu, kjer se je sicer izučil za ščetarja. Ko je bil star 19 let, se je vrnil domov in začel izvajati svojo obrt.

Po prvi svetovni vojni je vodil v Št. Vidu v Podjuni cerkveni zbor, poleg tega pa je ustanovil še moški in mešani

Rudi Vouk

zbor ter dekliški tercet takratnega katoliškega prosvetnega društva »Danica«. Nastopal je pri raznih igrah in prirejal lastne koncerte.

»Ker je bila njegova družina proti hitlerjanskemu nasilju, so jih imeli velenemško misleči in esesovci za izdajalce in nevarne. Leta 1945, 6. januarja, sta bili njegova žena in hčer obsojeni na smrt. 12. januarja istega leta sta bili obglavljeni v Gradcu. Za usmrnitev svoje družine je zvedel šele na pomlad, potem ko so mu vrhovne oblasti tri mesece nesramno lagale in ga lažno »troštale«. Sam pravi, da je bila tedanja zima duševno najstrašnejša.«

»Čprav je slep, meni Andrej, da se ne čuti nesrečnega. S svojim orglanjem in s svojo obrtjo ravno tako izpolnjuje nalogo, ki mu je na tem svetu izročena.«

»Nista pohabljenost in ne slepota, ki oblikujeta življenja, marveč samo jeklen in kremenit značaj.«

(Vir: Naš tednik 1972)

JERNEJ EBERWEIN

»Bil sem že 22 let star, pa nisem še niti not poznal«, pravi o sebi Jernej (Nužej) Eberwein, rojen 23. avgusta 1904 v Goselni vasi pri Dobrli vasi, kjer so imeli njegovi starši posestvo in gostilno. Leta 1925 ga je odkril župnik Ebner iz Železne Kaple in ga poslal v Celovec na orglarsko šolo. Ko se je za silo navadil orglati, ga je župnik Starc iz Hodiš povabil, da je hodil ob nedeljah v Hodiše orglat. Od tam se je preselil v Lipo ob Vrbskem jezeru; ker je imel lep bariton, ga je tamkajšnji nemški pevski zbor povabil k sodelovanju. Kot protiuslugo mu je ponudil to, da bo nemški zbor sodeloval pri slovenskem cerkvenem zboru v Lipi.

Ko se je začelo hitlerjevsko gibanje, se je Nužej umaknil v Železno Kaplo k stolnemu dekanu Zehnerju. Tam je začel komponirati povečini slovenske cerkvene pesmi, ki pa jih je pošiljal v pregled profesorju Stanku Premrlu v Ljubljano. Kom-

poniral je dve slovenski maši, nekaj nagrobnih in posvetnih pesmi. Vseh opusov je blizu 40. Sedaj je Jernej Eberwein od 29. septembra 1945 organist v Škocjanu ob Klopinskem jezeru.

(Vir: Pismo J. Eberweina.)

JANEZ PETJAK

»Po poklicu sem zidar«, piše Petjak, vodja mešanega pevskega zbora v Globasnici. Ta zbor se odlikuje po pevski kulturi ter muzikalnosti in kaže velik naraven talent svojega vodje.

Janez Petjak je bil rojen leta 1930 v Štebnu pri Globasnici. Ko mu je bilo 16 let, se je pri organistu Hermannu Karišu učil igrati na harmonij enajst mesecev; od 20. oktobra 1947 do 25. aprila 1948 je obiskoval organistovsko šolo v Celovcu. Meseca januarja in februarja 1949 je bil na pevovodskem tečaju v Ljubljani (Gröbming in Kramolc). Od leta 1948 do leta 1952 je vodil cerkveni in fantovski

Jernej Eberwein

zbor v Globasnici, nato pa moški oktet. Od leta 1955 vodi mešani pevski zbor katoliškega prosvetnega društva v Globasnici, s katerim je nastopal po Koroškem, Gradiščanskem, na Opčinah pri Trstu, v Kropi, na Bledu, v Vižmarjih pri Ljubljani in v Mežici. Njegov zbor je pel tudi na radiu v Celovcu in v Ljubljani. Od 1. oktobra 1960 do 30. maja 1961 je obiskoval sobotni pouk na konservatoriju v Celovcu.

Ta glasbena izobrazba mu je omogočila lastno glasbeno ustvarjanje, ki pa se je začelo že leta 1950. Napisal je več kot 60 pesmi na besedila Milke Hartmanove in Alojzija Gregoriča, člana njegovega zbora. Objavljene pa so le deloma, in to dve (»Zapihal je veter« in »Gozd šumi«) v pesmarici »Mladina poje«, ena (»Že pomladno sonce sije«) v šolskem listu »Mladi rod« ter ena (»Libuško polje«) v Mohorjevi slovenski pesmarici II.

(Vir: Pismo J. Petjaka.)

Janez Petjak

VALENTIN HARTMAN

Dachau, koncentracijsko taborišče. Nedelja je in velika kopalnica je nabito polna internirancev vseh mogočih narodnosti, ki so prišli navzkriž z nacizmom. V kotu se stiska tudi trop nagih, ki čakajo na desinsekcijo svojih ušivih taboriščnih oblek. Dr. Viktor Matejka, žrtev »osvoboditve« Avstrije po Hitlerju in kasnejši dunajski mestni svetnik, sporoči zbranim v vlogi napovedovalca, da bodo slovenski pevci zapeli nekaj pesmi. Matejka je po vojni o tem pisal takole:

»Ko so zadonele vaše pesmi, je vse obnemelo. Vaš zbor je bil kot mogočne mnogoglasne orgle, ki se je disciplinirano, z visoko glasbeno nadarjenostjo in brezprimerno ljubeznijo posvetil nalogi, da prepeva in s tem priča o živi sili naroda, ki se zna upreti svojim tlačiteljem prav tako s pesmijo kot z orožjem v roki.«

Organizator in duša tega enkratnega zbora je bil naš Valentin (Foltej) Hartman. Dr. Vilko Vujčić, tudi eden od dachauskih internirancev, piše o tem zboru takole:

»Neutrudno je Hartman zbiral pevce med na novo dospelimi slovenskimi transporti in uspelo mu je sestaviti močan in odličen pevski zbor 60—70 pevcev, ki je bil mogočna protiutež vsem strahotam taborišča... »Folti je bil izreden pevovodja, ki je znal v vsako pesem uliti njenega pravega duha in zbuditi pri poslušalcih primerno razpoloženje, ki ga je podpiralo zaradi usodne povezanosti subtilno notranje nastrojenje pevcev in poslušalcev, porojeno v skupnem trpljenju in skupnem hrepenenju po svobodi... »Menda ni bilo in ne bo pevskega zbora, ki bi vadil v takih okoliščinah, kot je vadil dachauski pevski zbor. Po težkem dnevnem delu smo se utrujeni in sestradani zbirali v kakih barakih... in vadili brez vsakega instrumenta, spočetka celo brez piščalke in brez not«.

Valentin Hartman

O tem zboru in o dachauskem trpljenju pa je Valentin Hartman sam napisal v »Koledarju Slovenske Koroške za 1962« globoko občuteno izpoved »Bikovka, bunker, krematorij in — naša pesem«. Žal ga je tu mogoče ponoviti samo z najznačilnejšimi citati:

»Že v času, ko se je slovenski narod z orožjem v roki boril za svojo osvoboditev izpod fašističnega jarma, je iz koncentracijskih taborišč v domovino prispela vest, da se nesrečniki, ki jih je kruta usoda zaradi njihovega porekla, narodnosti ali političnega prepričanja vrgla v pekel teh taborišč, ukvarjajo s petjem. Doma s parolo »Der Kärntner spricht deutsch!« (Korošec govori nemško!) krvavo preganjana slovenska beseda in pesem je — kakor se to sliši neverjetno — vznikla v taboriščnih smrti in se iz mehke narodne razvila v borbeno pesem. Kako to, da smo še našli smisel za pesem, ko se je noč in dan kadil dim iz krematorija, ko nikoli ni prenehalo mučenje, umiranje, streljanje in ubijanje, ko smo pričakovali, da nam vsak čas odbije ura, ko so tisoči končali ob električni žici visoke in nedostopne ograje? Zakaj in čemu potem še pesem?« ...

»Na vrhuncu nemške slave, ko je Hitler tako rekoč pogazil vso Evropo in ko so fanfare dnevno znova naznanjale posebna poročila, da stoji njegova vojska na Krimu, ob Donu in Volgi ter pred Moskvo in Leningradom, biti v koncentracijskem taborišču, je pomenilo biti izpostavljen nemilosti in podivjanosti Hitlerjeve SS-Totenkopfstandarte. Na dnevnem redu je bila bikovka, kozel, drevo, bunker, transporti v še groznejšo negotovost, gaskamre in podobno. Z nami so ravnali kot zverine« ...

»Opis, kaj so te in podobne šikane pomenile za stare, zgledovane in od suženjskega dela izmозgane taboriščnike, naj mi bo prihranjen. Kdor ne pozna groze življenja v taboriščih in kdor jih ni sam okusil, o njih nima in nikoli ne bo mogel dobiti prave predstave.« ...

»Ko sva s tovarišem Adolfom Černcem hodila med bloki, sva slišala, da na pragu nekega bloka, ne vem katerega, skupina mladih fantov s pesmijo ubira pot v »južne kraje«. Sedla sva k njim in pričela z njimi peti. Sprva so bili malo nezaupljivi. Ko so pa spoznali, da hočeva dobro, smo kmalu postali prijatelji in iskreni tovariši. Našel sem svoje prve pevce v Dachauu, porodil se je naš zbor ...«

»Velika je bila požrtvovalnost naših pevcov. Poleti je bilo vstajanje vsak dan ob poltretji uri zjutraj. Ob pol štirih je bil zajtrk, nato apel in delo do večera, po večerji pa spet apel. Bili smo zbiti, da se nam ni ljubilo govoriti ... Kljub zbitosti in telesni zmoglosti pa je zbor vadil naprej, pevci so redno prihajali na vaje.« ... »Hudo je bilo, a klonili nismo. Pesem nam je dajala moč in vztrajnost. Ne le nam pevcem, temveč tudi sotrpinom, ki so nas poslušali. Mnoge smo rešili bolestenega obupa.« ... »Vsi smo se v tem nepopisnem trpljenju oklepali naše pesmi in bili ponosni in verni v našo bodočnost, ko smo z njo osrečili sotrpine najrazličnejših narodov in si osvojili kot smrti namenjeni predstavniki dvomilijonskega naroda srca sotrpinov 80-milijonskega nemškega, 40-milijonskega poljskega in drugih večdesetmilijonskih narodov v Dachauu.

Tako smo dočakali konec tiranije, SS-ovskih bikovk in škornjev. Po bridkih mesecih nam je zasijala svoboda. Preden smo se vrnili domov, je zbor nastopil še dvakrat. Poln zanosa in hvaležnosti je zapel podoknico ameriškega komandantu taborišča, drugič pa je sodeloval na ruski kulturni prireditvi, katere takratni pevci ne bomo nikoli pozabili.«

Valentin (Foltej) Hartman se je rodil 10. februarja 1907 v Libuščah pri Pliberku. V letih 1919—1920 se je učil klavir pri organistu Čehu v Pliberku. Leta 1925 in 1926 je obiskoval kmetijsko šolo na Grmu pri Novem mestu, kjer je petje poučeval prefekt Ljudevit Puš. Ko so gojenci napravili ekskurzijo po Hrvaški, je pevski zbor že vodil Hartman. Leta 1929 se je vpisal na orglarsko šolo v Celovcu, končal pa je samo prvi letnik, ker je zaradi političnih razmer odšel v Ljubljano. Vpisal se je v Zadržno šolo, v Glasbeni matici pa

se je učil klavir pri glasbeni učiteljici Klotildi Praprotnikovi.

Po vrnitvi domov je leta 1928 organiziral v Pliberku tri zборе, moški, ženski in mešani. Pomagal je tudi zaslužni Pavli Silanovi pri cerkvenem petju. Naštudirala sta pet latinskih maš, ki jih je Foltej dirigiral.

Ves čas od leta 1928 do leta 1940 je izpolnjen z neumornim delom pri ustanavljanju in vodenju pevskih zborov na Koroškem. Vodil je petnajst (danes jih je samo še pet) zborov po vaseh v Podjunu. Vsak večer se je s kmetije na Kortah (991 m) vozil z motorjem v dolino na pevske vaje, vsak dan drugam in to vse brez plačila (razen plačila od gestapa). To je požrtvovalnost brez primere, ki izhaja iz domoljubja.

V pismu z dne 30. 5. 1973 mi piše med drugim: »... Mislim sem v svoji mladosti postati kmetovalec, gospodarstvenik ... Vendar do tega ni prišlo. Tedanja Jugoslovanska Matica mi je pokazala pot nazaj na Koroško. ... In ostal sem tukaj. Žal! Sedaj mi ni več žal, gre proti koncu.« Toda 31. januarja 1971 mi je pisal: »... No re e! Bolje bi bilo, da bi se bil po vojni posvetil družini s kako drugo, donosnejšo zaposlitvijo. ... Ko bom star in onemogel, pa bom dobil par šilingov rente in brco v zadek, kot moja sestra (Milka). To je plačilo idealistom.«

Leta 1933 se je skupaj z Ivanom Kropivnikom udeležil pevske turnee po Sloveniji, ki jo je organiziral Vinko Poljanec, župnik-mučenik iz Skocjana. Leta 1935 ga je Slovenska Prosvetna zveza določila poleg Ivana Kropivnika (za Gornji Rož in Gure) za okrožnega zborovodjo za podjunsko okrožje. Leta 1938 je organiziral in vodil veliko pevsko prireditev v Globasnici, leta 1940 pa v Celovcu s pevskim zborom iz Brnce. To je bila zadnja slovenska prireditev pod nacisti.

Razumljivo je, da je bilo Hartmanovo delo Nemcem trn v peti in da so ga začeli preganjati. Gestapo ga je prvič aretiriral decembra 1938, drugič pa 16. februarja 1941. »Sedaj prideš v kletko, kamor spadaš, tam boš lahko prepeval naprej« (»Jetzt kommst du in den Käfig, dort kannst du weitersingen«), so se mu rogali

Pevsko srečanje Globasnica—Mežica 19. novembra 1972

gestapovci. Tako je tudi bilo, a trajalo je do konca Hitlerjevega rajha.

Po povratku domov so ga »zopet vpregli v stari voz«, kakor piše sam. Že leta 1946 je nastopil ob priliki izseljeniške proslave v ljudskem kinu v Št. Rupertu pri Celovcu z več kot sto pevci. Prireditelj je sijajno uspela, končala pa se je z napadom Nemcev na udeležence. Z motornimi brizgalnicami so jih temeljito oškropili.

V maju leta 1947 je Slovenska prosvetna zveza priredila pevsko turnejo po Jugoslaviji, ki naj bi jo vodila Valentin Hartman in Pavel Kernjak. Na šestnajstih prireditvah je nastopalo v osemnajstih dneh nad osemdeset pevcev. Vse je dirigiral Hartman, Kernjak pa samo svojo pesem »Juhe, pojdem v Škofiče«.

Naslednja leta je vodil Hartman svoje pevce trikrat v Trst, dvakrat v Gorico,

Sovodenj in Novo Gorico, pa na Dunaj in na Gradiščansko. Predaleč bi nas odvedlo navajanje vseh nastopov, na kratko lahko rečemo: kjer je bila kaka slovenska prireditev, tam je bil Foltej. To traja že od leta 1928, **torej 45 let!**

Hartmanovo delo in življenje nam je svetel zgled narodne zavednosti, hrabrosti, delavnosti in požrtvovalnosti, on je steber slovenskega petja na Koroškem. Zanj res velja Gregorčičev verz

Ne le, kar velevala mu stan,
kar **more, to** mož je storiti dolžan!

Ako bi beseda »hart« pomenila trden, bi lahko rekli, da ima tudi ime svoj pomen (»nomen est omen«): Hart — Mann, trden mož.

Novinar v tovarni in kraju

SNOV

Da bi vsaj približno spoznali razliko med tem, kaj v nekem kraju in tovarni predstavlja snov za novinarje dnevnikov, kot sta Delo in Večer, kaj pa za tovarniški časopis, moramo primerjati dve poljubni številki enega in drugega lista. Tisto, kar se npr. zdi nam Ravenčanom in sodelavcem železarne tako važno, da objavljamo na zmeraj najbolj imenitni prvi strani, to pa so konference ZK ali sindikata, pregledi poslovanja ob polletju ali ob koncu leta, združitve z drugimi podjetji ipd., vse to v dnevnikih včasih sploh ne pride, če pa že, potem zelo na kratko, marsikdaj celo le v lokalno rubriko. Toliko manj je seveda za slovenske dnevnikarje važno to, kar je za nas izredno zanimivo in o čemer vsak teden ali vsaj vsak mesec odločajo komisije naših samoupravnih organov in razni odbori. To so proizvodne težave, kadrovska politika, tehnične izboljšave, doseganje planov, izvajanje ustavnih dopolnil, ustanavljanje TOZD in podobno.

Vzrok za tako različen interes dnevnikarja na eni in lokalnega lista na drugi strani je seveda jasen in zelo preprost. Občin je v Sloveniji pač 60, tovarn, kot so naše, pa tudi precej. In če je za nas važno, kaj bo sklenil naš delavski svet o gradnji stanovanj ter o planu osebnih dohodkov, da ne govorimo o drugih, še bolj pomembnih stvareh, pa je to že za Mežičane, ki delajo v rudniku in Slovenjgraščane, ki delajo pri gozdni ali LIP, nezanimivo, kaj šele za širše regionalno ali celo slovensko območje. Nasploh se zdi pač popolnoma normalno, da tovarne delajo, njihovi samoupravni organi pa tudi. Železarna se torej razen takrat, ko je obračun za enoletno obdobje že znan, pojavi praviloma v dnevnikih bodisi takrat, če dela zelo dobro ali pa, če je v njej kaj narobe, drugače pa ne. Podobno velja tudi za seje skupščine občine ali družbenopolitičnih organizacij. Kar bo lokalni list prikazal v obsežnem članku, bo za dnevnikarje kratek članek, kar bo za prvega članek, bo za drugega morda le vest. Kako se torej menjajo merila o pomembnosti stvari glede na bližino ozi-

roma oddaljenost od kraja dogodka, je koristno vedeti predvsem zato, da ne bi zapadali v primitivno miselnost, da je vse, kar se zgodi pri nas, že tudi slovensko pomembno.

DOGODKI PO LETNIH ČASIH

Ker sleherno podjetje dela in posluje vse leto po dokaj natančnih letnih načrtih, ker je temu ciklu proizvodnje v marsičem prilagojeno tudi delo družbenopolitičnih organizacij v tovarnah in ker politični dogodki v republiki in državi zmeraj odmevajo tudi pri nas, bi bilo mogoče skoraj za vse leto sestaviti tudi približno preglednico, o čem kdaj pišemo, s čimer si približno določimo tudi že tiste meje, do katerih lokalni časnik običajno seže.

Ne mislim izdelati in podrobno prikazovati takšnega načrta. Omenjam ga zato, da se področje novinarskega dela ne bi kazalo preveč ogromno nepregledno in zato pretežavno, ker to v resnici ni. Obstajajo pa tudi dejanske paralele med industrijskim in kmečkim delom, pa je za novinarja koristno vsaj v grobem vedeti, kako poteka.

Ob koncu leta bomo pisali o gospodarskem načrtu za novo leto. Januarja sledi potrditev inventure, februarja zaključni račun, aprila že ugotavljamo, kako smo delali v prvem trimesečju. Polovica leta je že večji tak mejnik, sledi tričetrtletje in že smo pri koncu leta. Pozimi nas običajno prizadene redukcija elektrike, aprila nas že zanima, kje bomo letovali, jeseni ozimnica, pozimi jubilariti dela. Vmes so seveda državni, republiški, občinski in krajevni prazniki, kultura in šport pa tudi imata svojo zmeraj enako začrtano sezono. Seveda je jasno, da vsak pomemben politični dogodek, npr. pismo tov. Tita, doseže tudi nas in se dejavnost družbenopolitičnih organizacij prepleta z rednim tekom proizvodnje. Samoupravljanje v teoriji in praksi pa se zdi sploh neizčrpen vir gradiva za lokalnega novinarja.

LESTVICA POMEBNOSTI

Ne glede na že omenjena merila o pomembnosti snovi pri dnevnikih, se ob pre-

gledu dogodkov tudi pri nas uveljavlja lokalna lestvica tehtnosti in odmevnosti dogodkov, o katerih pišemo, »teža« snovi pa avtomatično določa tudi obseg pisanja.

To pomeni, da bo dobilo v tovarniškem časopisu zasedanje zbora delegatov TOZD več prostora kot seja DS TOZD, ta pa spet več kot npr. poročila s sestankov delovnih skupin, ki jih ima npr. železarna okoli 150. Prav tako bomo bolj obsežno pisali o letnih konferencah ZK, sindikata, in zveze mladine, manj pa o redni dejavnosti teh organizacij. Nikakor tudi ne bi smeli npr. o neki športni prireditvi pisati prav tako obširno kot o seji katerega od kolektivnih izvršilnih organov. Ustrezno manj prostora torej dajemo društveni dejavnosti, čeprav seveda o njej pišemo in se pri tem ravnamo predvsem po množičnosti kakšne dejavnosti.

PISATI O LJUDEH

Če je bil doslej govor o temah, ki so sicer za ljudi lahko zelo zanimive in o katerih novinar kdaj ljudi na vodilnih in vodstvenih položajih tudi sprašuje, se vendarle nanašajo predvsem na tone in dinarje, ne pa neposredno na ljudi. Da pa je o proizvodnji lažje pisati kot o ljudeh, ni nič novega.

Samo na videz je bolj preprosto domeniiti se npr. z obratovodjem za pogovor ali iti k delavcu ter si zapisati, kaj o kakšni stvari misli, kakor pa sedeti nekaj ur na sestanku ter iz povedanega narediti članek. V resnici je skoraj obratno.

Sestanek res vzame nekaj več časa, vendar se na njem mnenja posameznih diskutantov skoraj zmeraj združijo v eno mnenje, ki glede na pomembnost dobi tudi obliko sklepa. Tu se posamezniki kot osebnosti podredijo temam dnevnega reda, za svojimi diskusijami pa tudi ne stojijo vselej tako močno, da bi bili pripravljeni zagovarjati vsako izrečeno besedo. Vsak kolikor toliko vesten zapis o seji bo torej pri bralcih ugodno sprejet.

Precej drugače je, če komu povemo, da hočemo od njega intervju za časopis o aktualni temi, posebno o takšni, o kateri še niso sprejeti sklepi in obstaja možnost, da bi mnenje našega sogovornika, seveda zapisano in objavljeno, ne bilo »na liniji«, kot temu pravimo. Do marsikaterga intervjuja zato sploh ne pride ali pa so odgovori na vprašanja tako diplomatski in tako malo povedo, da objava skoraj nima pravega pomena.

Najbolj varni pred zamerami in sitnostmi so seveda intervjuji, ko vprašanja enostavno napišemo in jih izročimo, odgovore pa prav tako dobimo napisane. Seveda so pa taki intervjuji ponavadi tudi najslabši, saj da živ pogovor neprimerno več vtisov, prinese pa tudi kaj nepredvidenega.

Najtežje je popisovati ljudi, ki jih imenujemo z imenom in priimkom, morda pa o njih objavimo še fotografijo. Kakor nam vsako prebiranje nagrobnikov na kateremkoli pokopališču pokaže zoprno mešanico iskrene žalosti, hinavščine in osladnosti, tako žal tudi premnogi zapisi o umrlih delavcih postajajo šablonski. O živih ljudeh pa na tak način ne moremo pisati. Pretirani hvali se bo vsak, ki opisane količkej pozna, samo smejal, to pa ni naš namen. Druga skrajnost je seveda

prav tako nemogoča, saj novinar od nikogar nima pooblastila, da bi po lastni izbiri in presoji pisal ljudem karakteristike.

Če nismo dobri literati, je bolje, da pustimo ob strani »od skrbi zguban obraz, žuljave roke« in kar je še takih šablon, ki so bile dobre samo takrat, ko so jih zapisali prvič. Bolje je, če smo suho realistični: ime, poklic, starost, delovno okolje, težavnost in značilnost dela: monotoni gibi, nevarno delo, zdravju škodljivo delo, ustvarjalno delo, slabo, srednje, dobro plačano, potem pa delavčev mnenje o stvari, ki nas zanima. Nič leporečja, nič delavske romantike, ki je itak ni, nič izrekovanja lastnega mnenja o človeku. Če imajo nadrejeni zares dobro mnenje o njem, ga navedemo, pa skoraj bolje da ne, ker se potem pri bližnjih sodelavcih, ki bodo naš zapis brali, že lahko pojavi nevoščljivost. Predvsem pa velja zlato pravilo: niti tisti, ki ga opisujemo, niti mi, ki pišemo, naj ne bi imeli od tega škode. Ob jasno izraženih zahtevah, naj bi novinar šel med ljudi in pisal tudi o njih, ne le o tonah, je bilo treba povedati nekaj več o tem.

PISATI ZA LJUDI

Če pravimo, da je vsaka številka tovarniškega časopisa napisana za vse sodelav-

ce, potem je to lepa želja, resnica pa ne. Še daleč smo od tega, da bi znali o vsaki stvari pisati tako zanimivo in preprosto, da bi zares vsak nekvalificiran delavec z zanimanjem prebral npr. poročilo o letni bilanci, razlago samoupravnega sporazuma o ustanovitvi TOZD ali o tem, kaj so naši strokovnjaki naredili pametnega v letu kvalitete.

Če so takšni članki sicer razumljivi človeku s srednjo izobrazbo, pa so gotovo še mnogo prepusti in preveč razvlečeni, da bi bili zanimivi za najširši krog ljudi. Pravila novinarskega pisanja poznamo. V sestavku mora biti veliko naslovov in malo besedila pod njimi ter z malo številkami povedano (ali vsaj nakazano) bistveno.

Da se tako malo ravnamo po teh pravilih, je vzrokov več. Najprej prevladuje mnenje, da bi kakšno pomembno temo razvrednotili, če bi jo podali preveč poljudno. Nadalje je res, da se o vsaki stvari poljudno pisati ne da in mora tisti, ki hoče besedilo razumeti, poznati vsaj osnovne pojme iz ekonomije. Naposled pa — tudi poklicni novinarji pri dnevnikih, ki dan za dnem pišejo o gospodarstvu, še niso odkrili recepta, kako o tem nedvomno silno pomembnem področju pisati vsaj približno tako zanimivo kot npr. o

atentatih, potresih, posilstvih ali športnih dogodkih. Ker pa se v gospodarski organizaciji normalno vse suče okrog proizvodnje in poslovanja, ki je seveda zmeraj tudi osrednja tema sej samoupravnih teles na vseh ravneh, je s tem dan tudi osnovni ton časnika take gospodarske organizacije. Možno je sicer to tematiko popisati pregledno in kar se da razumljivo, posebno privlačno in pikantno pa ne.

Tako se torej potrdi resnica, kako sploh ni nujno, da bi bil razumljivo napisan članek nujno že tudi privlačen, čeprav bi to morda želeli. Slejkoprej ostajajo privlačne teme, ki se tičejo človeka osebno, ki zadevajo njegov žep, dom, otroke, zasebne interese, prijatelje in najožje sodelavce.

Tovarniški ali občinski časnik niti po kvaliteti svojih dopisnikov niti po dani snovi ne more konkurirati dnevnikom in tednikom, ki jih pišejo poklicni novinarji. Edina prednost, ki jo ima pred njimi, je dobro poznavanje življenjskega prostora in interesov svojih bralcev. To je možno delno uporabiti v reportažah ter načelnih brezosebnih sestavkih, medtem ko se lokalni časnik do kritičnih komentarjev običajno ne dvigne.

Marjan Kolar

NAŠA GIMNAZIJA

daje poročilo za šolsko leto 1972-73

SVET ŠOLE

V svetu šole so bili naslednji člani delovne skupnosti: Kodrin Mihael (predsednik), Filipančič Jožica, Vevar Danijel, Vučko Stanko, Kotnik Janko, Kožar Erna, Pečovnik Marija, Mrdavšič Vera, Verovnik Antonija. Kot predstavniki javnosti so v svetu bili: dipl. ing. Letonja Anton (občinska skupščina Ravne na Koroškem), Dolar Jože (občinska skupščina Dravograd), Rac Maks (občinska skupščina Radlje), Gradišnik Branko (občinska skupščina Slovenj Gradec), Blagojevič Milan (starši), Čas Ivan (starši), Britovšek Cvetka (aktiv ZMS gimnazije), Sterže Branko (dijaška šolska skupnost gimnazije).

POSLOVNO FINANČNA KOMISIJA

Filipančič Jožica (predsednik), Kožar Jernej in Mrdavšič Janez (člana).

KADROVSKO DISCIPLINSKA KOMISIJA

Kotnik Janko (predsednik), Komprij Vinco in Stopar Marjana (člana).

KOMISIJA DELAVSKE KONTROLE

Vučko Stanko (predsednik), Mrdavšič Vera in Pečovnik Anton (člana).

STANOVANJSKA KOMISIJA

Lodrant Stanko (predsednik), Uran Terezija in Kožar Jernej (člana).

ŠOLSKA SKUPNOST

(mentorica: Erna Kožar)

V tem šolskem letu je bil predsednik Branko Sterže, člani pa predstavniki razrednih skupnosti.

KOMITE ZMS

(mentor: Jernej Kožar)

Predsednica aktiva ZMS je bila Britovšek Cvetka, člani pa predstavniki razredov.

ŠOLSKI DELAVCI

(Naziv, rojstno leto, začetno leto službovanja, od kdaj je na gimnaziji Ravne, stroka,

kaj in kje je učil, zadolžitve; navajamo stanje, kakršno je bilo v IV. redovalni konferenci; PZ — praktična znanja.)

I. REDNI UČITELJI:

GOLČER Anton; ravnatelj (profesor, 1931, 1956, 1956, Bio): bio: 1b, 2a = 5 ur

BATIČ Ivana (prof. pripr., 1948, 1972, 1972, Ma, Fi): ma: 1c, 1d, 2c; fi: 4a, 4b, 4c = 20 ur; varuhinja fizikalnega kabineta

BURG Marjeta (profesorica, 1941, 1963, 1963, An, Fr): an: 1c, 1c, 2c, 2c, 3b, 3d, 4a, 4c; PZ — an: III., IV. = 25 ur; urednica jutranjih oddaj in mentorica MKUD — Franci Paradiž

DELAJ Majda (profesorica, 1940, 1964, 1970, Ma, Fi): ma: 1c, 2d, 3b, 3c, 4b; fi: 2c, 2d, 3b, 3c = 27 ur

FILIPANČIČ Jožica (predmetna učiteljica, 1933, 1958, 1963, Te): te: 1a, 1b, 1c, 1d, 2a, 2b, 2c, 2d, 3a, 3b, 3c, 3d, 4a, 4b = 28 ur; varuhinja učil za dekliško telovadbo, somentorica športnega društva

IVARTNIK Anton (rezervni oficir, absolut VPŠ, 1935, 1959, 1964): obrambna vzgoja: 3b, 3c, 3d, 4a, 4b, 4c; umetnostna vzgoja (glasbeni del): 1a, 1b, 1c, 1c, 1d, 2a, 2b, 2c, 2c, 2d; pevski zbor = 25 ur; varuh kabineta za obrambno vzgojo

KODRIN Mihael (profesor, 1924, 1956, 1962, Bio): bio: 1a, 1c, 2b, 2c, 2c, 2d, 3a, 3b, 3c, 3c, 3d; PZ — bio: III. = 28 ur; varuh zemljišča, biološke in geološke zbirke, mentor biološkega krožka in RK, urednik urnika

KOMPRIJ Vinko (predmetni učitelj, 1939, 1956, 1964, Teh. vzg.): teh. vzg.: 1a, 1b, 1c, 1c, 1d, 2a, 2b, 2c, 2c, 2d = 31 ur; organizator proizvodnega dela, varuh delavnice za tehnično vzgojo, mentor fotoamaterskega krožka

KOTNIK Janko (profesor, 1939, 1963, 1963, Te): te: 1a, 1b, 1c, 1c, 2a, 2b, 2c, 2c, 3a, 3b, 3c, 3c, 4a, 4b, 4c = 30 ur; varuh učil za fantovsko telovadbo, mentor športnega društva

KOŽAR Erna (profesorica, 1942, 1965, 1965, An, Ne): an: 1b, 2a, 2d, 3a; ne: 1a, 2b, 2c,

3b, 4b, 4c; ne I. = 27 ur; mentorica šolske skupnosti, varuhinja učil za nemški jezik

KOŽAR Jernej (profesor, 1940, 1966, 1969, An, Ne): an: 1a, 1d, 2b, 3c, 3c, 4b; ne: 1b, 2a, 3a; PZ — an: IV. = 27 ur; varuh fonolaboratorija, mentor aktiva ZMS

KRIVOGRAD Alojz (profesor, 1934, 1962, 1962, Zg): zg: 1a, 1b, 2a, 2b, 3a, 3b, 3c, 4a, 4b; soc: 4a = 25 ur; varuh učil za zgodovino

KRIVOGRAD Irena (profesorica, 1937, 1961, 1962, Umet. zg., zg): umet. zg.: 1a, 1b, 1c, 1c, 1d, 2a, 2b, 2c, 2c, 2d; zg: 1d, 2d, 3c, 4c = 23 ur; varuhinja učil za umetnostno vzgojo

LODRANT Stanko (profesor, 1927, 1950, 1950, Ke): ke: 1a, 1b, 1c, 1c, 1d, 2a, 2b, 2c, 2c, 2d, 3a, 3b, 3c; PZ — ke: III. = 30 ur; varuh kemijskega laboratorija, mentor dijaškega planinskega odseka

MEDVED Drago (profesor, 1931, 1953, 1961, Ze): ze: 1b, 1c, 1d, 2b, 2c, 2c, 3a, 3b, 3c, 3c, 3d, 4a, 4b, 4c = 27 ur; varuh učil za zemljepis in mentor kluba OZN

MRDAVŠIČ Janez (profesor, 1928, 1957, 1957, Sl): sl: 1a, 1b, 2a, 3b, 3c, 4c; psi: 3a, 3b = 27 ur; mentor recitacijskega krožka in proslav, poverjenik za Prežihovo značko

MRDAVŠIČ Vera (profesorica, 1933, 1958, 1962, Sl, Sh): sl: 1c, 1c, 2b, 2d, 3a, 4b = 23 ur; varuhinja knjižnice in učil za slov. jezik, poverjenica za Prežihovo značko

STOPAR Marjana (profesorica, 1942, 1965, 1972, Ze, Zg): ze: 1a, 1c, 2a, 2d; zg: 1c, 1c, 2c, 2c, 3d = 26 ur; skrb za pevski zbor

SUŠNIK Anton (profesor, 1932, 1957, 1961, Sl, Sh): sl: 1d, 2c, 2c, 3c, 3d, 4a; PZ — sl: III, IV. = 27 ur; mentor literarnega krožka, šolskega glasila in dramskega krožka, šolski kronist, poverjenik za Prežihovo značko

URAN Terezija (profesorica, 1935, 1960, 1964, Ma): ma: 1a, 1b, 2b, 2c, 3c, 3d, 4a; PZ — ma: III, IV. = 27 ur; mentorica matematičnega krožka

VEROVNIK Antonija (prof. pripr., 1946, 1971, 1971, Fil, Soc): fil: 4a, 4b, 4c; soc: 3a, 3b, 3c, 3d, 4b, 4c; psi: 3c, 3d, 3d; PZ — soc: III. = 26 ur; poverjenica za mladinski tisk; mentorica marksističnega krožka

VEVAR Danijel (profesor, 1934, 1959, 1962, Ma): ma: 2a, 3a, 4c; fi: 2a, 2b, 2c, 3a, 3c, 3d; PZ — fi: III. = 27 ur; varuh učil za fiziko in sourednik urnika

VEVAR Jerica (profesorica, 1940, 1964, 1964, Fr, It): prva tri redovalna obdobja je poučevala francoščino, v četrtem redovalnem obdobju na porodniškem dopustu

VUČKO Stanko (strokovni učitelj, 1942, 1960, 1964, Ke): asistent za kemijo in biologijo, obrambna vzgoja: 3a, 3c, 4b; tehnična vzgoja: 2b, 2c, 2cd = 14 ur

II. ZUNANJI UČITELJI:

LEITINGER Ivan (profesor, 1944, 1968, 1972, Bio): bio: 1c, 1d; ke: 3c, 3d = 10 ur

III. TAJNIŠTVO:

MEISTERL Anica, tajnica (učiteljica, 1917, 1937, 1956)

GARB Marija, materialni knjigovodja (1932, 1949, 1962)

IV. POMOŽNI IN TEHNIČNI DELAVCI:

DROFELNIK Helena (snažilka, 1922, 1961, 1961)

LESJAK Matilda (snažilka, 1916, 1954, 1954)

PEČOVNIK Anton (hišnik, kurjač, 1925, 1949, 1953)

PEČOVNIK Marija (snažilka, 1931, 1962, 1962)

PERIČ Pavla (snažilka, 1936, 1956, 1956)

PODGORŠEK Martin (honorarni delavec — upokojenec)

SULER Marija (snažilka, 1922, 1955, 1955)

VERČKO Angela (kuharica, 1931, 1951, 1969)

DIJAKI

I. Statistični pregled:

a) število in uspeh dijakov: ob zaključku šolskega leta je bilo na šoli 164 + 320 = 484 dijakov; razred je izdelalo 416 dijakov ali 85,9 odst.; od tega je bilo 54 odličnih, 154 prav dobrih, 184 dobrih in 14 zadostnih; popravne izpite ima 55 dijakov, razreda ni izdelalo 13 dijakov;

b) socialni sestav dijakov: 198 delavskega porekla, 26 kmečkega, 246 uslužbenskega in 14 obrtniškega porekla;

c) štipendisti: 208 (43 odst.), od tega RIS 141, Republiški zavod za zaposlovanje 28, JNA 2, TIS Ravne 23, ostale TIS v koroški regiji 14.

č) dijaki po občinah: Ravne 247 (51 odst.), Slovenj Gradec 95 (19,6 odst.), Dravograd 56 (11,6 odst.), Radlje ob Dravi 86 (17,8 odst.);

d) v šolo se vozi 362 dijakov (74,7 odst.); od tega z avtobusi 329, z vlakom pa 33.

II. Imenik dijakov:

(pri imenih je v oklepaju naznačen dijakov domači kraj).

1. a (16 + 16 = 32)

Razredničarka: Terezija Uran

ODLIČNI: 2 + 3 = 5

Bertoncelj Andrej (Dravograd)
Camlek Aleksander (Slovenj Gradec)
Gros Anka (Mislinja)
Kotnik Irena (Prevalje)
Savc Anica (Pameče)

PRAV DOBRI: 3 + 6 = 9

Čas Andrej (Turiška vas)
Ranc Janez (Ravne)
Tasič Anton (Mislinja)
Čuješ Marija (Prevalje)
Epšek Marjetica (Črneče)
Lenasi Marjana (Ravne)
Matija Nada (Kotlje)
Movh Irena (Slovenj Gradec)
Petrič Angela (Kotlje)

DOBRI: 11 + 6 = 17

Berzelak Stanko (Dravograd)
Dolenc Igor (Slovenj Gradec)
Klakočar Slavko (Slovenj Gradec)
Lasnik Štefan (Mežica)
Lužnik Mihael (Slovenj Gradec)
Ozimic Rudolf (Črna)
Potočnik Janez (Slovenj Gradec)

Ranc Danilo (Prevalje)
Rev Jože (Slovenj Gradec)
Sipek Miroslav (Mežica)
Vehovec Matjaž (Slovenj Gradec)
Aberšek Petra (Slovenj Gradec)
Frater Ljubica (Slovenj Gradec)
Janiš Marija (Gortina)
Kvas Fani (Prevalje)
Mori Marjetica (Dravograd)
Rozman Tatjana (Slovenj Gradec)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMA:

Skončnik Tatjana (Dravograd): ne, ma

1. b (17 + 16 = 33)

Razredničarka: Erna Kožar

ODLIČNI: 2 + 2 = 4

Benko Dragomir (Prevalje)
Rac Igor (Ravne)
Blagojevič Milena (Prevalje)
Bukovnik Majda (Slovenj Gradec)

PRAV DOBRI: 6 + 4 = 10

Bukovec Danilo (Ravne)
Burjak Rudolf (Mežica)
Kodrin Miran (Ravne)
Likar Bogomir (Muta)
Medved Bojan (Ravne)
Sebez Drago (Brezno)
Ferlin Lidija (Ravne)
Matvoz Alenka (Prevalje)
Rotovnik Erika (Slovenj Gradec)
Zorman Zorica (Slovenj Gradec)

DOBRI: 5 + 8 = 13

Brodar Srečko (Vuzenica)
Jezeršek Janez (Vuzenica)
Kumprej Francišek (Leše)
Šater Tomislav (Ravne)
Struc Mirko (Ravne)
Butolen Irena (Slovenj Gradec)
Hutmeier Marija (Gortina)
Oto Betka (Libeliče)
Pšeničnik Jelka (Ravne)
Smolar Marija (Podlipje)
Savc Lidija (Slovenj Gradec)
Turšič Darinka (Mežica)
Walzl Mojca (Slovenj Gradec)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

NI IZDELAL: 1 + 0 = 1

Mithans Vito (Ravne)

POPRAVNE IZPITE IMAJO: 3 + 2 = 5

Cizerl Janko (Vuzenica): an, bio
Gorše Borut (Podgorje): an
Miheu Karel (Muta): ma
Čas Zdenka (Slovenj Gradec): an, ma
Juvan Dragica (Prevalje): an, ma

1. c (17 + 14 = 31)

Razrednik: Drago Medved

ODLIČNI: 1 + 1 = 2

Grbec Ivan (Prevalje)
Gangl Ljuba (Slovenj Gradec)

PRAV DOBRI: 4 + 9 = 13

Kacl Alojz (Prevalje)
Klanjšek Stanislav (Ravne)
Mori Danilo (Dravograd)
Čeh Rajko (Dravograd)
Lauko Alenka (Šmartno pri Slov. Gradcu)
Melinc Jadranka (Dravograd)
Pratnekar Milena (Mežica)
Proje Sonja (Vuzenica)
Reven Cvetka (Ravne)
Skralovnik Cvetka (Mežica)
Šober Nada (Muta)
Ternik Silva (Slovenj Gradec)
Urbancel Breda (Dravograd)

DOBRI: 9 + 4 = 13

Dobovičnik Miloš (Dravograd)
Goligranc Zlatko (Ravne)
Korat Edi (Radlje)
Krevh Matjaž (Vič)
Laznik Jože (Dravograd)
Ledinek Ivan (Ravne)
Valcl Marjan (Ravne)
Žagar Marjan (Črna)
Zvab Ivan (Prevalje)
Jernej Branka (Ravne)
Konečnik Angela (Šmartno pri Slov. Gradcu)

Kos Draga (Mežica)
Krivec Judita (Slovenj Gradec)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNE IZPITE IMAJO: 3 + 0 = 3

Konšak Milan (Podpeca): an, ma
Pandel Andrijan (Tolsti vrh): an
Pravdič Bojan (Prevalje): an, ma

IZSTOPIL: 1 + 0 = 1

Zajc Marjan (Dravograd): 8. 11. 1972
PREŠOLALA: Škerl Jasna (Podvelka)

1. č (0 + 24 = 24)

Razredničarka: Marjana Stopar

ODLIČNI: 0 + 1 = 1

Ferk Andreja (Prevalje)

PRAV DOBRI: 0 + 10 = 10

Črnčec Emica (Vuzenica)
Harnik Angela (Muta)
Juraški Erika (Vuzenica)
Kukovič Cvetka (Vuhred)
Miklavc Marjeta (Radlje)
Mithans Karla (Vuzenica)
Podlesnik Marija (Mežica)
Reven Slavica (Dravograd)
Topolšek Irena (Vuzenica)
Urnaut Majda (Radlje)

DOBRI: 0 + 7 = 7

Bah Mira (Dravograd)
Doler Darja (Vuzenica)
Forstner Vida (Prevalje)
Jehart Cvetka (Ravne)
Jandrišič Nada (Črna)
Legnar Stanislava (Podgorje)
Oderlap Irena (Mežica)

ZADOSTNI: 0 + 2 = 2

Černivnik Silvija (Bukovska vas)
Zajc Anica (Žerjav)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 0 + 4 = 4

Friškovec Ana (Mežica): ma, bio
Germadnik Nevenka (Črna): ma
Pristolič Silva (Prevalje): ma
Uršnik Tatjana (Vuzenica): an

1. d (0 + 24 = 24)

Razrednik: Vinko Kompelj

ODLIČNI: 0 + 3 = 3

Mravljak Nataša (Vuzenica)
Pažek Ivica (Sp. Vižinga)
Šteharnek Ljubica (Ravne)

PRAV DOBRI: 0 + 7 = 7

Brvar Hedvika (Leše)
Jenišek Albina (Vuzenica)
Kamnik Cvetka (Ravne)
Krajnc Ruža (Vuzenica)
Pirnat Lidija (Šantjanž)
Skok Dragica (Mežica)
Sveček Nada (Zg. Vižinga)

DOBRI: 0 + 10 = 10

Brumen Monika (Mežica)
Fasvald Erika (Vuzenica)
Feguš Tatjana (Ravne)
Gošnjak Majda (Vuzenica)
Jeromek Marjanca (Prevalje)
Otič Zorislava (Vuzenica)
Poročnik Jožica (Vuzenica)
Robar Anita (Prevalje)
Tratnik Marta (Prevalje)
Vončina Ljubomira (Mežica)

ZADOSTNI: 0 + 1 = 1

Repnik Antonija (Muta)

POPRAVNE IZPITE IMAJO: 0 + 3 = 3

Jeseničnik Franja (Ravne): zg, ma
Planinšek Bernarda (Mislinja): ma
Podbevšek Irena (Ravne): ma

2. a (15 + 15 = 30)

Razrednik: Janez Mrdavič

ODLIČNI: 1 + 2 = 3

Letonja Sašo (Ravne)
Ginter Hermina (Dobja vas)
Mager Helena (Stražišče)

PRAV DOBRI: 4 + 7 = 11

Bevc Dušan (Ravne)
Kozlar Danilo (Ravne)

Lužnik Marjan (Slovenj Gradec)
Zupančič Darko (Slovenj Gradec)
Borovnik Anka (Dobja vas)
Kodrun Mateja (Črna)
Metelko Marjana (Prevalje)
Predikaka Elica (Prevalje)
Tomba Silva (Slovenj Gradec)
Veršnik Zdenka (Mežica)
Vesnik Nevenka (Vuzenica)

DOBRI: $7 + 5 = 12$

Filipančič Igor (Ravne)
Fortin Marjan (Črna)
Kotnik Benedikt (Ravne)
Krebl Dušan (Mežica)
Kukovič Marjan (Vuhred)
Lukner Vojko (Radlje)
Štern Ivan (Prevalje)
Grajner Irena (Ravne)
Osojnik Metka (Prevalje)
Pratnekar Ivanka (Mežica)
Rezar Ivanka (Črna)
Tiršek Irena (Slovenj Gradec)

ZADOSTEN: $1 + 0 = 1$

Hribnik Simon (Dobja vas)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: $2 + 1 = 3$

Dretnik Bojan (Stari trg): ma, fi
Kozelj Andrej (Slovenj Gradec): ma
Picej Renata (Ravne): ma

2. b ($15 + 12 = 27$)

Razrednik: Stanko Lodrant

ODLIČNI: $0 + 2 = 2$

Pušnik Danica (Ravne)
Šurc Marta (Črna)

PRAV DOBRI: $7 + 3 = 10$

Andrej Hinko (Slovenj Gradec)
Horvat Andrej (Vuhred)
Janet Evgen (Ravne)
Novak Albin (Vuzenica)
Pačnik Viktor (Prevalje)
Planinšek Darko (Mežica)
Plevnik Enriko (Ravne)
Čevnik Majda (Leše)
Kohlenbrand Danijela (Dravograd)
Zdovec Irena (Slovenj Gradec)

DOBRI: $4 + 5 = 9$

Bukovec Gorazd (Ravne)
Javornik Janez (Slovenj Gradec)
Jurjec Branko (Slovenj Gradec)
Šisernik Branko (Črna)
Florjančič Elza (Dravograd)
Lapanja Metka (Mežica)
Logar Marjana (Ravne)
Pušnik Janja (Slovenj Gradec)
Štifter Ivanka (Črna)

ZADOSTNI: $1 + 1 = 2$

Gregor Danilo (Črna)
Novak Zdenka (Slovenj Gradec)

POPRAVNI IZPIT IMATA: $1 + 1 = 2$

Krenker Ivan (Golavabuka): ne, ma
Štern Irena (Prevalje): ma, fi

NI IZDELAL: $1 + 0 = 1$

Robar Marjan (Prevalje)

IZSTOPIL: $1 + 0 = 1$

Pogladič Roman (Prevalje): 16. 3. 1973

2. c ($0 + 25 = 25$)

Razredničarka: Ivana Batič-Majcen

ODLIČNI: $0 + 3 = 3$

Čerče Alenka (Slovenj Gradec)
Penšek Janja (Slovenj Gradec)
Žohar Tatjana (Mislinja)

PRAV DOBRI: $0 + 7 = 7$

Grizold Marta (Radlje)
Hajtnik Lilijana (Pameče)
Kotnik Erna (Ravne)
Poberžnik Tanja (Dravograd)
Praprotnik Petra (Vuzenica)
Sterdin Tatjana (Muta)
Serbak Zdenka (Pameče)

DOBRI: $0 + 9 = 9$

Brundula Sonja (Vuzenica)
Cizerl Sonja (Vuzenica)
Gostenčnik Nada (Otiški vrh)
Gril Marjana (Slovenj Gradec)
Gril Tatjana (Slovenj Gradec)

Dramska skupina

Foto: Foto krožek Gimnazije Ravne

Juvan Andreja (Dravograd)
Pečoler Marija (Slovenj Gradec)
Rebernik Ema (Slovenj Gradec)
Štern Marija (Črna)

ZADOSTNI: $0 + 2 = 2$

Hace Simona (Dravograd)
Jeromec Zvonka (Dravograd)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: $0 + 1 = 1$

Tratnik Vlasta (Muta): ma

NISO IZDELALI: $0 + 3 = 3$

Ošlak Alenka (Ravne)
Rudolf Anka (Trbonje)
Sušel Nevenka (Črna)

2. č ($13 + 16 = 29$)

Razredničarka: Marjeta Burg

ODLIČNI: $2 + 1 = 3$

Gams Ivan (Smartno pri Slovenj Gradcu)
Grešovnik Dominik (Prevalje)
Gerold Irena (Zg. Vižinga)

PRAV DOBRI: $3 + 4 = 7$

Ocepek Miran (Prevalje)
Petrič Vladimir (Prevalje)
Plaznik Vojko (Slovenj Gradec)
Gradišnik Sonja (Slovenj Gradec)
Gradišnik Suzana (Slovenj Gradec)
Rac Vesna (Radlje)
Šumah Vida (Prevalje)

DOBRI: $5 + 7 = 12$

Gostenčnik Danilo (Dravograd)
Hancman Franc (Prevalje)
Komprij Marjan (Črna)
Kopmajer Beno (Dravograd)
Žunko Zlatko (Ravne)
Čužič Ljiljana (Vuzenica)
Geršak Slavica (Prevalje)
Grudnik Cvetka (Smartno pri Slov. Gradcu)
Okrogelnik Franciška (Vrata)
Pažek Zdenka (Radlje)
Veslko Tatjana (Mežica)
Vevar Marjeta (Mežica)

ZADOSTNI: $0 + 1 = 1$

Dretnik Vlasta (Črna)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: $3 + 3 = 6$

Drevenšek Alfonz (Radlje): an, fr
Glazer Franc (Radlje): ma
Vidmar Dragomir (Mežica): ma, fi
Breznik Ida (Mežica): an
Juvan Mira (Prevalje): an
Zigart Amalija (Josipdol): ma

2. d ($0 + 26 = 26$)

Razredničarka: Irena Krivograd

ODLIČNI: $0 + 2 = 2$

Smonig Apolonija (Slovenj Gradec)
Urh Erika (Vuzenica)

PRAV DOBRI: $0 + 9 = 9$

Ban Silva (Stražišče)
Grubelnik Nada (Sv. Vid-Vuzenica)
Hartman Anica (Brdinje)
Lah Jožica (Brdinje)
Merkač Amalija (Stražišče)
Mulalič Ramiza (Ravne)
Rečnik Anica (Dravograd)
Šteharik Dragica (Ravne)
Urbanc Renata (Dravograd)

DOBRI: $0 + 12 = 12$

Janežič Anita (Prevalje)
Kolar Irena (Dobrije)
Kovačič Marinella (Ravne)
Repotočnik Borislava (Ravne)
Rotovnik Alenka (Slovenj Gradec)
Rudl Bernarda (Prevalje)
Srebotnik Jožica (Dravograd)
Segovec Danica (Ravne)
Štumberger Dušanka (Ravne)
Verčkovnik Olga (Ravne)
Vrhnjak Zvezdica (Prevalje)
Zrim Sonja (Črneče)

ZADOSTNI: $0 + 2 = 2$

Filej Nataša (Slovenj Gradec)
Firšt Zvonka (Ravne)

POPRAVNI IZPIT IMA: $0 + 1 = 1$

Jamer Irena (Kotlje): an

3. a ($17 + 14 = 31$)

Razredničarka: Vera Mrdavšič

ODLIČNI: $0 + 1 = 1$

Müller Manica (Ravne)

PRAV DOBRI: $3 + 7 = 10$

Ajd Zlatko (Dravograd)
Kotnik Andrej (Ravne)
Mlinar Peter (Ravne)
Kotnik Cvetka (Slovenj Gradec)
Martinc Majda (Sentilj)
Mikec Anastazija (Slovenj Gradec)
Potušek Vera (Slovenj Gradec)
Prelog Darja (Slovenj Gradec)
Sekirnik Živka (Slovenj Gradec)
Viltušnik Janja (Limbuš)

DOBRI: $7 + 5 = 12$

Gabrovec Alojz (Vuzenica)
Janko Gorazd (Ravne)
Kodela Janez (Ravne)
Kumprij Janez (Javorje)
Laznik Dušan (Dravograd)
Miklavc Bojan (Muta)
Verbole Branko (Prevalje)
Berdnik Milena (Muta)
Jakop Danica (Slovenj Gradec)
Verdnik Manica (Radlje)

ZADOSTNI: $1 + 0 = 1$

Zih Marjan (Prevalje)

POPRAVNI IZPIT IMAJO 5 + 1 = 6

Borstner Marjan (Ravne): fi
Golob Andrej (Slovenj Gradec): ma
Kert Jožef (Ravne): ma, fi
Klavž Franc (Mežica): an
Remic Janez (Dravograd): ma
Verdnik Mira (Šentjanž): ma

NI IZDELALI: 1 + 0 = 1

Kočivnik Jožef (Podlipje)

3. b (14 + 16 = 30)

Razredničarka: Majda Delak

ODLIČNI: 2 + 3 = 5

Mravljak Anton (Vuzenica)
Skutnik Andrej (Črneče)
Britovšek Cvetka (Ravne)
Lah Marta (Brdinje)
Longar Jožefa (Prevalje)

PRAV DOBRI: 4 + 3 = 7

Hölcl Roman (Ravne)
Potočnik Edvard (Prevalje)
Verčko Ivan (Ravne)
Zavrl Darko (Ravne)
Japelj Nada (Slovenj Gradec)
Kohlenbrand Nevenka (Dravograd)
Praper Danica (Ravne)

DOBRI: 6 + 5 = 11

Budna Peter (Slovenj Gradec)
Draksler Ivan (Ravne)
Krivograd Dušan (Ravne)
Pungartnik Gregor (Mežica)
Pušnik Stanko (Mežica)
Selič Boris (Vuzenica)
Brezovnik Darja (Slovenj Gradec)
Kerec Marlena (Muta)
Sekavčnik Vlasta (Slovenj Gradec)
Šotl Marija (Mislinska Dobrava)
Weber Nevenka (Slovenj Gradec)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 1 + 3 = 4

Konečnik Jožef (Ravne): an
Dihpol Bernarda (Prevalje): an
Smrečnik Marjeta (Ravne): an
Štifter Dragica (Črna): ma

NISO IZDELALI: 1 + 2 = 3

Jurjec Mitja (Slovenj Gradec)
Seničar Alenka (Slovenj Gradec)
Škorjanec Dušanka (Prevalje)

3. c (12 + 14 = 26)

Razrednik: Alojz Krivograd

ODLIČNI: 1 + 2 = 3

Sterže Branko (Žerjav)
Hartman Darinka (Golavabuka)
Mihev Angela (Turiška vas)

PRAV DOBRI: 3 + 6 = 9

Čepin Peter (Prevalje)
Gorenšek Silvo (Brdinje)
Jezernik Bojan (Ravne)
Britovšek Sonja (Šmartno)
Brumen Irena (Žerjav)
Kramaršek Vanda (Slovenj Gradec)
Mališnik Ida (Mežica)
Puc Tatjana (Slovenj Gradec)
Smolčnik Nevenka (Mežica)

DOBRI: 5 + 4 = 9

Bobovnik Slavko (Radlje)
Čeh Zmagoslav (Dravograd)
Dolar Dušan (Dravograd)
Duh Otmar (Slovenj Gradec)
Fras Konrad (Ravne)
Božiček Erna (Podpeca)
Havle Lenka (Ravne)
Hermonko Mojca (Mežica)
Mastek Draga (Mežica)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 3 + 2 = 5

Dervodel Branko (Ravne): ma
Klemen Branko (Vuzenica): an, ma
Lampret Franc (Boštjan): ma
Kamnik Darja (Ravne): fi
Komar Frančiška (Mežica): ma

3. č (0 + 21 = 21)

Razrednik: Mihael Kodrin

ODLIČNI: 0 + 1 = 1

Volmajer Vera (Vuhred)

PRAV DOBRI: 0 + 5 = 5

Komar Anica (Leše)
Miklavc Irena (Dobrova)
Pungartnik Ida (Ravne)
Štumberger Silva (Šentjanž)
Zorman Irena (Turiška vas)

DOBRI: 0 + 9 = 9

Boh Silva (Radlje)
Fajt Ivanka (Žerjav)
Gajšek Majda (Ravne)
Lesjak Irena (Ravne)
Ranc Vida (Ravne)
Rode Vanda (Brezno)
Smodiš Marija (Prevalje)
Založnik Henrika (Legen)
Vogel Vlasta (Mežica)

ZADOSTNI: 0 + 1 = 1

Robač Marjana (Ravne)

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 0 + 4 = 4

Bricman Jakica (Prevalje): an, ma
Dimitrovič Erna (Dravograd): an, ma
Fajmut Irma (Črna): ma
Slatinšek Milena (Ravne): ze, fi

NI IZDELALO: 0 + 1 = 1

Pavlič Anka (Dravograd)

IZSTOPILA: 0 + 1 = 1

Šrifel Danica (Radlje) 6. 4. 1973

3. d (0 + 20 = 20)

Razredničarka: Antonija Verovnik

ODLIČNI: 0 + 2 = 2

Okrogelnik Marija (Vuzenica)
Šmon Metka (Ravne)

PRAV DOBRI: 0 + 10 = 10

Helbl Darinka (Vuzenica)
Herman Marija (Gortina)
Kralj Andreja (Dravograd)
Kret Ema (Črna)
Peruš Hedvika (Vuzenica)
Preglav Marjeta (Prevalje)
Ramšak Irena (Dravograd)
Štrekelj Amalija (Prevalje)
Štumberger Jožica (Otiški vrh)
Zupanc Vlasta (Prevalje)

DOBRI: 0 + 6 = 6

Hric Alenka (Prevalje)
Juvančič Dragica (Prevalje)
Klug Danica (Vuzenica)
Lodrant Metka (Prevalje)
Rudl Milena (Vuzenica)
Vetter Breda (Ravne)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMATA: 0 + 2 = 2

Gerdej Marija (Vuzenica): ma
Levičar Sonja (Ravne): fi

4. a (9 + 14 = 23)

Razrednik: Tone Sušnik

ODLIČNI: 1 + 2 = 3

Sekolonik Peter (Blake p. Muta)
Ogrinc Lijana (Radlje)
Vončina Bogdana (Mežica)

PRAV DOBRI: 2 + 3 = 5

Jurjec Matjaž (Slovenj Gradec)
Nabernik Franc (Primož na Poh.)
Jelerčič Jasna (Ravne)
Miler Frančiška (Slovenj Gradec)
Soln Irena (Prevalje)

DOBRI: 3 + 7 = 10

Borovnik Marko (Dobja vas)
Mikeln Janko (Dobja vas)
Plešivčnik Drago (Slovenj Gradec)
Kaker Branka (Črna)
Kodrun Magdalena (Črna)
Košir Marjana (Radlje)
Krenker Bojana (Slovenj Gradec)
Krevh Tatjana (Slovenj Gradec)
Pristovnik Karmelina (Prevalje)
Rozman Terezija (Črneče)*

ZADOSTNI: 1 + 0 = 1

Smonker Boris (Ravne)

POPRAVNI IZPIT IMA: 0 + 1 = 1

Stopar Milena (Črna): an

* po popravnem izpitu

NISO IZDELALI: 2 + 1 = 3

Krevh Srečko (Vič)
Prodnik Igor (Črna)
Segula Marta (Slovenj Gradec)

4. b (10 + 18 = 28)

Razrednik: Jernej Kožar

ODLIČNI 1 + 6 = 7

Mravljak Milan (Vuzenica)
Apohal Lidija (Dobja vas)
Čuješ Irena (Prevalje)
Britovšek Silvija (Šmartno)
Knez Anica (Dravograd)
Melanšek Tatjana (Mežica)
Pšeničnik Marjana (Ravne)

PRAV DOBRI: 2 + 8 = 10

Otič Anton (Vuzenica)
Ruter Andrej (Ravne)
Jež Irena (Ravne)
Oderlap Zora (Leše)
Panjek Sonja (Ravne)
Pikl Helena (Dravograd)
Simetinger Irma (Mežica)
Söke Bojana (Šentjanž)
Tušek Branka (Ravne)
Wastl Berta (Ravne)

DOBRI: 5 + 3 = 8

Hanuš Adolf (Ravne)
Panjek Igor (Slovenj Gradec)
Pušnik Janez (Črna)
Šavc Samo (Dravograd)
Šrot Rado (Ravne)
Bart Alenka (Šentjanž)
Dimnik Dragica (Žerjav)
Messner Silva (Muta)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

POPRAVNI IZPIT IMAJO: 2 + 1 = 3

Čeh Drago (Muta): ne
Stane Danilo (Črna): ma
Kozar Marija (Črna): ne

4. c (10 + 15 = 25)

Razrednik: Danijel Vevar

ODLIČNI: 0 + 3 = 3

Epšek Karla (Podvelka)
Skralovnik Mira (Muta)
Suhodolčan Zala (Prevalje)

PRAV DOBRI: 2 + 6 = 8

Fijačko Maksimiljan (Mežica)
Peter Adolf (Leše)
Dlopt Izidora (Mežica)
Komprij Marija (Mežica)
Kvas Vlasta (Prevalje)
Lakovšek Albina (Prevalje)
Prah Ivanka (Dravograd)
Srebot Andreja (Črna)

DOBRI: 8 + 6 = 14

Bertoncelj Alojz (Dravograd)
Jezeršek Božidar (Vuzenica)
Klančnik Alojz (Ravne)
Kotnik Bojan (Ravne)
Kutin Bogdan (Slovenj Gradec)
Mauhler Igor (Mežica)
Rodošek Norbert (Ravne)
Samec Dušan (Mežica)
Flajs Silva (Slovenj Gradec)
Gros Irena (Slovenj Gradec)
Koležnik Vera (Prevalje)
Korošec Mira (Dobja vas)
Petrič Darinka (Ravne)
Prosenjak Cvetka (Dravograd)

ZADOSTNI: 0 + 0 = 0

PREŠOLALA V MURSKO SOBOTO:

Nabergoj Metka (Črneče) 3. 11. 1972

ZAKLJUČNI IZPIT JUNIJA 1973

Izpitni odbor je bil takole sestavljen:
predsednik: Golčer Anton, ravnatelj;
podpredsednik: Kodrin Mihael, profesor in izpraševalec za biologijo;
tajnica: Filipančič Jožica.
ČLANI: Burg Metka (an), Batič Ivana (fi), Delak Majda (ma), Ivartnik Anton, Komprij Vinko, Kotnik Janko, Kožar Erna (an, ne), Kožar Jernej (an, ne), Krivograd Alojz (zg, soc), Krivograd Irena (zg), Lodrant Stanko (ke), Medved Drago (ze), Mrdavšič Janez (sl, psi), Mrdavšič Vera (sl), Sušnik Anton (sl),

Stopar Marjana, Uran Terezija (ma), Verovnik Antonija (soc, fil), Vevar Danijel (ma), Vučko Stanko.

KANDIDATI: redni dijaki, ki so uspešno dovršili 4. razred: iz 4. a: $7 + 11 = 18$, 4. b: $8 + 17 = 25$, 4. c: $10 + 15 = 25$, skupno $25 + 43 = 68$.

Po členu 13 pravilnika o izpitih (uradni list SRS — 43/69 so učenci, ki so končali razred z odličnim uspehom, oproščeni zaključnega izpita in se jim šteje, da so zaključni izpit opravili z odličnim uspehom.

OPROŠČENIH JE BILO 13 DIJAKOV, IN SICER:

iz 4. a razreda:

Sekolenik Peter
Ogrinc Lilijana
Vončina Bogdana

iz 4. b razreda:

Mravljak Milan
Apohal Lidiya
Britovšek Silviya
Čuješ Irena
Knez Anica
Melanšek Tatjana
Pšeničnik Marjana

iz 4. c razreda:

Epšek Karla
Skralovnik Mira
Suhodolčan Zala

Pismena izpita iz slovenskega jezika in matematike ali tujega jezika sta bila 20. in 21. junija. Ustni izpiti so bili od 23. do 26. junija.

USPEH KANDIDATOV, KI SO OPRAVLJALI ZAKLJUČNI IZPIT:

iz 4. a razreda:

ODLIČNI: $0 + 0 = 0$

PRAV DOBRI: $5 + 5 = 10$

Borovnik Marko
Jurjec Matjaž
Mikeln Janko
Nabernik Franc
Plešivčnik Drago
Jelerčič Jasna
Košir Marjana
Krenker Bojana
Miler Franciška
Soln Irena

DOBRI: $1 + 4 = 5$

Smonker Boris
Kaker Branka
Kodrun Magdalena
Krevh Tatjana
Pristovnik Karmelina

iz 4. b razreda:

ODLIČNI: $0 + 0 = 0$

PRAV DOBRI: $2 + 6 = 8$

Otič Anton
Ruter Andrej
Oderlap Zora
Panjek Sonja
Pikl Helena
Simetinger Irma
Söke Bojana
Wastl Berta

DOBRI: $2 + 5 = 7$

Pušnik Janez
Šavc Samo
Bart Alenka
Dimnik Dragica
Jež Irena
Messner Silva
Tušek Branka

ZADOSTNI: $3 + 0 = 3$

Hanuš Adolf
Panjek Igor
Šrot Rado

iz 4. c razreda:

ODLIČNI: $0 + 1 = 1$

Komprej Marija

PRAV DOBRI: $4 + 7 = 11$

Bertoncelj Alojz
Fijačko Maksimiljan

Ob športnem srečanju v Celovcu

Foto: Foto krožek Gimnazije Ravne

Kotnik Bojan
Samec Dušan
Dlopt Izidora
Korošec Mira
Kvas Vlasta
Lakovšek Albina
Prah Ivanka
Prosenjak Cvetka
Srebot Andreja

DOBRI: $6 + 4 = 10$

Jezeršek Božidar
Klančnik Alojz
Kutin Bogdan
Mauhler Igor
Peter Adolf
Rodošek Norbert
Flajs Silva
Gros Irena
Koležnik Vera
Petrič Darinka

Končni uspeh zaključnih izpitov, vključno z oproščenimi, je bil tale: odličnih 14, prav dobrih 29, dobrih 22, zadostni 3, nezadostnih ni bilo, tudi odstopil ni nihče.

ZAKLJUČNI IZPIT V JESENSKEM ROKU 1972

Rožanc Marjeta — dober, Epšek Marjan — dober, Perc Bernarda — dober, Viltušnik Helena — zadosten, Skitek Marjeta — zadosten, Jovan Gabrijela — zadosten.

POPRAVNI IZPITI IZ ŠOLSKEGA LETA 1971/72

a) Uspešno so jih opravili in dosegli naslednji uspeh (naveden v oklepaju):

1. a Dretnik Bojan (dober)
1. b Štern Irena (dober)
1. c Rudolf Anka (zadosten)
1. d Drevenšek Alfonz (zadosten)
1. d Zrim Sonja (dober)

2. a Borstner Marjan (dober), Kert Jože (zadosten), Kočivnik Jože (dober), Remic Janez (dober), Berdnik Milena (zadosten);

2. b Jurjec Mitja (zadosten), Škorjanec Dušana (zadosten);

2. c Dervodel Branko (dober), Klemen Branko (zadosten), Havle Alenka (dober), Komar Franciška (zadosten);

2. d Bricman Jakica (zadosten), Domitrovič Erna (zadosten), Lesjak Irena (zadosten);

3. a Krevh Srečko (dober), Prodnik Igor (dober), Smonker Boris (zadosten), Stopar Milena (zadosten), Šegula Marta (zadosten), Simon Viktorija (dober);

3. c Nabergoj Metka (zadosten)

4. a Perc Bernarda (dober), Skitek Marjeta (zadosten);

b) Popravnih izpitov niso opravili:

2. d Repotočnik Borislava
3. a Bobovnik Slavko, Lampret Franc, Krevh Bojana, Vogel Vlasta;

c) K popravnim izpitom niso prišli:

Prosenec Franciška (1. c), Krenker Ivan (2. a), Krivonog Zora (2. d), Konečnik Jože (3. c), Novak Olga (4. a).

IZ GIMNAZIJSKE KRONIKE

1. septembra — začetek novega šolskega leta;

8.—10. septembra je zbor imel družabno strokovni izlet (čez Koroško—Lienz—Toblaško polje—Cortino d'Ampezzo—čez Passo di Pordoi—ob Gardskem jezeru—v Verono—Benetke, čez Trbiž in preko Koroške domov);

14. septembra so bili dijaki četrtil letnikov na Zagrebškem velesejmu;

21. septembra je bila na šoli republiška svetovalna služba — vodila jo je Dana Kočvarjeva;

2.—6. oktobra — Erna in Jernej Kožar sta bila na strokovnem izpopolnjevanju nemškega jezika v Ljubljani;

6. oktobra — prvi športni dan na Trim stezi v Kotljah; zvečer pa je imel zbor gimnazije prijateljsko srečanje s kolegi iz celovške slovenske gimnazije;

10. oktobra je bila mladinska konferenca in konferenca šolske skupnosti;

13. oktobra so bili III. in IV. letniki na celodnevem poučnem izletu (III.: Kranj, Begunje, Vrba, Škofja Loka; IV.: Rašica, Kočevje, Baza 20, Muljava);

18. oktobra je naša sindikalna organizacija organizirala posvet o ustanovitvi rizične skupnosti socialnega zavarovanja delavcev in kmetov;

20. oktobra se je šola udeležila protestnega zborovanja ob dogodkih na Koroškem;

24. oktobra — klub OZN gimnazije je pripravil razstavo;

26. oktobra — športno srečanje z dijaki slovenske gimnazije iz Celovca;

8. novembra je bila seja zbora — ravnatelj je govoril o idejnosti pouka in Titovem pismu;

16. novembra je bila 1. redovalna konferenca;

22. novembra — ob mednarodnem letu knjige so imeli dijaki III. in IV. letnika v Domu kulture uro slovenske lepe besede. Iz del L. Suhodolčana, M. Kolarja in H. Vogla so brali gledališki igralci — domačini: Majda Hermanova, Maja Sugmanova, Jerica Marzelova in Štefan Volf;

23. novembra je bil prvi roditeljski sestanek;

Janko Dolenc, Meta, 1973

25. novembra — ob dnevu republike smo gledali film Che Guevara; športno srečanje dijakov gimnazije s študenti KKS;

13. decembra — cepljenje proti gripi;

14. decembra je bil prof. Medved na posvetovanju mentorjev klubov OZN v Ljubljani;

28. decembra je bil občni zbor ŠSD gimnazije;

5. januarja je imel Aci Bertonecelj Chopinov koncert za 1. in 2. letnik;

23. januarja je bila 2. redovalna konferenca;

6.—10. februarja je bila tov. Batičeva na seminarju fizikov v Ljubljani;

8. februarja je za Prešernovo proslavo nastopila z recitalom Prešernovih pesmi gledališka igralka Jerica Marzel; ustanovili smo tudi MKUD; otvoritev nove moderne jezikovne predavalnice — fonolaboratorija;

9. februarja je bil prof. Lodrant na strokovnem izpopolnjevanju v Ljubljani;

14. februarja so si dijaki III. letnika ogledali razstavo knjig v Slovenj Gradcu;

15. februarja so bili dijaki IV. letnika na visokošolskem dnevu v Ljubljani in Mariboru;

16. februarja so podelili Prežihovo značko, v študijski knjižnici so se »značkarji« srečali s pesniki in pisatelji; na šoli je bil član CK ZKS tov. Milan Kučan — govoril je o angažiranosti šole;

28. in 29. februarja so se dijaki udeležili srednješolskega prvenstva v smučanju na Kranjski gori;

2. marca so si dijaki III. in IV. letnika ogledali dramo V. Zupana: Bele rakete letijo na Amsterdam — gostovala je skupina PNG iz Nove Gorice;

8. marca je bila proslava ob dnevu žena — pripravila jo je dramska skupina;

15.—17. marca sta bila M. Kodrin in tovariš ravnatelj na strokovnem seminarju v Ljubljani;

igralska skupina je nastopila v Črni in se kvalificirala na področno tekmovanje v Murski Soboti;

19. marca je bil J. Kožar v Ljubljani na posvetovanju o delu s fonolaboratorijem;

20. marca je predaval na šoli dr. Vladimir Bračič o poklicnem usmerjanju;

26.—28. marca je bila Jožica Filipančič na strokovnem izpopolnjevanju;

30. marca je bil Janez Mrdavšič v Ljubljani na posvetovanju za morebitni simpozij ob 80-letnici Prežihovega rojstva;

4. aprila je bil roditeljski sestanek;

5. aprila je dramska skupina nastopila z Mikelnovim satiričnim kabaretom $2 \times 2 = 5$ na področnem tekmovanju v Murski Soboti;

6. aprila je bila 3. redovalna konferenca; na tekmovanju matematikov Slovenije v Kopru je v skupini 1. letnikov dosegel dijak Camlek Aleksander 1. mesto;

9. aprila — tov. ravnatelj in J. Kožar sta se udeležila posvetovanja s predstavniki kulturno-prosvetnega zbora SRS na Rimskem vrelcu;

12. aprila so dijaki 1. in 2. letnika poslušali koncert poljskega kvarteta; druga študijska konferenca o idejnosti pouka;

13. aprila — zastopniki gimnazije so bili na proslavi 20-letnice Kluba koroških študentov v Ljubljani;

14. aprila je bil maturantski ples;

17.—19. aprila sta bila tov. ravnatelj in Janez Mrdavšič v Ljubljani na posvetovanju o uporabi AV sredstev v šolah;

20.—21. aprila so bili Kodrin Mihael, Lodrant Stanko in Vevar Danijel v Ljubljani na seminarju o idejnosti pouka pri prirodoslovnih predmetih;

23. aprila so bili dijaki 2. a in 2. č na poldnevni ekskurziji v rudniku v Mežici;

25. aprila je bil študijski sestanek o dijaški samoupravi;

26. aprila — dijaki 2. b, 2. c in 2. d so bili na poldnevni ekskurziji v mežiškem rudniku; proslava ob dnevu OF;

5. maja je bil športni dan — pohod na Poštarski dom;

7. maja po četrti uri smo šli na sprejem Titove štafete;

1. in 2. razredi so imeli koncert Slovenskega tria;

8. maja — dijaki 1. letnika na pogozdovanju;

11. in 14. maja testiranje IV. letnikov — po navodilih univerze v Ljubljani;

16. maja — študijski sestanek — predaval je tov. Miroslav Faletov o idejnosti pouka;

25. maja — za dan mladosti smo šli na smučarsko koč, kjer je bila proslava; okrog 100 dijakov pa je šlo pod vodstvom tov. Lodranta dalje na Uršljo goro;

5. junija — IV. letniki so se po tradicionalni šegi poslovili;

na ta dan je bila tudi konferenca za 4. letnike;

6. junija so se naši športniki srečali s svojimi tovariši s slovenske gimnazije v Celovcu; imeli smo kulturno prireditve za starše, sodelovale so vse sekcije MKUD;

8. junija — dijaki 3. letnikov so končali pouk in so šli za 14 dni na proizvodno delo. Dijaki so bili razporejeni po naslednjih delovnih organizacijah: Železarna Ravne (36), Rudnik Mežica (14), Elektrarna Dravograd (6), Elektrarna Vuhred (3), Tovarna nogavic Otiški vrh (9), Bolnišnica Slovenj Gradec (5), Tovarna meril Slovenj Gradec (7), Tovarna poljedelskega orodja Muta — Gorenje (7), Lekarna Radlje (1), GG Radlje (3), GG Črna (1), Zavod za delovno usposabljanje mladine Črna (2), Študijska knjižnica Ravne (5), Zdravstveni dom Ravne (5), Šolski center Ravne (4), VIATOR Prevalje (4), Kmetijska zadruga Prevalje (8) in Inštalater Prevalje (2).

Na našem okolišu ni težav s podjetji, povsod radi sprejmejo dijake »svoje gimnazije«. Prav tako pa se tudi dijaki radi vključijo v delovne organizacije, saj se tako spoznajo z delovnimi procesi, z novimi ljudmi, nazadnje pa še na roko »kaj« dobijo. Odnosi med delavci in dijaki so prijetni.

14.—15. junija so nekateri profesorji obiskali dijake na proizvodnem delu;

20. junija je bil zadnji dan pouka;

pričela se je matura;

22. junija — sprejem novincev; ŠSD gimnazije je postalo tretjič zapored srednješolski prvak in osvojilo pokal v trajno last;

tov. ravnatelj prejel Žagarjevo nagrado;

27. junija so maturanti sprejeli spričevala v študijski knjižnici; letos je bilo še bolj svečano, saj je bila 25. generacija; pri podelitvi je spregovoril maturant prve generacije dr. Drago Plešivčnik;

2.—7. julija je bil na gimnaziji strokovni seminar z vajami iz sodobne biologije za profesorje biologije iz gimnazij, pod vodstvom profesorjev bio-tehnične fakultete v Ljubljani, inštituta za biologijo ter zavoda za šolstvo SRS;

Ekskurzije maturantov med 1. 7. in 15. 7.

4. a — Sarajevo—Dubrovnik—Split (12 dni), vodi Anton Sušnik;

4. b — Sarajevo—Dubrovnik—Makarska (12 dni), vodi Jernej Kožar;

4. c — v Bolgarijo — do Varne (10 dni), vodi Danijel Vevar.

NA ŠOLI SO ZLASTI MARLJIVO DELALI:

— Šolsko športno društvo, ki dela po programu, sprejetem na občnem zboru. Zlasti so skrbeli za množičnost, vadili so po krožkih in se udeleževali tekmovanj na raznih nivojih. V tem šolskem letu je bilo opravljenih 329 vadbenih ur; dijaki pa so se udeležili kar 340 raznih tekmovanj. Nekaj pomembnejših rezultatov:

1. prvo mesto ženske odbojbarske ekipe na republiškem prvenstvu srednjih šol v Ljubljani;

2. dve prvi in eno tretje mesto na republiškem srednješolskem prvenstvu v smučanju v Kranjski gori;

3. uvrstitev ženske gimnastične ekipe na republiško prvenstvo;

4. prvo mesto ženske ekipe in tretje mesto moške ekipe (štafeta) »ob žici okupirane Ljubljane«;

5. prvo mesto moške in ženske atletske ekipe na peteroboju na Ravnah;

6. športno srečanje z dijaki slovenske gimnazije iz Celovca na Ravnah in v Celovcu.

Največji uspeh za večletno uspešno delo SSD pa je tretja zaporedna osvojitev prvega mesta med športnimi društvi srednjih šol in s tem osvojitev prehodnega pokala komiteja izvršnega sveta SRS za telesno kulturo v trajno last. Vse priznanje velja poštvalnemu mentorju Janku Kotniku in somentorici Jožici Filipančič.

— Mladinsko kulturno umetniško društvo gimnazije »Franci Paradiž« (mentorica Marjeta Burg) je bilo ustanovljeno letos 8. februarja. V kratkem času je pokazalo vidne uspehe dela.

V okviru društva delujejo:

— Recitacijski krožek (mentor Janez Mrdavšič): v njem je vse leto delovalo 20 dijakov. Sestajali so se večkrat tedensko. S programom so sodelovali kar na 19 proslavah šole, kraja, občine in regije.

— Literarni krožek (mentor Anton Sušnik): člani so se sestajali tedensko. Pripravili in izdali so 2 številke glasila »Misli mladih« in eno informativno številko. Sodelovali so na gimnazijskem literarnem natečaju ob Prešernovem dnevu, 1000-letnici Skofje Loke, ob dnevu mladosti in na proslavi za starše v domu kulture na Ravnah.

— Dramska sekcija (mentor Anton Sušnik): je pripravila satirični kabaret $2 \times 2 = 5$ Miloša Mikelna. Nastopila je v Črni, na Prevaljah, v Murski Soboti, v Dravogradu in na Ravnah ter na prireditvi za starše.

— Pevski zbor (vodja Anton Ivartnik): v zboru je bilo 45 dijakinj. Vadili so 3-krat na teden. Zbor je nastopil na šolskih proslavah, na občinski reviji pevskih zborov (program je posnel radio Maribor) in na prireditvi za starše.

— Likovni krožek (mentor Andrej Grošelj) je vse leto marljivo delal ter za dan mladosti priredil razstavo svojih del. Svoja dela so predstavili tudi staršem.

MKUD »Franci Paradiž« je v tem kratkem času dokazalo upravičenost svojega obstoja pa tudi moč mladine, ki je svoje želje in hopenja z dejavnostjo uresničila.

Lepe uspehe svojega dela so dosegli tudi drugi krožki. Med njimi zlasti velja omeniti marksistični krožek, krožek OZN ter organizacijo RK na šoli. Ekipa RK je dosegla na občinskem tekmovanju 1. mesto in tako osvojila prehodni pokal.

To je bilo nekaj pomembnejših uspehov dela naših dijakov izven rednega šolskega dela, ki so ga dosegli ob skladnem delovanju šolske skupnosti, mladinske organizacije in poštvalnih mentorjev na gimnaziji.

IZOBRAŽEVALNI CENTER RUDNIKOV SVINCA IN TOPILNICA MEŽICA

daje poročilo za šolsko leto 1972-73

Izobraževalni center deluje kot organizacijska enota kadrovske-spolnega sektorja podjetja. Svojo dejavnost prilagaja specifičnim potrebam in finančnim možnostim rudnika Mežica.

Sodelavci izobraževalnega centra

(naziv, rojstno leto, začetno leto službovanja, leta službovanja v izobraževalnem centru, stroka, zadolžitve)

Logar Ernest, vodja izobraževalnega centra (predmetni učitelj, 1927, 1948, 1958, inženir organizacije dela)

Ocepek Edvard, vodja šolskih delovišč (učitelj praktičnega pouka, 1929, 1957, 1967, rudarski nadzornik)

Krumpačnik Jure, vodja učne kovinarske delavnice (učitelj prakt. pouka, 1942, 1961, 1971, delovodja kov. stroke).

Inštruktorji praktičnega pouka

Borneker Ivan, inštruktor (VK kopač rude, 1927, 1947, 1962)

Juh Rudolf, inštruktor (VK kopač rude, 1926, 1948, 1968)

Libnik Silvester, inštruktor (VK kopač rude, 1928, 1943, 1970).

Učitelji teoretičnih predmetov v civ. pravn. del. razmerju

Brumen Alojz, dipl. inž. geol. — geologija, mineralogija

Grubelnik Pavel, oficir — osnove obrambe in zaštite.

Knez Mirko, rud. tehnik — tehn. varnosti, tehnol. mat. z osn. kem.

Logar Ernest, predm. učitelj — org. in ekon. podj., DEPU SFRJ

Mežnar Franc, dipl. inž. rud. — strok. risanje, rudarstvo, strojn. v rudarstvu

Skudnik Mirko, rud. tehnik — strokovno računstvo

Stopar Ivan, dipl. inž. rud. — rudarstvo, strojn. v rudarstvu

Struga Franc, predmetni učitelj — zgodovina

Uran Stanko, dipl. inž. rud. — rudarstvo, strojn. v rudarstvu

Vevar Tomaž, kmetijski tehnik — telesna vzgoja

Vinkl Ivan, dipl. inž. el. tehn. — elektro-tehnika z osn. mehanike

Vogel Maksimiljan, abs. fil. fak. — slovenski jezik

Administrativno osebje

Žibert Ema — tajnica, 1942, 1960, 1960, srednja administrativna š.

Lujinovič Rozka — administratorka, 1944, 1960, 1971, administrativna š.

Organizacija izobraževanja

V delo centra spadajo naslednje oblike izobraževanja:

— izobraževanje mladine v poklicni rudarski šoli za poklica kopač rude in plemenitelj rude,

— izobraževanje po vajenskem sistemu za poklice: strojni ključavničar, strugar, obratni elektrifikar in mizar,

— štipendiranje,

— dopolnilno izobraževanje članov kolektiva v podjetju in zunaj podjetja.

I. IZOBRAŽEVANJE MLADINE

a) Poklicna rudarska šola

V začetku šol. leta 1972/73 se je vpisalo v šolo 44 učencev, in sicer:

v I. razred 21 učencev

v II. razred 12 učencev

v III. razred 11 učencev

Iz bližnjega okoliša šole nam ni uspelo zbrati dovolj kandidatov za prvi razred, čeprav smo vpisovali tudi take, ki so končali le sedem ali šest razredov osnovne šole. Zato smo v sodelovanju s šolskim centrom Velenje sprejeli nekaj učencev iz drugih republik (9). To je povzročalo dodatne težave, ker učenci niso znali slov. jezika, pa tudi z disciplino in navajanjem na osnovne delovne navade so bile težave. Med šolskim letom je samovoljno ali sporazumno prenehalo šolanje 7 učencev, od teh 6 iz drugih republik. Vzgojno izobraževalno delo je potekalo po delovnem načrtu, ki je bil realiziran.

Učni uspeh ob zaključku šol. leta 1972/73 (pred popravnimi izpiti) je razviden iz tabele.

Razr.	Št. odd.	Št. uč.	Izdelali						Niso izdelali					Srednja oc. razr.
			odl	pdb	db	zd	skp.	v %	1 nz	2 nz	3 ali več	skp.	%	
I.	1	14	—	—	4	5	9	64,3	2	2	1	5	35,7	2,5
II.	1	12	—	—	9	1	10	83,5	1	1	—	2	16,5	2,5
III.	1	11	1	2	6	1	10	90,9	1	—	—	1	9,1	3,4
Skupaj	3	37	1	2	19	7	29	78,4	4	3	1	8	21,6	2,8

Zaradi izčrpanosti rudišč na šolskem revirju v obratu fa in s tem v zvezi pomanjkanja ustreznih delovnih mest za učence, je bil v preteklem letu urejen nov šolski revir v obratu III. Učenci, ki še niso stari 16 let, imajo pouk v šol. delavnici na Glančniku in v remontnih delavnicah. Na šolskih deloviščih so se priučevali tudi vsi novo sprejeti delavci za jamske obrate.

b) Vajenci

Ob zaključku šolskega leta 1972/73 je bilo v učnem razmerju 51 učencev, od teh:

Kovinarji

I. letnik 6 učencev

II. letnik 15 učencev

III. letnik 9 učencev

Skupaj: 30 učencev

Obratovni elektrifikarji

I. letnik 3 učenci

II. letnik 10 učencev

II. letnik 7 učencev

Skupaj: 20 učencev

Mizar

I. letnik 1 učenec

V junijskem roku je opravilo zaključni izpit 11 učencev, od tega 5 za strojnega ključavničarja, 2 za strugarja in 4 za obratovnega elektrifikarja. V februarju je opravil zaključni izpit 1 učenec za obr. elektrifikarja.

c) Štipendisti

Številčno stanje štipendistov je razvidno iz tabele.

Stroka	Število štipendistov			Skupno
	vis. š.	viš. š.	sred. š.	
rudarska	2	—	7	9
geološka	1	—	—	1
metalurška	4	1	2	7
kemijska	1	1	—	2
elektro	1	—	5	6
strojna	1	2	4	7
gradbena	1	—	—	1
ekonomska	3	2	—	5
filozofska	1	—	—	1
administrativna	—	—	1	1
Skupaj:	15	6	19	40

Razen rednih štipendij daje podjetje pomoč še 25 članom kolektiva za delno kritje stroškov izrednega šolanja, od teh je vpisanih 12 na višjih šolah, 11 v srednjih in delovodskih šolah, 2 pa študirata na III. stopnji.

Solanje je končalo 27 štipendistov, in sicer:

redni: 2 — metal. fak., 6 — TSS rud. odd., 1 — TSS metal. odd., 1 — TSS strojni odd., 2 — TSS el. odd. jaki tok, 2 — TSS el. odd. šibki tok, 1 — TSS kem. odd., 1 — administr. 4-letno;

izredni: 1 — metal. fak. I. stopnjo, 1 — viš. tehn. varn. šolo, 2 — viš. š. za org. dela, 5 — sred. komerc. šolo, 1 — kov. delov. š., 1 — osn. šolo.

II. IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

V podjetju so bile organizirane naslednje oblike izobraževanja:

— tečaj za KV kopače 12 udeležencev,

— tečaj za KV strojnike in plemenitelje 19,

— tečaj za KV talilce 11,

— tečaj za vodje mostnih dvigal in voznike vozil za mehaniz. naklad. in razkladanje 27,

— seminar za člane samoupr. organov 44,

— prekvalifikacija rudarjev za del. mesta v akumulatorski industriji 29.

Tečajev in seminarjev zunaj podjetja se je udeležilo 52 članov kolektiva, in sicer:

— tečaji za varjenje 11

— atestiranje varilcev 7

— tečaj nemščine 4

— tečaj za kurjače centralnih kurjav 5

— drugi tečaji in seminarji 25

Po opravljenem tečaju in izpitu si je pridobilo stopnjo strokovne usposobljenosti za delovno mesto ali poklic (interno kvalifikacijo) 74 članov kolektiva, od tega:

— 12 za poklic kopač rude,

— 7 za poklic talilec v barvni metalurgiji,

— 13 za poklic strojnik rudarskih strojev,

— 2 za poklic strojnik naprav za oplemenitenje rude,

— 2 za poklic vrtalec globinskega vrtanja,

— 7 za delovno mesto vodja mostnega dvigala,

— 15 za delovno mesto voznika vozil za mehanizirano nakladanje in razkladanje,

— 11 za delovno mesto varilec,

— 5 za delovno mesto kurjač centralnih kurjav.

Skupno je bilo v organizirani izobraževalni proces vključenih 347 oseb, od tega:

— 219 redno zaposlenih članov kolektiva,

— 37 učencev poklicne rudarske šole,

— 40 štipendistov,

— 51 vajencev.

V teh podatkih pa niso zajeta občasna predavanja in preverjanja znanja varnostnih predpisov, ki jih za tehnični kader samostojno organizirata tehnični sektor in služba za varstvo pri delu za vsa tista delovna mesta, za katera je to zahtevano po predpisih. V letu 1973 je bilo iz znanja varnostnih predpisov preverjenih 208 članov kolektiva.

V vseh izobraževalnih oblikah, s katerimi so si delavci pridobili stopnjo strokovne usposobljenosti za delovno mesto ali poklic, so bila razen strokovno teoretičnih in praktičnih znanj vključena tudi splošna in družbeno ekonomska znanja kot sestavni del izobraževanja.

Še letos bo izdelan in sprejet akt o sistemizaciji delovnih mest, ki bo vseboval tudi podatke o potrebnih funkcionalnih znanjih za delovna mesta. Na tej osnovi bomo v večji meri kot doslej organizirali dopolnilno izobraževanje tudi za vodilne in vodstvene delavce, katerim do sedaj nismo posvetili dovolj skrbi.

Absolventi rudarske šole

Foto: R. Vončina

SEZNAM UČENCEV POKLICNE RUDARSKÉ ŠOLE

I. razred, razrednik Maksimilijan Vogel

1. Fajmut Srečko, kopač rude, dober
2. Gorza Bojan, kopač rude, zadosten
3. Haznadar Ramiz, kopač rude, nezadosten
4. Jelen Ivan, kopač rude, nezadosten
5. Jelen Zdenko, kopač rude, zadosten
6. Kos Anton, kopač rude, zadosten
7. Lever Filip, kopač rude, zadosten
8. Plaznik Franc, kopač rude, nezadosten
9. Radovanovič Jelenko, kopač rude, nezadosten
10. Rejter Danislav, kopač rude, dober
11. Ročnik Julko, kopač rude, nezadosten
12. Stranjakovič Zeljko, kopač rude, dober
13. Tomšič Radivoj, kopač rude, zadosten
14. Žagar Peter, kopač rude, dober

II. razred, razrednik Ivan Vinkl. dipl. inž. el. tehn.

1. Bic Rudolf, kopač rude, dober
2. Fortin Simon, kopač rude, dober
3. Gabrovec Marjan, kopač rude, dober
4. Gabrovec Stanko, kopač rude, nezadosten
5. Klavž Janez, kopač rude, dober
6. Kogelnik Drago, kopač rude, dober
7. Kordež Maks, kopač rude, dober
8. Lah Jože, plemenit. rude, dober
9. Mlačnik Branko, kopač rude, dober
10. Rajzer Rado, kopač rude, zadosten
11. Uršnik Anton, kopač rude, nezadosten
12. Vajt Danilo, kopač rude, dober

III. razred, razrednik Mirko Skudnik

1. Akrap Jože, kopač rude, dober, zaključni izpit: dober

2. Bešlagič Izet, kopač rude, odličen, zaključni izpit: oproščen
3. Fajmut Kristijan, kopač rude, prav dober, zaključni izpit: prav dober
4. Jerše Vlado, kopač rude, zadosten, zaključni izpit: dober
5. Kodrič Rudolf, kopač rude, nezadosten
6. Oderlap Anton, plemenit. rude, dober, zaključni izpit: dober
7. Polajner Karel, kopač rude, prav dober, zaključni izpit: dober
8. Repotočnik Janez, kopač rude, dober, zaključni izpit: prav dober
9. Strojnik Silvo, kopač rude, dober, zaključni izpit: zadosten
10. Šumah Ferdo, kopač rude, dober, zaključni izpit: zadosten
11. Zag Jože, kopač rude, dober, zaključni izpit: prav dober

IZPITI V JESENSKEM ROKU ŠOLSKEGA LETA 1971/72

Razredni popravni izpiti

1. Fajmut Srečko, 1. razr., kopač rude, nezadosten
2. Gabrovec Stanislav, 1. razr., kopač rude, zadosten
3. Kotnik Bojan, 1. razr., kopač rude, nezadosten
4. Rajzer Rado, 1. razr., kopač rude, zadosten
5. Uršnik Anton, 1. razr., kopač rude, zadosten
6. Jerše Vlado, 2. razr., kopač rude, zadosten
7. Kodrič Rudolf, 2. razr., kopač rude, zadosten

Franci Pečnik

V ŠKARJAH

Na pragu so se trije ali štirje še nekaj časa obotavljali, sprva je celo kazalo, da jim bo uspelo, zriniti se nazaj na hodnik, takrat pa se je od znotraj zaslišalo nekakšno ne pijano lomastenje, in ženska, ki se je doslej zman trudila, da bi pregnala objestneže čez prag zapirajoče se gostilne, si je vidno oddahnila. Moški, ki je zdaj namesto ženske stopil na plano, pa je prišel za spoznanje prekasno, da bi še koga po gobcu, kakor je že od kuhinje sem sikajoče obljubljal... Pobrali so jo,

verjetno spominjajoč se gostilničarjevega sila neprijetnega, domala nezdržnega pogleda, in le še od daleč je bilo slišati vse šibkejšie smerjajoče glasove. Bilo je domala tako, da se ti je lahko zdelo, da so kot večše, ki jim zakriješ svetlobo, popadali v noč.

Sedeč v avtomobilu z ugaslimi lučmi nedaleč od vaše gostilne, se je Albin komaj kaj zmenil zanje, čeprav so mu še do pred pol ure delali družbo pri mizi za biljard in pri praznjenju rumenih kozarč-

kov. Tedaj je že mislil, da mu je končno uspelo pošteno opiti se, nemara toliko, da bi se potem zlahka zgodilo že nocoj, toda prav na vrhuncu dozdevne pijanosti je spoznal, da je bilo vse zastoj, in toliko da ni v isti mah pri sebi še dodal, da je mimo zapravljenega večera vrgel skozi okno tudi nekaj desetakov... Nezadržno ga je tedaj potegnilo ven, rekel je, da se vrne čez pet minut, in res je sprva mislil tako, ko ga je že potegnilo naprej k njegovemu najzvestejšemu... Planil je k avtomobilu, kakor da se mu je začelo tisti hip neodoljivo muditi, ne da bi vedel kam, in že je s prisebnostjo, ki je lastna samo nanagloma streznjenim pijancem, ki pa ne traja dovolj dolgo, obračal volan, usmerjajoč avto na gozdno cesto proti mestu.

Kakor bi bilo res tako težko nekaj narediti! Saj ni bilo to! Zakaj pa potlej ni odšel naprej, ko je bil že v ravno pravšnjem zaletu? Nenadoma je slišal, kako so zacvilele zavore, ne da bi bila glava prej kaj ukazala nogam, in skoraj bi se bil začuden ozrl, češ kateri norec zadaj tako divje zavira, če ne bi bil malo predtem opazil, da se je on sam, in ne mogoče kdo drug, znašel na robu cestišča in da le malo manjka, da se ni znašel v jarku. Zaklel je, vendar ne sočno, ampak nekam vodeno, kakor bi hotel s tem izraziti, da ve, da ga je slednjič tudi hudič pustil na cedilu. Zdaj se je namreč vprašal, kam se je bil pravzaprav namenil, in ni dobil odgovora. Niti tega ni vedel več zagotovo, ali je sploh kaj naklepal ali ne. Počasi je pripeljal nazaj do gostilne, že izmišljajoč si nepotreben izgovor, ker ga več kot pet minut ni bilo nazaj, potem pa, ko je ustavil in pogasil luči, nenadoma ni mogel več niti s prstom migniti, da bi odprl vrata in izstopil... Tako je potem videl, kako so drug za drugim zapuščali gostilno vsi iz njegove družine, kako je gostilničar pol ure, čeprav se je njemu zdelo takoj, kako so pogasili tudi zadnje luči v največji vaški hiši.

Pa menda ne misli tukaj čepeti vso noč? Pa če bi, kaj je to takega? Lahko bi tudi potrkal na okno gostilne, dali bi mu prenočišče, dasi neradi! Toda nič od tega ni naredil; kakor tudi nič drugega ni nameraval... Glava, ki jo iztreznjeni čutijo težjo od vsega ostalega telesa, je pri njem postala lažja od balona, kakor dobesedno do kraja izpraznjena. Nemara pa je bila zanj v tem sploh edina možnost ta večer še nekako prilesti domov...

Okoli dveh po polnoči je tiho potrkal na vrata svojega kletnega stanovanja na robu mesta. Bil je povsem miren, toliko da ne razigran, veseleč se lahkotnosti, ki ga je bila ovila pred kakšno uro in se je doslej še stopnjevala.

Žena, ki mu je takoj odprla, je bila prav tako mirna kot on, kakor bi ne bila pravkar vstala iz tople postelje, temveč stopila iz zida, po katerem so počasi drsele kaplje jamskega, domala grobnega miru.

Kakor bi se minulo noč ne bilo ničesar zgodilo — saj se tudi ni, ali pač? — je Albin po komaj dobrih dveh urah spanja vstal, se na hitro umil in oblekel, še enkrat bežno pogledal spečo ženo, potem

pa, ne da bi se mudil z zaklepanjem vrat, stopil po stopnicah navzgor.

V glavi sicer ni več čutil tiste blagodejne praznine, toda kar jo je polagoma nadomeščalo, še daleč ni bilo tako mučno kakor, denimo, en sam, katerisibodi, občutek včerajšnjega večera.

Mislil je na delo, ki ga bo opravil danes na šihu in še z večjim olajšanjem — temu se je vendar moral začuditi — je mislil na izpite, ki jih bo danes popoldne začel opravljati v izredni šoli za mojstre... Ampak potem je še eno leto pred njim?! Toda na to zdaj ni bilo treba misliti. Vedel je, da bo zdržal tudi to. Saj ne, da bi bil posebno pameten, a vedel je, da se mora učiti, da se mora tako ali drugače prebijati.

Pred pol leta se je bil preselil v mesto ob Meži. Kakšna dva meseca je potem trajalo, da je s svojimi in ženinimi prihranki od prej nakupil in namestil najpotrebnejšo opremo za kuhinjo in za spalnico. Potem je v mesto prišla tudi ona, vtem ko sta se že prej dogovorila, da bosta otroka, dveinpolletnega sina, pustila na kmetiji pri njenih starših...

»Dobro jutro, Albin!« Ni takoj vedel, za kaj gre. Potem ga je oni, ko ju je nenaden val že zanesel mimo vratarja, pocukal za rokav.

»O, Martin!«

»No, kaj? Gledaš, kakor da si me samo po imenu spoznal.«

»Oprosti! Saj ni nič čudnega: na šolo sem mislil... Pat ti? Odkod si se vzel? Že dolgo delaš v naši fabriki?«

»Ne. Kakšen mesec. Ampak stavil bi, da si prej mislil na ženo!...«

Albinu se je zazdelo, da je samo za trenutek videl nenavaden lesket, rekel bi hudobije, v Martinovih očeh. Resnično začuden je vprašal:

»Ne vem, kaj misliš s tem?«

»No, pa nič. Če ti ne veš, kako bi naj vedel jaz? Samo pošalil sem se, ker sem včeraj zvečer videl pred vašim blokom stati neki avto, ki je vanj vstopala neka ženska... Ampak tisti avto ni bil tvoj... in tudi ženska bržčas ne tvoja žena, čeprav ji je bila zelo podobna...«

No, pa imaš! Da se ti na svetu še najdejo taki silni prijatelji... Potem se je obvladal, ker mu drugega tudi ni preostalo, ko sta že prišla do njegovega obrata, skoraj prepričano je rekel:

»Prav gotovo ni bila ona. In če bi tudi bila...« Hrup iz obrata je preglasil zadnje besede ali pa jih morebiti sploh ni izrekel. Pokimal je Martinu v pozdrav in na skorajšnje svidenje, potem ga je že požrlo v notranjost velike hale, medtem ko je oni zunaj na cesti še za trenutek postal in skomigujoč z rameni gledal za njim. Res ni preveč pametno ob vsaki priložnosti bližnjemu priskočiti na pomoč!

Albin se je med delom brezupno trudil, da bi pozabil jutranji razgovor.

Ko je ob pol treh prišel domov, je našel stanovanje prazno in tedaj je že vedel, da ne bo od tega trenutka dalje ničesar pozabljal. Prav nasprotno, nekateri dogodki iz bližnje preteklosti so mu stopili pred oči s podvojeno močjo, do kraja izostreni.

Tega si sicer ni hotel priznati, a v resnici se je vendarle začelo tako, da je te-

daj, ko zavoljo preobremenjenosti z delom na šihu in po njem ni bil več sposoben zadovoljiti svoje žene, začel prvič dvomiti vanjo, vso težo ljubosumja pa, kakor se mu je zdelo, je takoj, kljub nekaterim mučnim trenutkom, ki jih je moral prestajati, obrnil sebi v prid. Z boleznim zadovoljstvom ji je začel nastavljanje dobro premišljene pasti. Rezultat njegovih opazovanj ni bil vselej docela nedvoumen, a to ga ni niti za trenutek zadržalo, da se ne bi ob naslednji količjak dobri priložnosti vrgel na delo s podvojeno močjo trpečega moža...

Delo je obrodilo prve sadove pred štirinajstimi dnevi. Zasačil jo je, kako se je spogledovala s tistim, ki popravlja televizorje. Pustil ju je bil za kakšne pol ure sama v stanovanju, ne ve več, s kakšnim izgovorom, potem se je nenadejano vrnil in takoj vedel, pri čem je... Seveda sta bila dovolj previdna, da ju ni mogel zasačiti v postelji. Ampak to je bilo takrat postranskega pomena. Vedel je, pri čem je, tudi brez tega.

Potem je začel domala vsak dan zahajati na partijo biljarda, če že ni mogel najti boljše družbe. Od časa do časa pa je našel tudi to... In zdaj, glej ga vraga, je zdržal na kakšni babnici, ki mu je pomenila manj kot nič, tudi po dvajset minut. Tega si nikoli ne bo mogel razložiti. Na površju se mu je zdelo, da pač zato, ker hoče tako sebi dokazati, da v resnici sploh ni zanič, globlje pa je nejasno čutil, da tisto o dobrodošli spremembi vendarle drži tudi zanj.

Bele kroglice na zeleni mizi niso podobne ljudem, kakor so v nekem smislu figure na šahovnici, in vendar si je včasih, pred kakšnim dobrim udarcem, ki jih bo zagotovo spravil »pod rušo«, v njih najlažje predstavljati sovražnika. Sovražnika, ki je lahko tudi v tebi in ga zato ne poznaš...

Med praznjenjem rumenih kozarčkov je Albin večkrat pomislil: »Torej ji je uspelo, da me je spravila v škarje. Najprej dobesedno v svoje škarje, potem v te... katerih drugi krak je naredila iz mene samega... Ne ona, temveč sam, sam si se naredil za takšnega tepca!« se je za trenutek zbal, da vendar preveč ceni moč svoje žene nad seboj. Vendar je bila takšna misel zdaleč bolj nezdržna. »Kaj sam! Ona. Ona je tista. Ona se je začela prva kurbati! Jaz pa ko norec: delal in samo delal... Ampak to, da bom že čez leto dni mojster, njej nič ne pomeni. Ampak tako ne gre, draga Rezika. Ne gre... Torej ostane edinole to, da imajo ženske kot ti po dva moža? Preklete!« Tokrat je nehote zaklel glasno in sočno, da so se domala vsi v gostilni zdrznili in pogledali proti njemu.

Do večera je ostal Albin skoro povsem trezen, dasi je izpraznil že kakšnih osem kozarčkov. Vsi iz njegove družine pa so bili na žalost že tako okajeni, da nikomur več ni prišlo na misel, da bi se junaške-mu pivcu čudil in ga hvalil še mesec dni potem. No, Albinu je bilo to tudi vseeno. Zdelo se mu je, da pije le za neko stavo s samim seboj. Da, za neko stavo, ki jo mora dobiti ali izgubiti še danes pri nečem povsem drugem in najmanj pri prekleti scavnici, ki ji pravijo konjak. Am-

pak kakšno igrakanje z življenjem bi naj to bilo, tega še ni hotel ali ni mogel sprejeti v zavest. Nekako je samo slutil, da ga danes sam Lucifer ne more in ne sme pustiti na cedilu, kakor se je to zgodilo pred nekaj dnevi — ali nemara samo pred nekaj urami...

Potem se je zgodilo nekaj nezaslišane-ga. Vstopila je Rezika.

Kako si upa! S kom je prišla? Kakor bi on, Albin, zanjo sploh ne obstajal več? Da se mu pride kar na oči kurbat z drugimi... To vse je bilo zanj vendarle tako nepričakovano, dasi si je prav takih dokazov želel, da zdaj kar ni mogel do sape in je sprva celo pomislil, da bi bilo najpametneje takoj in neopaženo popihati jo od tod. Toda za to že ni imel več priložnosti. Rezika ga je zagledala in stopila naravnost k njemu.

Tiho, ne proseče in ne ukazujoče, temveč nekako zbito, je rekla:

»Pojdi pri tej priči domov. Kakšen si...« je dodala, ne da bi bilo jasno, ali misli na njegovo zunanjost ali na kaj drugega. Potem je še tiše nadaljevala:

»Morava se pogovoriti. Tako ne gre več naprej...«

»Seveda ne gre!« je zdaj prvokrat planil on. »Ampak prepozno si to spoznala, da veš!« se je jel šopiriti domala po vsej točilnici.

Ona je medtem gledala v tla, kakor bi jo bilo iskreno sram zavoljo njegovega vedenja.

»Pojdi domov,« je ponovila.

»Greš ti z mano?« je vprašal z lepljivim glasom in že slišal njen odgovor, preden ga je dobil.

»Ne. Nočem in ne upam si. Preveč si pijan!« je prvokrat povzdignila glas.

»Pojdi z menoj... Dajem ti zadnjo priložnost!... In dobro veš, da nisem pijan. Pelji se z mano, ti pravim!«

»Ne. Če se nisem smela pripeljati s tabo, se tudi odpeljala ne bom... In če še nočeš priti domov, naj ti kar takoj zdajle povem, da mi je zadosti tvojih neumnih pasti.

Si mislil, da me boš tudi danes ukanil? S tistim tvojim prijateljem Martinom... Oprijemljiv dokaz na sodišču, kajne?... Ampak vse ima svoje meje, da veš!... Pridi pri priči domov, če hočeš, da me boš še našel tam!«

Zares si je moral samo domišljati, da ni pijan. Kaj je govorila? Kakšen prijatelj Martin?... Hotela ga je zмести! In ga je res. Vse si je izmislila, da bi oprala sebel! Ampak kako je naredila? Saj to ni ničemer podobno... Ali ni vseeno preneumna, da bi si kar na lepem izmislila kaj takega? Ali pa je neumna še bolj, kot je mislil in si je prav zato mogla izmisliti vse to?...

Čakaj, res se mora pogovoriti z njo! Toda Rezike že ni bilo več. Kaj?... Da bi bil že tako pijan in bi imel privide? Toda na obrazih okoli sebe je videl, da je moralo biti res. Pognal se je skozi vrata.

Na zavoju je v gozdu pravkar izginil neki avto. Nič drugega ni bilo videti ali slišati. Noč se mu je zdela nenavadno temna. Zdaj je bil obseden z eno samo mislijo: »Ni se hotela peljati z menoj!«

Gostilna se je bila medtem spet razžive-la, vendar se ni več menil zanjo. Kaj mu

JOŽKO HERMAN

Star sicer še ni, vendar si je nabral že čedno število let: 70.

Velik del teh, svoja zrela moška leta, je posvetil ravenški godbi in ravenški glasbeni kulturi, ji dal rast in rasel z njo. Jožko Herman je lahko zadovoljen in Ravne s svojo godbo.

Doraščal je Pepček pri ovdovali babici: zdaj na Karlovški cesti, spet v Rožni dolini, v Židovski ulici, na Tržaški cesti, Pod trančo... Bil je ljubljencek stare mame.

Na Viču je začel s šolo, na Vrtači je nadaljeval in na Prvi gimnaziji, prepisal se je na obrtno šolo in pri fantovski godbi

Jožko Herman

Ljubljčan je po rodu, 23. marca 1903, rojen v Rožni dolini.

Oče je bil železniški uradnik na ljubljanskem glavnem kolodvoru, rojen Idričan. V Idriji je bil ded rudniški blagajnik, s Pruskega je prišel in se je oženil z Idričanko Erzenovo; menda sta imela dvanajst otrok, Pepčku cel venec stricov in tet, poštnih in železniških uradnikov, ene tete šivilje, druge usmiljenke, tretje učiteljice, četrte...

Mati je bila Mohoričeva iz Polhovega Gradca, delavka v tobačni tovarni. Pol toliko jih je tudi ona rodila.

je zdaj storiti? Kako je sploh mogoče, da ga je tako zbegala? Spet je pomislil, da se mu je morebiti vendar samo sanjalo. Potem se je spomnil posmehljivo začudenih obrazov, ki so verjetno še zdaj odpirali usta samo zato, da bi govorili o njem. Skočil je k avtomobilu.

Bilo je zadnjikrat, da je sedel v avto — in tudi iz njega ni nikoli več prišel sam. Saj je poznal cesto ko lastni žep! Nema-ra res. In morebiti tudi pijan ni bil toliko, da ne bi mogel dovolj previdno voziti. Kakšnih deset metrov za prvim ovinkom, kjer se še ne začneja drugi ovinek v levo, ga je, skoraj na mrtvi točki, kjer ni sredobežne sile, ki bi mu bila pomagala, vrglo s ceste, da je obtičal globoko v grabnu, čudno zagozden med dvoje zraščeni-h dreves, ki sta spominjali na razprte škarje.

na Rakovniku našel zvezdo-vodnico svojega življenja — glasbo.

Sedemnajst let je bil star, ko mu je oče umrl. Naslednje leto je šel v Vršac v šolo vojaških godbenikov.

Tako je bil poslej dvajset let vojaški godbenik, kaplar, podnarednik, narednik, oficir — najprej v Bitoli osem let, v Bitoli se je oženil, potem so ga dali v šolo za kapelnike v Beogradu, dovršil je tudi dirigentski kurz; to je bila odlična šola in Čehi mojstri. Vtem sta se mu rodili hčerki, Marika je uslužbenka v Beogradu, Majda, diplomantka akademije za igralsko umetnost, je v Mariboru.

Prva garnizija po kapelniški šoli mu je bila Djakovica, dobra tri leta, nato tri leta Banja Luka, pol je bil v vojski kapelnik, pol v gledališču, in zadnja Knjaževac do leta 1941.

Pri Nišu so ga Nemci ujeli.

Potem so bila mrka leta: iz nemških rok v italijanske in zopet v nemške, beganje in otemanje, iskanje in zatajeno trpljenje. Ženo je izgubil v Srbiji, otroka sta bila bogve kje.

V svobodi je bil na razpotju, mogel bi bil k vojaški godbi — toda kako kamersibodi sam z dvema otrokoma?

Stanko Hromc je bil sindikalni funkcionar, v Ljubljano je šel, da se ozre po kapelniku za Ravne.

Tako je prišel Herman jeseni 1945 na razgovor, novembra je nastopil službo v personalnem oddelku pri Vušniku, ob tem se je z vso vnemo dal na delo z godbo in 15. decembra je priredil že prvi koncert.

Bil je pogumen, navdušen čas, ali tudi rana je bila marsikatera še nezaceljena.

Težko je bilo Hermanu samemu z dvema otrokoma. Skrbel ga je kruh zanju. Prebresti je moral svojo ravenško krizo, in ko je vse bolj spoznal tovarišijo in srečal dobroto in začutil priznanje svojemu delu, je ostal in postal Ravenčan. Osemin-dvajset let bo kmalu.

Pravzaprav je nenavaden kapelnik, ker je tudi knjižničar — ker brez knjige živeti ne more.

Leta 1951 je prevzel krajevno ljudsko knjižnico iz rok Ivartnikove Mieke, ki je zbrala knjige bivše Svobode in sindikato-ve knjižnice. Pri Cvitaniču v posebni sobi jo je imel, potem zraven Veršnikove trgovine, pa pri Miloniku spodaj in zdaj zopet pri Veršniku v novi hiši, vsako leto vse bolj tesno. Več kot deset tisoč knjig je šlo skozi njegove roke, da jih je pobožal, da jih je vpisal, da jih je prelistal in da je z izbranimi obstal pozno v noč, tudi še po vajah in po koncertih.

Pod kdaj lahkomiiselno nasmejana gladino se taji njegov notranji svet. Ko pa stoji z veliko skladbo pred svojimi godbeniki in se disonance človeškega srca globin, kamor beseda seči ne more, rešujejo v mogočno ubrana sozvočja, ga prevzame lastno zmagovito sozvenenje in suverena taktirka.

Dr. Fr. S.

ROK GORENŠEK, 50-letnik

Mušev Tonč, brdinjski dohtar (Anton Skobir), je februarja spolnil petdeset let; Vužnikov Rok pa se je rodil natanko trideset let slej kakor Prežihov Vóranc.

Pravzaprav je prinesel god s seboj: 10. avgusta se je rodil, 10. avgusta je Lovrenc, za Prežihovega Voranca je tako veljalo.

Za Lužnikovega ne! Dedej je bil častivec svetega Roka na Selah in je hotel Roka.

Ta dedej, Lenart Kuhar, je bil v Rokovem življenju pomenljiv mož.

Lenart Kuhar, rojen 1859, je prevzel dom pri Toneju v Kozarnici. Tridesetleten se je priženil k Lužniku, bliže ravnini.

Ivart je sosedna, bila je tedaj že grofova. Grofovi planini je bilo Tonejevo bolj pri-ročno — in tako sta grof in Lužnik menjala.

Krepk gruntar je bil Lužnik. Njegov brat, Kuhar Anza, je bil še vedno le najemnik na tuji zemlji (bil je to oče Prežihovega Voranca).

Kakor pri Prežihovem očetu, tako je bila tudi pri Lužniku omara polna mohorskih bukclj. Enemu in drugemu je širil politična obzorja župnik Štingl.

Dedej je hotel, da Roki zraven njega spi, kar v eni postelji, in dedej je pripovedoval in pripovedoval, Roki je že zaspal, o Pragi, o Rusih, Štingl je prinesel ruske-

ga Tolstoja v hišo, baje s Tolstojevim podpisom, cirilice je dedej Roka učil: to je bil Munk Prežihove Jamnice.

Sin Tonč je dobil Ivarčko, Anza je zaštudiral za učitelja, Lucija pa je postala Lužnica, letos bi ji bilo 70 let, čakala si jih je le 35.

Zgodaj je Rok izgubil mater.

Oče, ki se je priženil, je bil Štručev sin, Anton Gorenšek — v svaštvu z materjo Prežihove žene Micke Kuharjeve in njenega rodu Šesernikov z Uršlje gore: do Jákana, ki je bil zadnji na obisku pri Vorancu v Mariboru, in do Jakija in do Metke v televiziji.

Dali so Roka na klasično gimnazijo v Maribor, vzdržal je le dve leti; takrat mu je eno leto umrla babica, drugo leto dedi, navrh pa mama.

Dr. TONE SKOBIR, 50-letnik

Dragi Tone!

50 let življenja si pred kratkim dopolnil in danes ta mejnik v svojem življenju skromno praznuješ. 50 let v življenju marsikaterega človeka pomeni le malo, 50 let tvojega življenja, dragi Tone, pa pomeni veliko.

Pred 50 leti si se rodil kot kmečki fantič tu na Brdinjah, tukaj si zrastel, tukaj pasel živino in od tod si hodil skupaj z nami v hotuljsko šolo. Namenjeno ti je bilo življenje kmeta — kmečkega delav-

ca, dninarja, toda ti nisi hotel, da bi bilo tako. Bil si skozi in skozi samosvoj, bil si neke vrste samorastnik. Knjige, knjige so te veselile! Sam si si jih izposojal in kupoval, kakor si vedel in znal. Violina in citre so bile tvoj užitek. Tudi mladostne igre, s katerimi smo se igrali do vojne po teh vrhovih in podgorskih, hotuljskih globačah, mlinih, potokih in vrhovih, so bile drugačne od tvojih vrstnikov. Ti si zmeraj želel več. Prvi si bil še pred vojno, ko si se zaposlil kot delavec, najprej v Mariboru, nato pa v železarni na Ravnah. Vojska je prekrizala tudi te tvoje načrte, moral si v vojsko, toda nisi klonil. Kmalu si postal partizan in zaradi svojega značaja in bistrosti uma in duha si hitro napredoval. Stremel si naprej, višje in višje, prav tako, kakor tudi mi drugi, tvoji sovrstniki, toda le ti si dosegel cilj, katerega si si zastavil in ki si pot do njega odkril v tistih temnih, viharjih vojnih časih.

Večini tvojih sovrstnikov je smrt prekrizala načrte in prehitro končala njihovo pot. Ti pa si želel naprej, želel si štu-

Okupacija ga je zajela v preváljski kmetijski zadrugi, vtaknila ga je v vojsko, bil je v Rusiji in v ruskem ujetništvu — in ko se je o novem letu 1946 vrnil, sta ga Prežih in Lobas kmalu našla za novo kmetijsko zadrugo, dala ga šolati in sta do kraja usmerila in utrdila njegovo pot v kmetijsko zadrugo službo.

Danes je referent za varnost pri delu v koroških kmetijskih zadrugah.

Rok Gorenšek je polnokrven Hotuljec. Kdor kaj vprašuje o hotuljsčini — odkar Lobasa ni več, ga ni čez Roka, on ve vse, od tistih 14 studentov na Lužnikovem gruntu do vseh tokov hotuljske krvi.

Tudi zato skrbi, da se ne bi kak Hotuljec kar tako potihoma pretihotapil na oni svet. Lepo besedo zna postaviti.

Dr. F. S.

dirati. Zato si takoj po vojni pričel z večerno gimnazijo, želel, hotel si priti v Beograd na študij prava, niso ti dali, moral si v Maribor pa v Celje, toda nisi odnehal in prišel si v Beograd in študiral, se učil in doštudiral si! Takrat ti je bila tvoja življenjska tovarišica Danica v veliko oporo in pomoč, da si izbojeval boj, ki zate zares ni bil majhen.

Ko si se končno vrnil, si dobil mesto v Ljubljani, toda še vedno nisi bil zadovoljen, tvoj cilj je bil še višje, uporno si se ga lotil in ga tudi dosegel. Postal si doktor prava. Dosegel si največ, kar je dosegel katerikoli Hotuljec po drugi svetovni vojni.

Dragi Tone! Mi, tvoji prijatelji, sošolci, sosedje in rojaki smo ponosni nate in na tvoje delo. Ponosni smo in v veliko čast nam je, da je zrastel tak velikan na teh suhih Brdinjah. Še bolj pa smo veseli in ponosni, da si ostal naš, da si tako skromen in tak prijatelj, da nisi pozabil naše koroške govorice. Ponosni smo, da si si ustvaril tako družino, ki ljubi te naše Brdinje, te naše koroške Kotlje tako kot svojo Ljubljano, kjer živi. Dragi Tone, naj končam z eno samo željo: živi, bodi zdrav skupaj s svojo družino še mnoga mnoga srečna leta in delaj še naprej tako kot doslej za pravico delovnega človeka!

Kotlje, julij 1973

Rok Gorenšek

Anica Obretan

TRI PESMI

PECA

Do belih oblakov se, Peca, dviguješ, ponosno in smelo zreš soncu v oči, in s skalnatim vrhom te veštru ljubuješ, ki jezen se vzdolž Karavank pripodi.

Mogočna si, Peca, a vendar si dobra, kot dober je rod, ki pod tabo živi, na videz ponižen, molčeč in pohleven, a uporen in trmast, če se vzdrami mu kri.

Bogata si, Peca! Že dolgo je tega, kar svoja si nedra odpela ljudem, vse globlji so rovi, a rude ne zmanjka, rudarji jo kopljejo dan za dnem.

Večna si, Peca! Kdo vedel bi, kolik že rod je, ki v dolini pod tabo živi, ti ga varuješ, skrivnostna in lepa, kakor da čas zate sploh ne beži.

MOJ ROJSTNI KRAJ

Megla jutranja, ki kotlino krije, Ovija nizke vrhe nad dolino; Jutranje sonce čez neba sinjino Razlije žar svoj in meglo pepije.

Odpri dolina se, glej, tam je Črna! Jesenski veter glas zvona prinaša, Svet' Ožbalt vabi, to je fara naša. Tam mimo teče Meža, v a srebrna.

Ne samo, kdor rodil se je v tem kraju In tu preživel svoja mlada leta, Kdor vidi ga, bo rad se sem povrnil.

Res skriva svet premnoge lepe kraje, Al' vsak' mu je najdražja vas domača. Je čudno torej, če jo imam najraje?

VRAČAM SE...

Rada bi rekla ti: dragi, odpusti, pa naju oba je prehitel čas. Ostale besede so neizrečene, morda v srcu jih nosiš, kot nosim jih jaz.

Čprav je življenje razburkano morje in nikoli ne veš, kje boš našel pristan zdaj vračam se k tebi, zato, ker te ljubim kot sem ljubila te — prvi dan.

Franci Pečnik

NOČ NA TRAVNIKU

Glasno in veselo zamukajo planine, ko se ponoči dvignejo, ko se z vseh strani pripasejo do sredine neba...

Brezmejna ozvezdja mulijo kot za šalo pred široko razprtimi očmi popotnika, ki si je upal ž njimi — na večne pašnike brez obzorij...

Ko se vračajo, ga pusté samotneža, kjer si je želel: Spečega na njegovi zvezdi: kristal rose na konici travniške bilke...

Nenadoma izbruhnjejo speči vrhovi jutranje sonce iz prežvečenih zvezd: da jim posuši roso na hrbtih, da na travniku prižge dvoje zapoznelih kresnic.

PESMI

Kako srečen si, o težki, o noseči oblak! Komur se ti zljubi, daruješ rojstvo in svojo smrt...

Pod seboj imaš planine — pernice najmehkejš, kar jih je videl svet... Tja nasloniš svoje težko, od bliskov pričakovanja vročično telo, ko pride tvoj čas... Kako srečen si, o oblak, še dolgo potem.

Šele ko zemlja nad teboj razlene svoje peti, toliko zrahljana, da že naslednji dan spet obrodi; šele tedaj si lahko popolnoma miren in prost.

V vlažni kleti gozda sem sédel
in začuden
opazoval svoje prve kerake,
komaj vidne sledi bosih nog...

Koliko večje je bilo potem
moje začudenje,
ko so na podstrešju zmrčenega gozda
oknice iz močestnih vej
zlovešče zaškrtale z iglastimi zobmi
in je nebrzdano besneč hudournik
še istega dne
divje izbrisal obojne sledi.

Tisoč žarometov zvečer
me pribija na zid.
Naježena hiša, okrvavljena
od zdrobljenih senc,
pod težo pogrezne se do kolen...
Tisoč žarometov
vdrugeč zgreši svoj cilj.

ROK SLIVNIK

* 1897 — † 1973

Domača zemlja je sprejela v svoje naročje zvestega sina, upokojenega rudarja in gospodarja »Na trati« v Črni, koroškega borca, gasilca, pevca, igralca in veselega družabnika Rokija Slivnika. Po šestih letih hude bolezni, ki ga je vezala na bolniško posteljo, je dokončal svoje življenjsko romanje. Njemu, preprostem delavcu

je uspelo vtisniti svoj bleščeči kamenček v mozaik ljubiteljev materine besede in kulturnih vrednot, ki so ga vse do kraja življenja bogatile.

Spomini beže daleč nazaj, v nemirni čas prve svetovne vojne. Osemnajst let mu je bilo takrat, ko so ga 1915. leta poklicali v vojsko. Na italijansko fronto so ga poslali, kjer je bil kmalu ranjen. Leta 1918 je stopil v vrste Malgajevih borcev. Bojeval se je za slovensko stvar na Koroškem od Pliberka do Galicije. Ko so našim borcem zaukazali umik, je tudi Mežiška dolina padla pod nemško zasedo, kar ga je hudo prizadelo. Ker je bil dobro seznanjen z dogodki in položajem v domačem kraju, se je zatekel na poveljstvo s predlogi in prošnjo, da bi se vrnili nazaj. Ugodili so mu. Potem je iz Šoštanja popeljal dodeljeno mu četo prostovoljcev,

ki je 29. maja 1919 napadla sovražno posadko v Črni in po dveurnem boju pregnala nemške folksverovce. Hudo ranjen je obležal in njegova kri je oškropila domačo zemljo.

Z neuklonljivim poletom in zavzetostjo je pokojni dolga leta večino svojega prostega časa posvečal društvenemu delu ter prispeval pomemben delež h kulturnemu snovanju v Črni. Srečevali smo ga na odru, kjer je z ljubiteljskim žarom ustvarjal igralske like. Med Črnjani še danes nepozabno živi njegov Krjavelj. Rad je

prepeval sam in v zboru za svoje veselje in drugim v razvedrilo. Ubrano so zveneli kupleti, ki jih je prepeval na naših družabnih prireditvah.

Na trati, pod staro lipo smo se radi zbirali prijatelji, igralci in pevci. Njegova žlahtna družabnost nas je duhovno dvigala.

Tiste stare lipe že dolgo ni več, treščilo je vanjo in posekati so jo morali. Pa tudi Rok je odšel. Na svetu je pač vse minljivo. Zato so te vrstice napisane pokojnemu z lepo mislijo za spoštljiv spomin.

Aleš Mrdavšič

IZ ARHIVA RK GUŠTANJ

POUČNA IN HIGIENSKA RAZSTAVA RK GUŠTANJ

Krajevni odbor RK Guštanj je stalno razmišljal, kako bi čimprej prišel do denarja za nabavo novega reševalnega avtomobila. V ta namen je priredil v šestrazredni osnovni šoli v Guštanju od 10. do 17. julija 1927 poučno in higiensko razstavo. Iz arhiva RK se lepo vidi, na koliko strani je bilo treba pisati in koliko vabil poslati posameznim tovarnam in obrtnikom, da bi si zagotovili njihovo udeležbo.

Podjetja, ki iz različnih vzrokov niso mogla razstavljati svojih izdelkov, so obljubila fotografije oziroma prospekte in cenike. Sodelovanje so obljubili med drugimi: Zlatorog Maribor, tovarna gumbov Maribor, Korotan Prevalje, Slovensko planinsko društvo, Pletarna v Strnišču, Remec, tovarna upognjenega pohištva, Ljubljana, Viktor Meden, veležganjarna, Ljubljana, Kolinska Ljubljana, Schmoll pasta Union Ljubljana, Mravlje Ivanka, Čipkarija, Žiri, Zavod za socialno higiensko zaščito dece Ljubljana, Higienski zavod Ljubljana idr.

Razstavo so odprli dopoldne ob 9. uri, popoldne ob 15. uri pa je bil na sejmišču koncert guštanske godbe na pihala, tombola in ljudska veselica. Precej odmeva je doživela razstava tudi v dnevnem tisku, saj so o njej pisali Jutro, Slovenec in Marburgerzeitung.

Poudarili so posebno naslednje značilnosti te prireditve:

— medtem ko takšne in večje razstave za velika mesta niso nič posebnega, pomenijo prebivalcem majhnega, odročnega trga mnogo,

— obmejna lega Guštanja lahko zavede tukajšnje ljudi v zmotno prepričanje, da premore sosednja država več in boljše stvari kot domača,

— na razstavi bo prikazano pletenje, kovanje in druga dela,

— opozorili so obiskovalce, da lahko kombinirajo ogled razstave z izleti v Kotlje ali na Uršljo goro.

Prireditve je uspela, udeležba razstavljalcev in obisk pa sta bila dobra. Zato je bil zaslužen ves odbor z dr. Erathom in Rajkom Kotnikom na čelu.

ODLIKOVANJA ODBORNIKOV IN ČLANOV RK GUŠTANJ

RK Guštanj kakor tudi njihovi odborniki so za požrtvovalno in humano delo, ki so ga opravljali brezplačno, prejeli

namesto nagrad od časa do časa razna odlikovanja Rdečega križa.

Ljubljanski oblastni odbor RK je v svojem dopisu z dne 17. novembra 1928 sporočil:

Glavni odbor Crvenog krsta v Beogradu nam je poslal 10. 11. 1928 diplomu, s katero ste bili v smislu sklepa 3. redne seje glavnega odbora z dne 21. 9. 1928 odlikovani za »uspešan i stalan rad u duhu pravila i programa Crvenog krsta.«

V svojem kakor tudi v imenu glavnega odbora Vam k temu odlikovanju najiskrenejše čestitamo in želimo, da bi bilo Vaše človekoljubno in požrtvovalno delovanje vedno tako uspešno kakor doslej.

Z dopisom iz Ljubljane 1. marca 1929 je prišla diploma glavnega odbora Rdečega križa v Beogradu za Jeklaro grofa Thurna.

Istega leta 27. maja so dobili iz Ljubljane naslednje sporočilo:

Vljudno Vas obveščamo, da je pravkar prispelo od glavnega odbora iz Beograda obvestilo, da je glavni odbor podelil Vašemu gospodu predsedniku dr. B. Erathu najvišje odlikovanje, križ naše organizacije, Vašemu g. tajniku (Rajku Kotniku) pa drugo najvišje odlikovanje, srebrno kolajno Rdečega križa.

Naša želja je, da ti dve najvišji odlikovanji velezaslužnim Vašim gospodom funkcionarjem izročimo osebno in smo zaprosili našega podpredsednika gospoda inšpektorja Westa, da v našem imenu obe odlikovanji gospodoma osebno izroči na slovesen način ter jima tudi osebno prinese naše čestitke.

Ker se nahaja navedeni naš gospod podpredsednik že 4. junija t. l. v Marenbergu, bi želeli, da bi se slovesno odlikovanje pri Vas izvršilo naslednjega dne, 5. junija t. l., če le mogoče v dopoldanskih urah, ker bi za drug čas svojega delegata tjakaj sploh ne mogli poslati.

Prosimo Vas tedaj, da nemudoma vse potrebno ukrenete, da se za 5. junija t. l. dopoldne zbere Vaš odbor in eventuelno drugi v poštevh prihajajoči krajevni činitelji na primernem prostoru, kjer bi naš gospod podpredsednik odlikovancem odlikovanja izročil.

Prosimo Vas, da nam takoj po prejemu tega dopisa o izvršenem poročate.

Na slavnostni sestanek so za ta dan v Guštanju poleg odbornikov povabili tudi vladnega svetnika Riharda Koropca s Prevalj in ravnatelja jeklarne inž. Davida

Lorberaua. Kako je slovesnost potekala, pa iz dopisov in zapisnikov ni razvidno.

Na 8. občnem zboru je dr. Erath izročil odlikovanja štirim šoferjem RK, in sicer Karlu Bevcu, Maksu Husarju, Milošu Jenku in Hubertu Legnerju.

Glavni odbor RK Beograd je januarja 1935 odlikoval tri člane občinskega odbora društva RK v Guštanju s srebrno kolajno, in sicer: Emo Kotnik, učiteljico v Guštanju, Rudolfa Šimona, šolskega upravitelja na Tolstem vrhu pri Guštanju in Karla Volavška, privatnega uradnika v Guštanju.

Predsednik nadzorstva župnik Barbič Mihael je 28. aprila 1937 pismeno predlagal glavnemu odboru RK kraljevine Jugoslavije v Beogradu prek banovinskega odbora v Ljubljani, da se za vzorno vodstvo tajniških poslov v dobi dvanajstih let pri odboru RK Guštanj predlaga Rajka Kotnika za odlikovanje, kljub temu da že ima srebrno društveno kolajno. Istočasno pa se naj ponovno odlikuje vzornega blagajnika Karla Volavška za vestno pregledno in vzorno delo.

Iz dopisov in zapisnikov pa ni razvidno, če sta ta dva odbornika prejela odlikovanje.

BJELOVARČANI NA POČITNICAH V GUŠTANJU

RK Guštanj se je ukvarjal tudi s podmladkom. Leta 1930 poleti so pripravili vse potrebno za letovanje 20 učencev in učitelja deške osnovne šole iz Bjelovara.

Stanovali so v osnovni šoli, hranili pa so se v gostilnah pri Cvitaniču in Ringu.

Mladi Bjelovarčani so preživel v Guštanju tri tedne in so svoje prijetne vtise popisali v članku za »Bjelovarski vjestnik«. Veliko so hodili na izlete, bili dvakrat na Uršlji gori, po celi dolini do Črne in v Šentanelu. Tudi prihodnje leto so še prišli.

25. novembra 1931 je RK Guštanj ponudil upravi podmladka RK v Bjelovaru Kumrovo posestvo v odkup, češ da bi si lahko tam uredili na svojem prijetno bivališče za stalna letovanja. Kljub obširnemu popisu prednosti kmetije do nakupa ni prišlo pa tudi o nadaljnjih stikih med Guštanjem in Bjelovarom manjkajo dokumenti v arhivu.

SPOMIN VOJNIM ŽRTVAM

RK Guštanj je dostavil dne 9. novembra 1931 dopis št. 167 in 168 Jeklarni, papirnici, Korotanu ter Rafineriji Dravograd za naslednjo vsebino:

Ker se 11. t. m. celi svet spominja na preteklo morijo in na pokojne žrtve, prosimo naslov, da da nalog za ta dan ob 11. uri dveminutnega prestanka vsega dela, kar naj se javi s piskanjem sirene. Župni uradi v Guštanju, Prevaljah, Dravogradu, Črnečah, Libeličah in Kotljah pa naj v to počastitev ob istem času pustijo zvoniti k molitvi za pokojne vojne žrtve.

Iz arhiva RK Guštanj povzel

Ervin Wlodyga

VRES V DRUGEM LETU

Pa tam dou za Dravo
l'po tice pojo,
rast'jo rože in vres,
lape dečve so vmes.

To je pesem prevaljskega Vresa, ki že drugo leto prepeva po dolini in drugod. Petintrideset mladih fantov in mož je stalo z ramo ob rami vse leto, naštudiralo nov koncertni program dvajsetih pesmi ter jih z ljubeznijo in veseljem prepevalo na koncertih in drugih priložnostnih nastopih.

Preglejmo najvažnejše nastope našega zboru:

— 15. oktobra smo zapeli na koncertu v Pliberku. Vročje je bilo takrat ozračje, pa smo s pesmijo premagali strah in se z njo s poslušalci vred ogreli za plemenitejšo stvar, kot pa so to noč bili ogreti avstrijski neonacisti.

— 3. novembra je Vres organiziral VEČER KOROŠKE NARODNE PESMI — edine kulturne manifestacije v naši občini. Osemdeset prevaljskih pevcev je zapelo v protest nasilju na Koroškem. Ob tehtni besedi dr. Franca Sušnika smo se lahko zavedli ogroženosti kulturnih vrednosti in pomena Koroške za nas.

— 1. novembra smo zapeli ob odkritju spomenika padlim na Barbari.

— 27. novembra smo s koncertom počastili praznik dneva republike na Ravnah.

— 29. februarja letos so se srečali zbori naše občine na reviji Od Pliberka do Traberka — na Prevaljah in v Črni. Dvojna predstava dokazuje, kako močno se je povečalo zanimanje za pevsko kulturo pri nas.

— 23. februarja so se nekateri naši zbori udeležili PRVEGA TEKMOVANJA ODRAŠLIH PEVSKIH ZBOROV na Ravnah. To je bila za vsak zbor težka naloga. Vres jo je dostojno opravil. Dosegli smo 75,3 točk od 90 možnih. Lep uspeh za tako mlad zbor. Med zbori smo bili najboljši. Pohvalne ocene glasbenih kritikov so bile pevcem vzpodbuda za nadaljnjo kvalitetno rast. Potrjena je bila na-

ša programska usmeritev in ob takšnem delu, kot ga imata zborovodja in zbor do sedaj, izrečena misel, da ima zbor vse pogoje za lep razvoj in odprto pot k večjim uspehom.

— 12. maja se je zbor predstavil poslušalcem z DRUGIM LETNIM KONCERTOM.

— 18. maja smo koncert na Prevaljah ponovili.

— 20. maja se je zbor udeležil skupaj s planinci iz Prevalj in Raven izleta na Bliščečo planino na Koroškem (nad Baškim jezerom v Rožu). Spotoma smo se ustavili tudi pri skladatelju Pavlu Kernjaku, kjer smo ga prisrčno presenetili. Na dvorišču smo mu pripravili pravcati koncert in ga navdušili z našo pesmijo.

— 1. junija smo se s koncertom predstavili ravnskemu občinstvu.

— 21. junija pa smo v Pliberku imeli zadnji koncert v pomladanski sezoni. In tudi tokrat je bila dvorana polna. Kar težko je bilo zapustiti oder, ko so kljub dodatnim pesmim poslušalci še kar naprej ploskali in se s tem zahvaljevali pevcem za lep večer. Nam bo to srečanje ostalo v dolgem, lepem spominu.

— 24. junija smo se udeležili pokrajinskega srečanja odraslih pevskih zborov v Ormožu. OZKPO Ravne nas je poslala tja. Dostojno smo zastopali našo občino. Med 14 nastopajočimi zbori iz severovzhodne Slovenije smo uspeli vzbuditi pozornost med poslušalci in pevci. Vresa tod še niso poznali.

Zbor je v letošnjem letu tudi prvič posnel del programa na radiu, v septembru pa imamo planirano snemanje za televizijo.

V strnjenih številkah bi bila letošnja bilanca zbor takšna: 90 pevskih vaj in 21 nastopov, od tega kar šest samostojnih koncertov.

Zbor je v drugi sezoni naštudiral popolnoma nov program dvajsetih pesmi, ne računajoč pri tem žalostink in partizanskih pesmi, ki smo jih potrebovali za proslave in komeemoracije.

Izdali smo tudi koncertno knjižico in natisnili plakate.

Sad plodnega leta našega zboru pa je kvaliteten dvig petja, pa tudi število pevcev se je povečalo. Kdor spremlja zborovsko petje pri nas, je opazil lep napredek pri vseh zborih. Revija Od Pliberka do Traberka nam je letos to dokazala.

Najbolj pa so kvalitetne rasti zborovskega petja veselili pevci sami. Ni jim žal vloženega truda in porabljenega časa. K dvigu kvalitete ravni pa je nedvomno pripomoglo tudi boljše razumevanje in pomoč matičnega društva Svobode Prevalje, pomoč gospodarskih organizacij in družbenopolitičnih skupnosti. Prevaljska Svoboda se je postavila na trdnjše temelje; nov odbor s predsednikom tovaršem Suhodolčanom se je postavil po robu krajevnemu skladu za družbeno dejavnost in izposloval ugodnejšo delitev denarja med športom in kulturnimi dejavnostmi.

Naj ne bo žal vsem darovalcem pomoči za prispevke, ki so jih namenili zboru. Naše letošnje delo jih opravičuje.

Posebej pa čutimo dolžnost, da se zahvalimo Železarni Ravne za odobreno pomoč in

Vres

Kulturno prosvetna dejavnost v Kotljah

Že v bivši Jugoslaviji je bilo v Kotljah ustanovljeno prosvetno društvo, ki je imelo več sekcij. Najbolj agilna je bila vedno dramska skupina. Zmeraj je bilo na razpolago nekaj dobrih igralcev. Naj omenim samo jedro nekdanje dramske skupine, od katerih jih je nekaj že pomrlo: Justa Kostvein, Franc Herman, † Jožef Kolar, † Ivan Šmon. Imeli so talent in tudi veselje do iger. Dodeljene igre so odi-

režirala je že naslednje igre: Dva para se ženita, Voda, Mrtvi Kurent, Dekle iz Trente, Matiček se ženi, Dva ducata rdečih vrtnic, Trije vaški svetniki, Pot do zločina, Jezični dohtar Petelin, Poročil se bom s svojo ženo, Krčmarica Mirandolina, Pred poroko, Pričarani ženin, Zmeda nad zmedo in Raztrganci. Zelo uspešno je bila odigrana Miklova Zala in z njo smo gostovali sedemkrat v raznih krajih. Po-

Hotuljski igralci

grali, da bi jih gledališčniki ne bolje. S svojimi naravnimi nastopi na odru so vliili veselje do igranja tudi mlajšim.

Takoj po vojni so se spet zbrali člani prosvetnega društva, seveda, kolikor jih je vojno prestalo, ter spet ustanovili prosvetno društvo. V članstvo se je vključilo precej mladine in kulturno prosvetna dejavnost v Kotljah je spet zaživela. Igre so že od vsega začetka režirali učitelji, ker so v Kotljah take razmere, da se te dodatne naloge in dolžnosti ne morejo izogniti. Zadnjih 15 let večinoma režira tov. Jožica Jamer. Na njeno pobudo in pod njenim vodstvom se še vedno odigrajo ena ali dve dramski deli letno.

pričakujemo, da bo zbor tudi v prihodnje deležen takšnega razumevanja.

Stimulativen pa je tudi pravilnik OZKPO do naših zborov. Ob tako aktivnem delu zborovodij in vseh pevcev in ob takšni pomoči vseh zainteresiranih za zborovsko petje lahko povsem realno pričakujemo, da bo tudi naš koroški kot kmalu sposoben stopiti izven krajevnih in občinskih mej. Že letošnji nastop našega zbora v Ormožu nam kaže, da smo morda le preveč zaprti in plašni.

Pevci imajo sedaj dva meseca počitnic. Septembra bomo zopet stopili v pevsko sobo in prijeli note v roke ter pričeli študirati nov program. V jesenskem delu nameravamo s koncertom še v kraje po Koroški, v Slovenj Gradec in morda še kam.

Z novo — tretjo sezono našega zbora bomo sprejeli medse še nekaj pevcev. Vsakogar, ki ima veselje do zborovskega petja in bo glasovno ustrezal, bomo z veseljem sprejeli.

—to

vsod so bile premajhne dvorane za navdušene gledalce.

Letos smo pa naštudirali igro Dobrodošla miss Agata, v kateri so nastopili večinoma mladi igralci. Pri izbiri igralcev smo imeli res srečno roko, saj so jo igrali tako izvrstno in naravno, da jim nikakor ne bi prisodili prvega nastopa na odru.

Miss Agata je predstavljala Zdenka Rakovnik. Poznali smo jo že iz prejšnjih iger, da je dobra igralka, da je pa zmožna tako lepo igrati, kot se je pokazalo v tej igri, od nje nismo pričakovali. Kot gledalec sem kar pozabil, da se vse to godi na odru.

Gospo Kokovo je odigrala Slavka Rakovnik. Brez nje si pa ne bi mogli privoščiti uspešne igre. Ona je po domače rečeno »zapečena« igralka. Že precej let nastopa skoraj pri vsaki igri in bi brez nje, kjer je potrebna ljubezniva ali pa energična gospodinja, na kvaliteti predstava mnogo izgubila. Največje veselje ima z igrami in tudi knjigami, ker je tudi knjižničarka vaše knjižnice.

Danč Uršnik je nastopal prvič z večjo vlogo, predstavljal je namreč gospoda Koka. Kakor je še mlad, je vlogo odlično odigral. Zelo pristajala mu je njegova govornica v basu. Lahko pričakujemo, da bo iz njega še dober igralec.

Skrit talent je tudi Majda Ivartnik. Dodeljena ji je bila vloga služkinje Mari-ce, katero je tako pristrčno in naravno odigrala, da se je verjetno vsem gledalcem priljubila.

Med zelo talentirane igralce spada tudi Kristijan Štajner. Odigral je vdovca Mohorja, velikega skopuha in največjega srečneža, ko mu je umrla žena. Sodeloval je že pri mnogih igrah; upamo, da ga bomo še obdržali v igralski skupini in mu dali drugič več učenja.

V letošnji predstavi so še nastopali: Ivan Zabel, Tončka Kotnik, Drago Rožen, Martin Pepevnik, Anton Gostenčnik, Mirko Naglič in Peter Jamer. Naj ne zamerijo, če ni vsak posebej ocenjen, na splošno so pa vsi dobri igralci. Vsak je dodeljeno vlogo res z veseljem odigral in tudi dal vse od sebe, da je bila igra uspešna.

Premiero smo imeli na domačem odru. Kakor vedno, kadar nastopajo domačini, je bila dvorana nabito polna. Precej publike je prišlo na premiero tudi iz Raven in Sel, saj so obenem imeli lep sprehod. Ker smo pa že imeli kulise in razne rekvizite, smo se odločili, da gremo gostovat še drugam. Igrali smo v Dravogradu, Starem trgu, Muti, Vuzenici, Žerjavu, Mežici in Črnečah. Ko smo tako vandrili iz kraja v kraj, smo marsikaj doživeli in videli. Zelo hvaležna publika je v Dravski dolini. Že dve uri pred začetkom so navalili na vstopnice in nihče ni kritiziral, da so predrage. Imajo zelo lepo urejene dvorane, kar se pa tiče najemnine, je tudi najbolj pravično postavljena cena, saj se plača procentualno od vstopnine. Zelo prijazni so bili gospodarji in predstavniki teh dvoran. Igralci so se lahko res sprostili pred nabito polnimi dvoranami. Vsak pri sebi je bil srečen in zadovoljen, ko je čutil in videl pred seboj navdušeno publiko. Najbolj pa vsi skupaj po končani predstavi, ko ni bilo ne konca ne kraja navdušenega ploskanja iz dvoran. Sklenili smo, da bomo v Dravsko dolino šli gostovat z vsako igro, ki jo bomo še naštudirali. Zaradi res lepega odnosa do nas smo jih vzljubili in pridobili so si spoštovanje.

Razočarani pa smo bili nad publiko v Žerjavu. Že od prej smo vedeli, da je tam slab obisk, ali tako poraznega se nismo nadejali. Predstavo je obiskalo okrog 20 ljudi, hvala jim! Prišla je neka starejša tovarišica po vstopnico, in ko je videla poraz, je dejala: »Sram me je, da so Žerjavčani tako nezainteresirani za kulturne predstave, v katere je treba res ogromno truda vložiti, preden se lahko da takšna stvar na oder.« Še sreča, da je bila dvorana brezplačna, da smo lažje prenesli izgubo. Gospodarju se pristrčno zahvaljujemo za njegovo pomoč in lep odnos do nas.

Polni upanja, da bomo imeli boljši obisk, smo se podali v Mežico. Tudi tu se nam ni drugače godilo, izvzemši, da smo bili zelo neprijazno sprejeti. Vsem nam je postalo nekako neprijetno in tesno pri srcu, ko smo uvideli, da smo nezahvalni. Kljub razočaranju in finančni izgubi smo se odločili, da gremo gostovat še v Črneče.

V zelo skromni dvorani so nas lepo pričakali predstavniki dvorane in mladine. Vse so nam lepo razkazali in nato pomagali pri postavljanju kulis in rekvizitov. Bili so prijazni z nami. Kljub temu da je bila dvorana mrzla, nam je bilo toplo pri sreju, saj smo čutili človeško toplino in prijazne obraze okrog sebe. Ljudje so si prišli ogledat predstavo celo iz dve uri od-

daljenih krajev. Po njihovih obrazih so deč so se zadovoljni vračali na domove.

Koliko truda je bilo vloženega v vsa ta gostovanja, vemo samo mi in tisti, ki se bavijo z dramsko dejavnostjo. Stotine in stotine ur prostega časa porabijo igralci za vaje in potem spet za nastope. Koliko živčnega napora za režiserja in igralce, ki prvič nastopajo na odru, preden se taka turneja gostovanj zaključi. Za ves tak

trud se jim pa lahko oddolžimo samo s skromno malico.

Naša želja je, da bi se lahko igralcem res na kak drug način oddolžili. Ker jim pa zaradi finančnih razmer ne moremo nuditi kaj boljšega, jih prosimo, da bi še naprej bili tako skromni, kot so že leta in leta, pa da bi še zmeraj bili tako požrtvovalni in da bi še zmeraj radi igrali.

Peter Jamer

Ajnžik

TEŽKA POT

(Nadaljevanje)

Kakor se je stari Hlivnik na poti domov že doslej obotavljal, se mu je sedaj, ko se je odločil, da naredi vsemu konec, še manj mudilo. Pred nočjo nikakor ne sme na koroško stran, kajti bal se je, da bi ga videli znanci. Prav gotovo bi še posedal v senci Kepavih reber in se vdajal spominom, toda huda, pekoča žeja ga je prisilila, da se je odpravil dalje. Zavleči se do vode, piti, načrepati se do onemoglosti, to je bila zdaj njegova edina, poslednja želja. Pogasiti, kar ga peče v ustih, v grlu, pogasiti ogenj, ki ga žre v vsej notranjosti. V tem velikem hrepenenju po vodi se je spomnil na Snežec. Tisti ledeno mrzli in čisti studenec, ki izvira le kakšnih sto korakov pod vrhom Smrekovca. O, Snežec, ti boš moja poslednja želja! Tvoja ledeno mrzla voda naj preplavi mojo notranjost in jo ohladi! Zadnjikrat! Spomnil se je Grabnerja iz Javorja, ki si je na smrtni postelji zaželel samo še Snežčeve vode. Hlivnik se je vsega tega še prav dobro spominjal, čeprav je od tega minilo že čez trideset let. Ob seneni košnji je Grabnerja napadla pljučnica. Ko so domači videli, da je ne bo izvozil, so mu bedeli. Bedeti so poleg domačih pomagali tudi sosed. Tudi njemu so dali pošto, čeprav ni bil sosed, saj je bil z drugega vrha, bili pa so si v dobrih odnosih. Grabner je bil njegovim otrokom tudi krstni goti. Eno, poslednjo noč je pomagal bedeti. Bolnika je kuhala vročina, da je fantaziral. V tej kvami je večkrat govoril o Snežcu. Vedeli so, da je z njim konec, zato so mu dali vode. Bolnik je kar naprej govoril o Snežcu. Toda kdo bi ponoči šel dve uri in pol daleč na vrh Smrekovca? Grabnerja je vročina čisto zdelala in je obnemogel. Ko se je okrog polnoči zbudil iz kvame, je sklenil roke in s slabotnim, šepetajočim glasom zaprosil: »Prinesite mi Snežca!« Stara Tinčovka, Encnova offerca, si je zavezala aderco in si ogrnila plet. Na vprašanje, kam je namenjena, je kratko odgovorila: »Na vrh Smrekovca«. Takrat se je odločil on. Ni mogel dopustiti, da bi šla po vodo ponoči tako daleč stara ženska. Dobro se še spominja vsega tega. Okrog polnoči se je odpravil, hodil je naglo, saj je pot od Grabnerja na vrh Smrekovca, dolgo dve uri in pol, prehodil v obe smeri v treh urah. O, saj bi takrat lahko goljufal, zavlekel bi se kam in spal, proti jutru bi ob prvi vodi napolnil posodo in jo prinesel umirajočemu. Toda bil je preveč pošten, nikoli bi si ne mogel dopustiti, da je okoli prinesel na smrt bolnega človeka. Živo

še ima v spominu to nočno pot. Ne, saj ni bil strahopeten, bil je navajen nočnih poti. Ne samo tistih, ko je s puobi vasoval in prepeval, tudi marsikatero dolgo in samotno pot je moral narediti ponoči v daljni trg. Če je bilo komu nujno treba dohtarja ali duhovnika za sprevidenje, če je bilo treba po babico, je za celo sosesko opravljal te poti on. Ni ga ovirala dolga pot, tema, visoki sneg ali dež, na strah ni niti pomislil. Tisto noč pa mu je bilo tesno pri srcu. Morda zato, ker je hotel izpolniti zadnjo željo umirajočemu? Ko je hitel po strmi poti skozi Šajmanco, ga je preplašilo neko pokanje. Mislil si je, da mu je bilo dano znamenje, ker je pravkar umrl Grabner. Že se je mislil vrniti, toda prepričeval je samega sebe, da na smrt bolnemu človeku mora izpolniti zadnjo željo, pa četudi se bo vrnil prepozno. Prav posebno tesno mu je bilo, ko je šel mimo Kramarce, o kateri so govorili, da so se godile skurne reči. Živo mu je še bil pred očmi vrh Smrekovca v tej pozni nočni uri, ožarjen z mesečino, vse okoli je bila popolna tišina in kadar je stopil na prepelelo vejo, se je ustrašil, bilo mu je nerodno, ker moti ta nočni mir in tišino. Posodo je hitro napolnil, tudi odžejal se je, nazaj je še bolj hitel in ob prvem svitu prišel do Grabnerjeve hiše. Bolnik ga je še čakal. Z dolgimi, hlastnimi požirki je pil, potem je spet padel v kvamo, iz katere se ni več prebudil.

O, kako vesel je bil Hlivnik, ker ga ni utrucala ta dolga nočna pot. Pravijo, da čez sedem let vse prav pride, vendar on je moral počakati dvakrat po sedem let. Kako je mislil na rajnega Grabnerja, njegovo poslednjo željo in posebno še na Snežec, ko se je valjal v hudi vročinski bolezni v nekem vojnem lazaretu na Otrskem! Žejalo ga je tako, da je že fantaziral, in v tej kvami je hodil po vrhu Smrekovca, iskal Snežčovo vodo, katere pa ni mogel naiti. Domači kraj se mu je zdel kot obljubljena dežela, ki ima zadosti tiste blagodejne tekočine: vode. Kako slikovita je domača pokrajina, na vsakem koraku se ti nudi druga podoba. Že davno so se mu namreč zagabila nepregledna ravna polja tujine, kjer lahko hodiš ali se voziš cele dneve in ne vidiš nobene spremembe. Tudi vreme je v teh dolgočasnih krajih čudno. Po cele mesece je lepo vreme, od vročine zemlja razpoka na gosto in globoko, prahu pa je za ped debelo. Kadar se začne dež, ne zna nehati, takrat pa gabaš do riti v dreku. Ne, nikakor ne bi zame-

njal teh žitorodnih ravnin za svoje strme njive, še manj pa za les. Kako lepo krinčlajo lesovi njegov domači kraj! V tej vročinski bolezni, daleč od doma se mu je zdelo, da je njegova domača dolina pokrita z žametom, kajti temno zeleno barvo lesov je imel kar naprej pred očmi. Predstavljal si je, da je cela dolina, ki jo okrog in okrog varujejo Peca, Uršlja gora, Smrekovec, Raduha in Olševa, kot velika cerkev, ne, kot katedrala, kakršne je videl po ogrskih mestih. Uršljo goro si je predstavljal kot zvonik, dolina Koprivne naj bi bila žagrad, in tudi stranskih kapelec je imela ta cerkev veliko. Oltar v tej veliki katedrali je predstavljal vrh Smrekovca, sam izvir Snežca pa tabernakelj. Prav kakor Grabner na smrtni postelji, si je takrat želel še samo eno: napiti se še enkrat Snežčeve vode. Zavidal je Grabnerju, ki je imel to srečo, njemu se ta poslednja želja ne bo izpolnila, kajti ni imel upanja, da se bo skoleh. Pa se je.

Zato pa mu niso pomagale za ped dolge injekcijske igle, s katerimi so ga vsega prepikali, niti ne celi litri ricinovega olja, ki je bilo njegovo edino zdravilo, ampak izvlekel se je samo zaradi velike, vroče želje po domačem kraju. Tudi okoli tatermana na domači gorici je v tej hudi želji pogosto hodil. Zaobljubljal se je, če pride srečno domov, bo šel na »kirfat« k Snežcu, od Kramarce na vrh Smrekovca bo šel po kolenih. Na domačem tatermanu bo postavil znamenje. Svoje zaobljube ni nikoli izpolnil, nekako nesmiselno se mu je zdelo to, ko je bil že doma in zdrav. Vendar na tistem ga je ta neizpolnjena zaobljuba stalno grizla in umiril se je šele, ko je bil pri fari misijon. Spovedniku je zaupal, da ni izpolnil dane zaobljube. Misijonar pa je razložil, da zadostuje, če se v vsakdanji molitvi zahvaljuje Bogu za dobrote, ki jih nam daje. Kako čudni smo ljudje! Če smo v stiski, se zaobljubimo in smo pripravljeni storiti vse dobro, toda kako radi pozabimo na vse to, kadar je stiska mimo!

Le predobro si je že izkusil, kaj je lakota in žeja. Ko je v strelnih jarkih iskal drobtine kruha po krušni torbi in aržetih, se je zaobljubljal, če preživi to prekleto klanje, spoštovanja do kruha ne bo nikoli izgubil. Ne hleb ali krajec, vsaka drobtinica mu bo sveta. Če se je izneveril zaobljubi zaradi vode, pa jo je držal zaradi kruha, je Hlivnik sedaj v tej samoti in razdvojenosti sam sebi opravičeval. Kjerkoli je našel košček kruha, ga je pobral, hranil in ga dal živini, samo da ni ne spoštljivo končal.

Zaverovan v te misli, je Hlivnik že pustil za seboj Slemenovo in se po zložni, vijugasti lesni poti bližal Kramarci. Tu gre pot po previsu in na obe strani se vidijo, kakor daleč oko nose, temni, žametni lesovi. Kakšna lepota v primeru s pustimi, dolgočasnimi ravninami Galicije in Ogrske. Dogodki iz vojnih let so se danes pred Hlivnikom vrstili drug za drugim.

Med nepreglednimi ravninami tujine so posejane vasice, ki so podobne druga drugi. Revne, iz dreka in slame zidane, s slamo pokrite majhne bajte, malo premožnejše so bile pokrite z zarjavelo pločevino. V bajti en prostor brez stropa, videli so se šperovci iz takšnega lesa, kakršen je

pri nas še za drva preboren. Križ božji, kakšna razlika! Tam netijo v pečeh s slamo, šibjem ali iz dreka in slame narejenimi zidaki, pri nas pa toliko drv strohni v lesu! Na Ogrskem je videl ceste posejane s pšeničnim zrnjem, pri nas pa tako skrbno spravljamo vsako zrno in vendar — kruha ne stradamo. Po novnah se prebijamo, zažigamo frate, kopljemo in sejemo žito med smrekovimi panji, vlačimo na ramah snopje z bregov. O, težko, krvavo je zaslužen ta naš kruh, toda vsakdanji kruh v mizi je bogastvo pri hiši. Poleg celih udov je prinesel iz vojske veliko spoštovanje do kruha.

Na razpotju pri Kramarci, se bi moral Hlivnik, če bi hotel naravnost domov, podati na desno po poti pod Smrekovcem, vendar je brez vsakega pomisleka zaridal na levo proti vrhu Smrekovca. Pot je bila še naprej položna, vigujasta, osenčena s košatim, dišečim lesom. Hlivniku se je zdelo, da iz vsega rastja duhti, se razširja zdrav, prijeten vonj, celo duh po trohno bi se je lepo ujemal z njim. Vkljub popoldanski vročini je bilo tukaj, na tem visokem, zasenčenem previsu kar prijetno, znošno hladno. Za to je skrbel tudi lahen hladen vetrič, ki je pritajeno vel med krošnjami dreves, se oddaljeval in zopet vračal. Zaradi gostega rastja od tukaj ni videti velikih, temnih globač, celo vrhovi Smrekovca, Raduhe in Uršlje gore se prikazujejo šele, ko se pot začne vzdigovati proti vrhu Smrekovca. Sprva po malem, potem čedalje bolj strmo in kakor bi se pot zbala strme hoje v breg, se konča in da prostor navadni, dobro shojeni stezi. Les postaja za spoznanje redkejši, bolj štorast in poraščen z mahom. Bukovje postaja gostejše in tudi njemu se pozna, da je tukaj že precej visoka lega.

Hlivnik je s počasnimi, enakomernimi korki osvaja vrh Smrekovca. Tu in tam je videl posamezne pašnike, kajti prišel je že na veliki Encnov pašnik.

Encnov pašnik! Koliko spominov je Hlivnika vezalo nanj! Pred šestdesetimi leti so Encnov grunt, ki meri tristo joh, kupili v španoviji Končnik in Prevržen iz Javorja in stari Gutovnik z Ludranskega vrha.

Polovica grunta je zraščena z lesom, najlepše njive kosijo, vso ostalo znotrajnjo pa pasejo. Čez zimo namreč vsak lastnik lahko na Encnovem redi štiri mlada goveda. Encnovi offerji, ki so v Encnovi bajti, na Tinčnovem in na Šušterjevem, pa lahko imajo vsak po dve kravi. Pašina se odslužuje, in sicer po pet dni za par volov, offerji pa morajo za najemnino odslužiti vsak šest dni na leto, v novnah pa si smejo sejati rž in ajdo. Šihtu se rabijo vigredi za grejo pašnikov, poleti pa sa košnjo.

Kako lušno je delo na Encnovem! Čeprav Hlivnik ni solastnik tega pašnika, ima vsako leto tukaj na paši po dve ali celo štiri goveda. Odsluževati hodi od Hlivnika najraje kar sam, kot mlad poub je bil tam redno vsako leto, tudi sedaj, ko je že v letih, le malokdaj zdrkne, da ne bi bil zraven. Kosa tukaj rada reže, gredo zelo zgodaj kositi, da jim nikoli ni treba ob vročini, takrat se vlečejo v senco, kadijo in modrujejo. Ker pride veliko delavcev skupaj, se seno lahko zgrabi, obrne in spravi pod

streho, ne da bi se kdo pretegnil. Tudi za počitek je na Encnovem dosti časa.

Po vigredni setvi doma je tukaj greja pašnikov, da živina ne uhaja na njive, ki so namenjene za košnjo ali čez mejo na Krumpaško ali Snovrško. Iz okroglice delajo turški plot, dva, navzkriž v zemljo zabita kola, na te rogovile položijo en konec okroglice, drugi konec pa leži na zemlji in tako naprej. No, za silo drži ta plot, sicer pa morajo Encnovi offerji imeti na živino stalno skrb.

Še bolj lušna pa je tukaj košnja, saj takrat pomagajo tudi ženske. Od vsakega lastnika morajo biti štiri in razume se, da so same mlade, saj starejše gredo težko daleč. O, to je norenja, namrsovanja in ženskega cviljenja! Noben moški se ne more ubraniti, če ga dekleta primejo in zabulajo s senom, da je čisto trd. Vse sorte norce pogrunta in uganjajo, vendar zamere ni nikoli. Ležijo na parni v novem senu. Kako to diši! Starejši ležijo v veliki, mladina pa v mali parni. In čudno! Vkljub veliki priložnosti ni košnja na Encnovem do sedaj dala še nobenega panrkta. Dolgo je že od tega, odkar se je on preselil iz male v veliko parno. Možje v veliki parni modrujejo še pozno v noč, mladina pa nori na senu. Prav tako, kot je bilo včasih, je sedaj. No, malo drugače je že: malo više namreč sedaj segajo poubi dekletom pod jankce. To pa ne zaradi tega, ker bi bili zdaj poubi korajžni in si bolj poupali, ne, stvar je drugačna. Takrat, ko je še on ležal v mali parni, so bila dekleta od spodaj bolj pomanjkljivo oblečena, poubi so se pa zato morali držati neke primerne, spoštljive razdalje.

Med temi spomini je Hlivnik počasi ril po strmi stezi proti vrhu Smrekovca. Čim više je lezel, tem manj soparno je bilo. Skozi vejevje je prijetno hladno pihalo in tukaj vkljub zgodnjemu popoldnevu ptice niso mirovale. Mah, zeleni kralčki, sivkasto rjave, pod vratom rdečkaste malince in lesne sinice so obletavale našega samotnega popotnika. Hlivnik je dobro poznal ptice svojega domačega kraja. Strnadi, ščinkovci, cajzelci, sinice, lesne in navadne, kosi, kralčki so bili njegovi znanci že od mladih nog. Po petju ali obnašanju nekaterih ptic je vedel, kakšno bo vreme. Če žvižga hudournik čez dan, se ravna k slabemu vremenu, če žvižga zjutraj, kaže na lepo. Kadar se kalin zadržuje ponoči okrog cimprovja, se pripravlja huda ura. Hudournika so imeli tudi za prvega vigrednika.

Hlivnik je prišel na precej veliko jaso, pred leti je bil tu še travnik, a se je že močno zarasel. Na tej jasi je kot za hišo velika skala, obraščena z mahom in nizkim grmovjem. Turnska peč ji pravijo. Kolikokrat je plezal po njej v časih, ko je še ležal v mali parni. Nedaleč od tukaj leži z mahom obraščena, dva metra dolga kamnita klada, debela kot osemeolska bruna.

Ker noben solastnik Encnovega pašnika ne more dati v pašo toliko živine, kolikor se je lahko tukaj pase, sme vsak vzeti v pašo drugo živino. Javorci, Ludržani in Bistričani se kar pipajo za pašo na Encnovem, tukaj je paša dobra, zadošči vode, pašniki niso zamočvirjeni in niso poraščeni z jelšo, na kateri se zadržujejo

nevarni ceki. Če se govedo naleze teh cekov, dobi »črnovčič« in je po njem. (Šumeči prisad, neozdravljiva bolezen goveda, meso je neužitno).

Če vreme pusti, je tukaj košnja gotovo v enem tednu. Kosijo navadno en teden pred Ožbaltom, da so do žegnanja v Črni gotovi. Čez dva tedna se tukaj začne košnja. Hlivnika je ob tej misli močno stisnilo pri srcu. Na letošnji košnji prav gotovo ne bo lušno, za to bo namreč on poskrbel. Zastal mu je korak in se je usedel kraj steze. Ali dela prav, da njim dela težave? Bodo ga že nekako razumeli in pozabili. Na vsakega človeka sčasoma pozabimo, življenje teče naprej in prinaša vsak dan nove skrbi in težave, seka nove rane.

Kdo ve, kako dolgo bi še Hlivnik sedel tukaj in se vdajal brezupnim, črnim mislim, pa ga je zdramila najlepša pesem, ki si jo želi vročinski bolnik ali od žeje umirajoči: žuborenje vode! Skočil je pokoncu in z nekaj koraki, ki jih je napravil na levo roko, prišel do kraja, kjer je videl čudo: v plitvem, s posameznimi izlizanimi kamni obloženem in z mahom obraščenem grabnu mu je prihajal nasproti Snežec. Čeprav je bil žejen, da je gorelo v njem, se ni spustil na kolena, da bi bil pil, vzdržal se je, hotel se je premagati še nekaj sto korakov in priti do samega izvira, katerega je v največji stiski na tujem imenoval tabernakelj. Iz izkušnje je dobro vedel, da žeja ni tako huda, če veš, da boš kmalu prišel do pijače, hudo je le takrat, kadar veš, da do vode ne boš prišel, ali pa da jo zaradi bolezni ne dobiš. Ko se je vzpenjal proti izviru, je samo še gledal v studenček, ki je hitel v dolino. Katerokrat ga je imelo, da bi se spustil na kolena, toda premagal se je. To naj bo za zaobljubo, zadano v hudi stiski na tujem, katere ni nikoli izpolnil. Malo, še malo potrpeti in izpolnila se mu bo njegova poslednja želja.

S tihimi, plašnimi koraki se je nekako pobožno bližal izviru Snežca. Prijeten hlad se je širil od izvira. Usedel se je ob izviru. Prišel je do svojega cilja, vendar misliti ni bil sposoben. Ni se takoj pognal v vodo, hotel je še malo potrpeti, uživati ob pogledu na takšno bogastvo, ki tukaj vre iz zemlje, kakršnega nimajo mnoge revne in bogate pokrajine. Hlivnik je imel navado, da se je vsakokrat, kadar je bil vroč, pred pitjem hladne vode ohladil. To je storil tako, da si je zmočil senca in žile na roki. Danes mu to ni več potrebno, saj je vseeno. Pogrnil je jopič ob izviru, pokleknil na njega, počasi, pobožno sklonil glavo in začel piti z dolgimi požirki.

Med tem časom se je sonce že precej nagnilo in na tej visoki planoti ni imelo toliko moči, potegnil pa je tudi rahel hladen vetrič. Ko se je Hlivnik po tem večim odžejal, je začutil potrebo, da si ogrne jopič, kajti spreletel ga je rahel mrz. Usedel se je poleg izvira in se ponovno predal mislim.

Moja poslednja želja se je torej izpolnila. Morda mi je k temu pripomogel s svojo priprošnjo že davno strohneli Grabner, kateremu je on pred tridesetimi leti od tega kraja nesel na smrtno posteljo zadnjo popotnico!

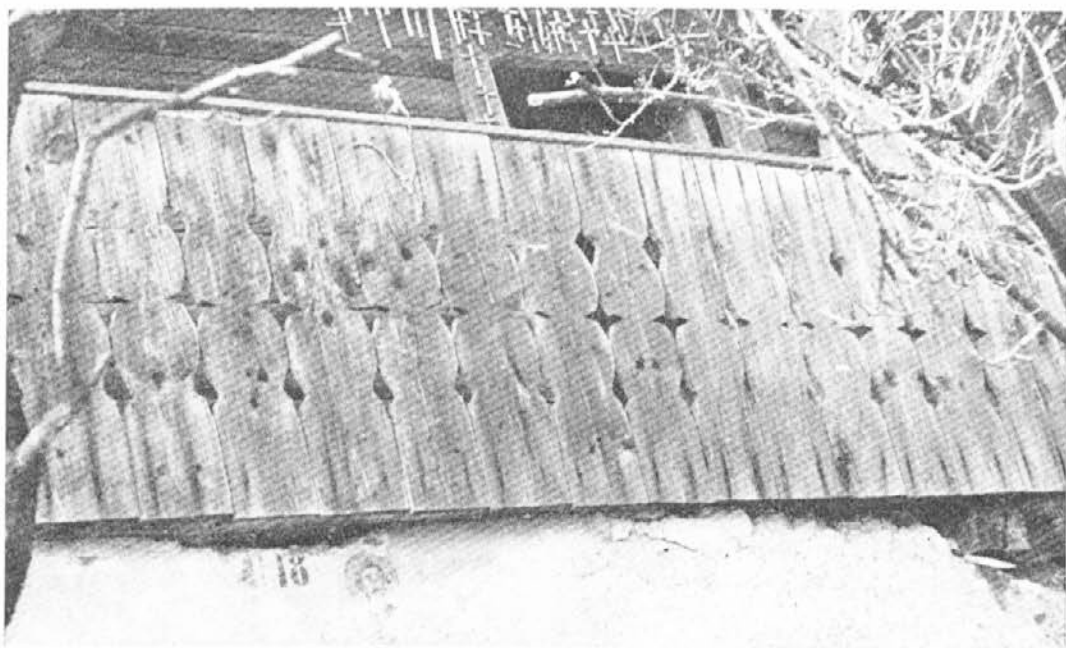
»Bing, bing, bing, bing...«

Hlivnik je skočil pokonci, kajti ta glas je le predobro poznal. Prihajala je namreč k vodi živina. Šele zdaj se je začudil, da se ni na živino že prej spomnil, čudno, da ga ni že prej srečala. Kdorkoli bi sedaj Hlivnika motil v tej samoti, bi bil jezen nanj, toda živine se je naravnost razveselil. Saj je poznal vse vole, ki so bili v tej čredi, tudi njegova dva sta bila zraven. Bližala sta se mu med prvimi in bilo je očitno, da sta ga spoznala. Narahlo sta moravkala, ga radovedno ogledovala in mu prišla na doseg roke. »Na Lisi, na Prami, kš, kš, kš!« jima je govoril in držal roko pred njima, kot bi imel kruh v njej. Vola se ga nista bala, ovohavala sta mu roko in mu jo začela lizati. Tudi drugi voli so se počasi bližali in napravili krog okoli njega. Hlivniku se je zdelo, da je prišel med svoje, v najbolj prijetno družbo, kakršno si je lahko v tem trenutku želel. Rad je imel govejo živino in večkrat je trdil, da je govedo premalo spoštovana žival, saj je tako koristna. Od goveda imaš korist, če dela, če ga molzeš, če leži — takrat se namreč redi, tudi kadar serje, imaš koristi od njega. Največ koristi pa da takrat, ko se zakolje, takrat se porabi od njega čisto vse. Spomnil se je tiste stare uganke: ko je mičken, štiri vleče, velik zemljo obrača, mrtev v cerkev hodi. Tele vleče štiri zizke, vol orje, s čevlji iz goveje kože hodimo. Seveda govedo ni koristno človeku kar samo od sebe. Treba je skrbeti zanj vsak dan, ob vsaki cali, vsak dan moraš biti po malem v dreku. Koliko dela je na gruntu s krmo za živino! Pa vendar se vse to pozabi, samo če je živina zdrava in dobro stori.

Čreda je vse bolj silila v njega in ga obhovavala. Soli so potrebni, gotovo je že niso dobili nekaj dni, je ugotavljal.

Niže spodaj, prav tako ob vodi, je prišla druga čreda živine, v kateri je bilo samo telovje: mladi junci, bikci in telice. Hlivnik je dobro vedel, da si ne upajo k njemu, dokler so pri njem voli. Kakor ljudje, prav tako se tudi živina drži na pašniku nekega nepisanega, določenega reda. Prvi dan, ko so jih spustili, na pašo se je živina sama od sebe razdelila v dve čredi, še isti dan je imela vsaka čreda volitve, izbrali so si namreč vodjo črede. Izbrala si je vodjo tako, da so se najmočnejši in korajžni pomerili med seboj, kateri je močnejši. To je vsakokrat bodenje in prerivanje, da je lušno gledati. Včasih pa hodi že prehudo in je treba poseči vmes. Tistega, ki zmaga, se potem vsa čreda boji, on jo potem vodi, njemu navadno obesimo zvonec. Tudi paše se živina drži vsak dan ob isti uri. Zgodaj zjutraj se odpravi na pašo, v dnevni vročini počiva in prežvekuje v senci, v večernih urah pa je spet na paši.

Ker je bil odžegan in obdan z voli cele soseske, je Hlivniku nekako odleglo. Ogenj v njegovi notranjosti je pojema. Spet se je usedel ob izviru. Še naprej so bile njegove misli samo pri živini. Kako delovna in človeku vdana žival je to. Če te ujezi in jo udariš, ne pozna zamere, že v naslednjem trenutku te, če jo pobožáš, tako vdano pogleda. Ko bi bili tudi ljudje tak! Sicer je on, čeprav se je v mladosti rad pretepal, žival le redkokdaj udaril, pa še takrat mu je bilo zmeraj žal. Koliko-

Simbol domačnosti. Pri Modreju na Seloveu še vedno ponosno stoji stoletna kašta, ki ji zob časa ne more do živega. Mnogim rodovom je hranila žito, pa tudi gnjati in klobase, ki so danes bolj pri roki v hladilni skrinji. Kašta pa, nabita s križi in spominčki, ostaja spomin, kako smo nekoč živeli (Peter Rupret)

krat je moral zaradi tega robantiti nad hlapci, ki so le preradi večkrat brez potrebe udrihali po volih, kamor je pač padlo! Spomnil se je časov, ko je prišel od vojakov. Takrat, ko je še bilo precej soldaškega duha v njem, je vsakokrat, ko je prišel zjutraj v hlev, zaklical: »Habt acht!« Zelo se mu je dopadlo, ko ga je živina z naprej postavljenimi ušesi mirno, nepremično gledala. Potem je šel s košem počasi ob koritu in vsa živina je obračala glavo za njim. Zdelo se mu je, da kot komandir pregleduje svojo četo. Ko je bil še mlad, so povsod imeli to šego, da je moral nekdo ležati v hlevu, bali so se namreč, da se lahko ponoči kakšno govedo odklene in vrže drugega v korito. Zdaj je vedel, da je bila to samo pretirana skrb in navada. Tudi on je dolgo ležal v hlevu. Poslušal je večkrat tudi v polsnu prežvekovanje, riganje, kašljanje, stokanje in vmes rahlo žvenketanje verig. Kadar se govedo uleže, globoko zaduha, kot bi hotelo reči: »Hvala Bogu.« Kadar je moral zelo zgodaj položiti volom seno, ker so šli na furo, se je ulegel kar pri njih v korito.

Prijetno se mu je zdelo v polsnu poslušati hrustanje in muljenje sena in vselej, kadar je sena zmanjkalo, ga je vol narahlo dregnil z rogom.

Hlivnikove misli so bile vse bolj nepovezane in medle. Živina je izginila izpred njegovih oči in stal je pred Končnikovo hišo v Javorju. Na pragu hiše je stala gospodinja, njegova hči Franca, vsa nasmejana in ožarjena z nekakšno čudno svetlobo. Iztegnila je roke proti njemu in rekla: »Oče!«

Hlivnik je skočil pokonci in bil v trenutku buden. Samo za trenutek je zadremal, že se mu je sanjalo. Te sanje so se mu zdele kot nekakšen namig, kot neko znamenje.

Že prej, ko se je pogovarjal z živino, se mu je zazdela njegova odločitev neumna, zdaj pa, ko se mu je v sanjah prikazala Franca, pa se mu je dejanje, da naredi vsemu konec, v hipu zdelo nemogoče.

»Franca! Zakaj se že prej nisem spomnil na tebe!«

Vzdih velikega olajšanja se je po enem tednu duševnih muk izvil iz Hlivnikovih prsi.

(Konec prihodnjič)

„Avtobusna postaja“ Francija Pečnika

Pravzaprav nismo navajeni brati ocene c delu, ki še sploh ni izšlo v knjižni obliki, ki še celo ni bilo predloženo nobenemu uredništvu. Vendar pa se mi zdi, da bi morali publicisti in kritiki bolj spremljati samo nastajanje literarnih del in nanje takoj, še pred izidom reagirati, ker bi tako na eni strani bolj pomagali pisatelju, po drugi strani pa bi izšlo v knjižni obliki veliko manj nedonosenčkov in rahličnih izdelkov, s katerimi potem nihče ne ve kaj početi. Odločil sem se, da po svojih kriterijih napišem nekaj misli ob tekstu, ki mi ga je izročil avtor — Franci Pečnik. Doma je v Prevaljah, pisati je začel šele pred nedavnim, bralcem pa se je predstavil s krajšo prozo in pesmimi v Fužinarju, Dialogih, Prostoru in času ter s samostojno knjižico pri Odsevih. Ze to, da mu uredništva revij niso zavračala prispevkov, čeprav ga nihče ni poznal, v nekem smislu dokazuje, da se ga ne da odpraviti z zama-

hom roke, da ga je treba šteti zares in razbrati, kaj sporoča v svojem pisanju.

Po obliki je roman Avtobusna postaja krajša montažna pripoved (očitno je zgled ameriškega kratkega romana — short story), ki pa vnaša v strukturo junakov tisto vrednoto, ki jo je tako do konca izmojstril Andrić, ko namesto človeških figur postavlja v ospredje PROSTOR, konkretno avtobusno postajo (saj to že spominja na most!), ljudje pa se na njej samo srečujejo in prepletajo svoje strasti, voljo, tam jih mimo želja zanaša, tam se iščejo in izgublajo. Niti pripoved o postaji, niti pripoved o ljudeh ni linearno zastavljena, ni uokvirjena v neki začetek in konec, vse skupaj je le filmska montaža prizorov, ki tečejo, tečejo, tako zgoščeno in povezano, da ni prostora za letve literarnega okvira, ki ga poznamo v klasični pripovedi.

Vsako delo, ki hoče biti umetnina, je nezavedno že tudi svojevrstna teorija o umet-

nosti, pod tiskom napisana definicija. Iz pričujočega teksta razumem, da je umetnost tista, ki iz dolgočasnih, sivih prizorov in oseb naredi zanimive, enkratne, izjemne situacije in ljudi. Za umetnika je vsako znamenje sveta, vsak človek samosvoja skrajnost, ki si jo je vredno ogledati. Zatorej romani o človeškem »vrhu«, o »dnu«, o nečem srednjem; tukaj pa imamo besedilo, ki govori o stvarih, ki so pod samim dnom, zares najbolj spodaj, kakšen meter pod zemljo... Roman pripoveduje o skupini delavcev komunalnega podjetja, o smetarih in čistilcih kanalov ter o njihovih šefih, mimogrede pa še o Ciganih, o onesnaženju okolja, o ropu blagajne. Skratka, razgrne nam ves inventar takega podzemlja, ki pa tu in tam nenadoma bruhne na dan čisto pri vrhu družbe, pri tistih, ki sicer sodijo v zgornji, zaščiteni lepi svet!

Povrnimo se na postajo. Postaja je hkrati nujnost in priložnost. Nujnost za Pečnikove pitčke brez gnezda, da si v njenem okrilju

poiščejo vsaj zadnjo možnost eksistence; za iste junake tudi priložnost, da kam ubežijo, da kaj nečistega spletejo, da si kaj povejo naravnost v obraz. In postaja je v samem dnu kotline, kjer se noč in dan nekaj zoprno kuha, da se od tega vali rjav strupen dim, ki uničuje vse okoli sebe. In stoječ na tej postaji vidimo, da železo morda ni prva in zadnja resnica tega kraja. To se zgodi na postaji, s katere se lahko odpeljemo v drugačne razmere, ali pa se samo zapijemo v njenem bifeju, da presmradimo žveplov smrad s konjakom, ki vse bolj postaja prava kri teh od trdega železja povampirjenih ljudi...

Glede na to, da je to prvi obsežnejši literarni poskus mladega avtorja, ki se niti ni izobraževal v tej smeri, si upam zapisati, da je to nov književni obet v Mežiški dolini, posebno še, če bo volja po oblikovanju močnejša od volje po uganjanju.

Vinko Ošlak

Jože Šater

V naši občini že imamo temeljno telesno-kulturno skupnost

21. junija, na dan, ko je začel veljati zakon o telesnokulturnih skupnostih, je bila v kavarni Doma železarjev ustanovljena temeljna telesnokulturna skupnost občine Ravne na Koroškem. Ustanovne skupščine se je udeležilo 49 od 69 delegatov TOZD, KS in osnovnih telesnokulturnih organizacij, predstavnik komiteja za telesno kulturo pri Izvršnem svetu SRS Vlado Dernač, podpredsednica in tajnik Partizana Slovenije Ada Klanjšek in Mile Ogrin, generalni direktor slovenskih železarn Gregor Klančnik, predsednik obč. konference SZDL Jože Močivnik in organizacijski sekretar obč. komiteja ZK Ivan Zerdner, medtem ko smo pogrešali ostale vabljenе, zlasti predstavnike ZTKS iz Ljubljane in predstavnike skupščine občine ter obč. komiteja ZMS Ravne. Skupščina je izvolila potrebne organe, vodil pa jo je predsednik delovnega predsedstva Božo Radivojevič.

Iz peročila iniciativnega odbora

Devetčlanski iniciativni odbor, v katerem so bili predstavniki vseh krajev v naši dolini in še občinskih organizacij SZDL, ZSS, ZMS in ObZTK je na predlog IO obč. konf. SZDL imenovala skupščina občine Ravne že 29. junija 1972 in ga tudi zadolžila, da pripravi vse potrebno za sklic ustanovne skupščine temeljne telesnokulturne skupnosti.

Iniciativni odbor je imel skupaj 8 sestankov, na katerih je razpravljal predvsem o bodoči organizaciji telesne kulture v občini, o sestavi telesnokulturne skupnosti, o samoupravnosti in delegatskem sistemu in o potrebnih organih v interesni samoupravni skupnosti. Naloge, ki si jih je zadal, je v skoraj enoletnem obdobju uspešno opravil, saj so bili pravočasno izdelani in dani v javno razpravo vsi dokumenti (predlog poslovnika, shema organizacije in statuta, ki so bili na skupščini poleg predloga najnujnejših nalog tudi obravnavani.)

Največ dela je iniciativni odbor imel z določitvijo ključa za delegiranje v skupščino in je ta ključ moral večkrat spreminjati. Za to delo je potreboval tudi največ časa. Prvi osnutek statuta, ki ga je iniciativni odbor pripravil in dal v javno razpravo že lansko leto, je predvideval tudi delegatska mesta za različne občinske družbeno politične organizacije in ni dosledno upošteval delegatskega sistema pri sestavi skupščine, razprava in zlasti kasnejši razgovori in posvetovanja pa so jasno opredelili stališča, da lahko interesno skupnost sestavljajo le delegati TOZD, KS in osnovnih telesnokulturnih organizacij. Pri delegatskem sistemu je bilo potrebno upoštevati bolj konkretno določila, ki sta jih prinesla osnutek ustave SFRJ in SRS in še vrsto drugih stvari je bilo treba dopolnjevati in dodelati, tako da je iniciativni odbor pripravil

pravzaprav tri osnutke statuta in se je šele potem, ko na tretjega, katerega je poslal v javno razpravo TOZD, KS in osnovnim nosilcem telesne kulture, ni dobil nobenih pripomb, odločil za sklic ustanovne skupščine.

Iniciativni odbor je pravočasno obvestil vse TOZD, KS in osnovne telesnokulturne organizacije, koliko imajo v temeljni telesnokulturni skupnosti (TTKS) delegatskih mest in jih tudi pozval, da izvolijo delegacije oz. delegate za ta mesta, kar so vsi do ustanovne skupščine tudi storili.

Kljub temu, da je iniciativni odbor imel določeno pomoč pri delu, zlasti v dokumentu Nekateri aktualni problemi telesne kulture v Sloveniji, ki ga je pripravila SZDL in v obliki redkih posvetovanj ter razgovorov, je le treba zapisati, in to je v poročilu iniciativnega odbora tudi poudarjeno, da je pri svojem delu le oral ledino, saj je celotna priprava skupščine terjala veliko samorastniškega dela.

Kaj predvideva statut TTKS?

Ustanovna skupščina je sprejela statut in tako dobila obliko in vsebino dela, obenem pa tudi prevzela obveznost za dosledno spoštovanje in izvajanje nalog, ki izhajajo iz tega dokumenta. Bistvo nove organizacije telesne kulture pri nas je zapopadeno že v spletnih določbah, kjer je omenjeno, da je TTKS pravna oseba in da je samoupravna interesna skupnost, največ o sestavi skupnosti pa pove 1. člen, ki pravi:

»TTKS je skupnost, ki združuje delovne ljudi in občane, vključene v telesnokulturne organizacije, delavce v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela ter občane krajevnih skupnosti.«

Statut pri ciljih in nalogah skupščine poudarja, da je telesna kultura kot družbena dejavnost kulturna vrednota, ki izhaja iz telesno-vzgojnih, športnih in drugih gibalnih aktivnosti in prispeva k oblikovanju človekove osebnosti in da se rezultati te dejavnosti odražajo v skladnem telesnem in duševnem razvoju, zdravju, večji delovni in obrambni sposobnosti, socialističnem patriotizmu in internacionalizmu ter prispevajo tudi k bogatejši in smotnejši vsebini prostega časa. Prav zato je telesnokulturna dejavnost dejavnost posebnega družbenega pomena.

Naloge TTKS so v statutu zelo obširno in tudi konkretno opisane in vseh na tem mestu ne kaže naštevati, zapisati pa je le potrebno, da TTKS usmerja in prilagaja svoje delovanje skladno s splošnim družbenim razvojem, pri čemer zlasti skrbi za organizirano zadovoljevanje osebnih in skupnih potreb delovnih ljudi in občanov na področju telesne kulture.

Pri svojem delu TTKS — skladno z ustavo SFRJ in SRS — uveljavlja delegatske

odnose, ki omogočajo plačnikom, izvajalcem in uporabnikom telesnokulturne dejavnosti neposredno odločanje o telesnokulturnih programih in o finansiranju teh programov.

Osnovna dejavnost TTKS je telesna vzgoja, šport in športna rekreacija, poudarek pa mora biti na težnji: vključiti v telesnokulturno dejavnost čim širši krog ljudi. TTKS mora skrbeti za uresničevanje družbene vloge telesne kulture in povezovanje telesnokulturne dejavnosti z dejavnostmi drugih družbenih področij, za medsebojno usklajevanje interesov ter oblikovanje in uresničevanje razvojnih načrtov in za nadaljnji razvoj ter utrjevanje samoupravnih razmerij.

Pri organih upravljanja statut določa, da je najvišji organ upravljanja skupščina TTKS, ki jo sestavlja 69 delegatov, in sicer: iz TOZD 24 po ključu od 100 do 500 zaposlenih 1 delegat in do vsakih nadaljnjih 500 1 delegat. Iz KS 11 delegatov po ključu na 2000 prebivalcev po 1 delegat ter iz osnovnih telesnokulturnih organizacij 34 delegatov po ključu 3 panoge 1 delegat, s tem da se pri ŠSD in TVD Partizan za osnovno dejavnost štejejo po 3 panoge in za vse občinske organizacije ter lovce, ribiče in AMD po 1 delegat.

To pomeni, da ima npr. Železarna Ravne v skupščini TTKS 8 delegatskih mest, krajevna skupnost Črna 2 delegatski mesti in telesnokulturna organizacija v Mežici 6 delegatskih mest itd.

Zanimivo pri tem je, da statut točno določa, da se mora vsaki dve leti ugotavljati upravičenost na število delegatskih mest na podlagi objavljenega ključa ter po potrebi ukrepati. Če pa število delegatskih mest osnovnih telesnokulturnih organizacij prerašča število delegatskih mest TOZD in KS ali če se skupno število dvigne nad 75, se mora določiti nov ključ za izračun delegatskih mest.

Zakaj tako, bomo bolje razumeli, če citiramo 18. člen statuta, ki se nam zdi tudi sicer zelo pomemben za razvoj samoupravnih odnosov, konkretno v skupščini TTKS. Ta člen pravi:

»V skupščini TTKS mora biti zagotovljen enakopraven vpliv delegatov delovnih organizacij in njihovih združenj ter KS, ki dajejo sredstva za telesnokulturno dejavnost, zato lahko ti v okviru skupščine po potrebi tvorijo zbor delegatov TOZD in KS, se samostojno sestajajo in izoblikujejo svoja stališča do programov in finansiranja telesne kulture, ki so predmet razprav v skupščini.

Z enako pravico se lahko ločeno sestajajo tudi delegati nosilcev in uporabnikov telesne kulture, ki lahko po potrebi tudi tvorijo svoj zbor delegatov, zlasti takrat, kadar gre za določitev osnovnih meril zadovoljevanja potreb v telesni kulturi in v zvezi z drugimi važnimi vprašanji, ki jih obravnava skupščina TTKS.

Skupščina se mora po statutu sestati najmanj 4-krat letno na rednih zasedanjih, izredno zasedanje pa lahko npr. zahteva tudi zbor delegatov TOZD in KS.

Za manj pomembne sklepe je potrebna večina glasov navzočih delegatov, za pomembne sklepe, ki so točno določeni v statutu, pa se zahteva absolutna večina.

O delegatskem sistemu se določilo v statutu, ki pravi, da telesnovzgojne in športne organizacije, temeljne in druge organizacije združenega dela ter krajevne skupnosti izvolijo delegacije, na zasedanje skupščine TTKS pa pošljejo delegata v skladu s poznavanjem obravnavane problematike, ki je na dnevnem redu skupščine TTKS.

TTKS ima tudi 17-člansko predsedstvo, ki opravlja naloge TTKS med zasedanji skupščine. V tem organu, ki se mora sestati najmanj 10-krat letno, se odloča vedno samo absolutno večina glasov. Za izvršitev vseh nalog ima predsedstvo te stalne odbore in komisije:

- odbor za šolska športna društva, predsednica Tanja Skrinjar,
- odbor za rekreacijsko dejavnost, predsednik Anton Vehovar,
- odbor za tekmovalni šport, predsednik inž. Jože Borštnar,
- odbor za strokovne kadre, predsednik Anton Spanzel,
- odbor za objekte, predsednik inž. Miro Kostanjevec,

— komisijo za priznanja, predsednik Kristl Pečovnik.

(Predsedniki so bili izvoljeni naknadno na seji predsedstva.)

Odbori štejejo od 9 do 15 članov, komisija pa 5 članov, v vsakem odboru pa morata biti najmanj 2 člana iz delegacij TTKS.

Statut predvideva za opravljanje strokovnih, administrativnih in finančnih opravil za skupščino, predsedstvo in vse njegove organe oblikovanje strokovne službe, dana pa je tudi možnost, da se izvršitev potrebnih nalog lahko naroči pri drugih institucijah in ustanovah.

Pri finančno materialnem poslovanju moramo poudariti, da je financiranje skupnosti sicer določeno z zakonom o telesnokulturnih skupnostih, vendar pa so dani samo viri, ne pa tudi višina sredstev, katero pa bo treba na podlagi samoupravnih sporazumov na podlagi sprejetih programov (in samo programov) določiti med TOZD in TTKS.

Glavni vir za financiranje telesnokulturne dejavnosti, določen z zakonom o TTKS in v statutu TTKS, pa so sredstva iz prispevkov iz osebnega dohodka ali iz prispevkov iz osebnega dohodka TOZD ali obeh, določena s samoupravnimi sporazumi, ali sredstva, določena z odlokom skupščine občine ali obeh.

Za dejavnost osnovnih nosilcev in uporabnikov telesne kulture je zlasti pomemben 41. člen, ki se glasi: »Sredstva TTKS daje skupnost uporabnikom na podlagi programov njihove dejavnosti in po rezultatih njihovega dela v skladu z merili, ki jih določi skupščina s svojim splošnim aktom.

O statutu in njegovih določilih mogoče še toliko, da pri končnih določbah ni več tistege prej običajnega člena, da statut šele takrat velja, ko ga potrdi za to pristojni občinski organ. To pri samoupravnih interesih skupnosti ni potrebno, pač pa je statut sprejet, ko ga sprejme skupščina. To pa je bilo storjeno 21. 6. 1973.

Ta kratki izvleček iz statuta, ki ima 51 členov, je po našem mnenju potreben predvsem zato, ker je med bralci Koroškega fužinarja veliko delavcev iz vseh TOZD in občanov KS kakor tudi telesnokulturnih funkcionarjev ter aktivnih športnikov. In prav je, da vsi ti čimbolj točno poznajo pravice in dolžnosti svojih delegatov v TTKS, možnost oblikovanja višine sredstev in načrtovanje telesne kulturne dejavnosti v občini, ker vse to je potrebno, če hočemo zagotoviti, da bodo plačniki in uporabniki telesne kulture po svojih delegatih resnično in po principih samoupravljanja delovali v TTKS.

Vzpodbuda skupščini

Skupščino so pozdravili Vlado Dernač, Ada Klanjšek, Gregor Klančnik in Jože Močivnik. Medtem ko sta gosta iz Ljubljane (za Gregorja Klančnika vsaj za nas pri telesni kulturi ni dileme — še vedno je naš) izrazila zadovoljstvo, da sta lahko prisostvovala ustanovni skupščini pri nas tudi iz razloga, da bi videla, kako je, če sedejo za isto mizo in se med seboj pogovarjajo tisti, ki dajejo in tisti, ki uporabljajo denar v telesni kulturi (takega dialoga tokrat ni bilo), dala priznanje pripravi in delu skupščine ter tudi koristne napotke za bodoče, sta domačina govorila tudi o dosedanji organiziranosti telesne kulture pri nas, o uspešnem delu ObZTK pri razvoju telesne kulture v občini, o skrbnih pripravah za skupščino, ki jih je izvedel iniciativni odbor, in o pomoči, ki je bo telesna kultura tudi pod streho TTKS potrebna in deležna.

Iz vseh štirih razprav je bilo čutiti zadovoljstvo, da se pri nas že sedaj ustanavlja telesnokulturna skupnost, in tudi optimizem, da bo delo, ki je dobro zastavljeno, tudi dobro izpeljano. Zlasti pa je bilo dobrodošlo zagotovilo, da bo tako v republiki, še bolj pa v občini možno računati na pomoč pri razreševanju odprtih vprašanj zlasti pri financiranju in organiziranosti telesne kulture.

Prijetno je presenetila tudi čestitka telesno kulturnih prijateljev iz Pomurja z željo tudi po nadaljnjem sodelovanju.

Vodstvo TTKS

Skupščina je za svojega predsednika, ki je po statutu tudi predsednik predsedstva, izvolila Jožeta Šaterja, za podpredsednike pa

Franca Čuka, inž. Petra Souventa in Milana Curina. Poleg njih so bili v predsedstvo izvoljeni še inž. Andrej Fajmut, Albert Vodovnik, Vlado Žibert, Stefan Lednik, Kristl Pečovnik, Marija Sedej, Tanja Skrinjar, Dominik Kotnik, inž. Jože Borštner, Anton Vehovar, inž. Miro Kostanjevec in Anton Spanžel, medtem ko je tajnik skupščine član predsedstva po položaju.

Pričakujemo lahko, da bodo vsi člani predsedstva z vso vnemo delali pri razvoju in afirmaciji TTKS.

Razvoj telesne kulture v občini do leta 1975

Delegatom TTKS je bilo že pred skupščino dostavljeno tudi gradivo, ki govori o razvoju telesne kulture v naši občini do leta 1975. To gradivo je izvleček iz socialnega dela predloga srednjeročnega načrta občine Ravne na Koroškem. Ker je predvideno za javno razpravo in ker vsebuje veliko nalog, ki jih bo morala izvršiti TTKS, ga v celoti objavljamo.

Na podlagi doseženih rezultatov, stopnje in potreb družbenoekonomskega razvoja in sprejetih družbenih aktov in stališč o razvoju telesne kulture v tem planskem obdobju lahko ocenimo, da ima občina Ravne na Koroškem vse pogoje, da se na področju telesne kulture uvrsti v krog najaktivnejših slovenskih občin.

Zato bodo v občini rešene predvsem naslednje naloge:

1. Hitrejši razvoj na področju telesne kulture bo dosežen s poglobljanjem in izvajanjem novih oblik samoupravnega delovanja in odločanja na tem področju. V ta namen bo v letu 1973 ustanovljena temeljna telesno kulturna skupnost (TTKS) občine Ravne na Koroškem, ki bo združevala interese in potrebe delovnih ljudi in na osnovi spoznanja le-teh programirala, usklajevala, vzpodbujala in oblikovala politiko nadaljnjega razvoja telesne kulture v občini.

2. Ker mora postati telesna kultura način življenja in oblika družbenega uveljavljanja človeka, bodo storjeni naslednji ukrepi, da jo pravočasno približamo in privzgojimo predvsem predšolskim in šolskim otrokom ter mladim, ki predstavljajo v občini Ravne okoli 30 odst. prebivalstva (od 4 do 19 let).

2.1. V čimvečji meri bodo tudi na področju telesne kulture odpravljene razlike med predšolskimi otroki v VVZ in tistimi, ki v le-te niso vključeni, predvsem s skrbjo za izgradnjo in vzdrževanje otroških igrišč in drugih prostorov in za telesno kulturno delovanje na njih in v njih. Hkrati bodo telesno-vzgojne in športne organizacije pripravile v letu 1973 poseben program vključevanja in delovanja cicibanov po posameznih panogah dejavnosti, ki mora postati sestavni del programa dela vseh telesno-kulturnih in športnih organizacij.

V tem planskem obdobju bo TV Partizan v sodelovanju z drugimi odgovornimi dejavniki usposobil v občini eno eksperimentalno telovadnico za cicibane ter izdelal program urejenega delovanja z namenom, da se to delo v bodoče organizira v vseh urbaniziranih krajih in tudi na podružniških šolah.

TTKS, ObZTK skupno z ostalimi organizacijami, društvi in klubi pripravijo skupno s programom dela s cicibani tudi program usposabljanja vadiateljskega in drugega kadra iz vrst pedagogov, zainteresirane mladine in odraslih za vodenje cicibanov na otroških igriščih, primernih zelenicah, odrejenih zaprtih prostorih (VVZ, šola, posebni prostori, itd.) ter za delo z njimi po posameznih panogah dejavnosti.

2.2. Pomemben vpliv za pridobitev navad na področju telesne vzgoje in masovno telesno-kulturnih dejavnosti ima sistematično delo s šoloobveznimi otroki in mladino. Zato je masovno zajemanje le-teh in vzgoja ter izbor potencialnih vrhunskih športnikov osnovna naloga šol, ObZTK in drugih telesno-kulturnih in športnih dejavnosti. Zato bodo podvzeti naslednji ukrepi:

Sole morajo zagotoviti:

— da se opravijo ure telesne vzgoje in izboljšajo programi in uresničevanje športnih dnevor ter posvetiti posebno pozornost in skrb nabavi in vzdrževanju športnih rekvizitov;

— da se na šolah formirajo ŠSD in ustanovijo povsod tam, kjer jih še ni (predvsem v RSC v Mežici in na vseh podružniških šolah) ter pomen njihovega dela upošteva kot ostale naloge šolskega programa;

— da skupno z drugimi dejavniki proučijo in programirajo izvenšolske oblike dela kot nadaljevanje redne šolske telesne vzgoje;

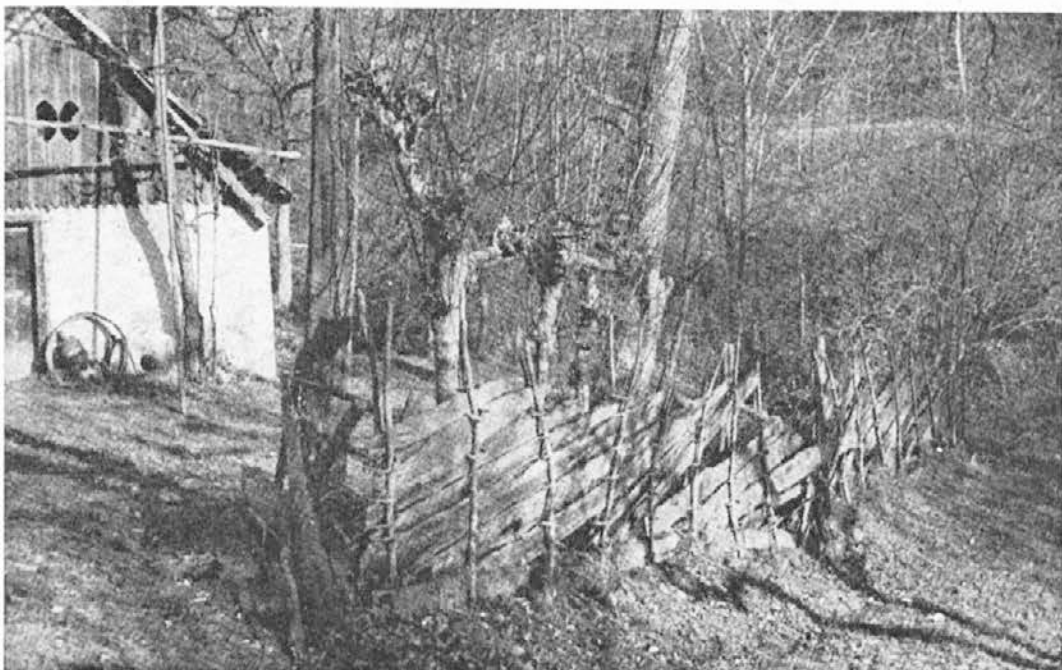
— da pomagajo pri usmerjanju in vključevanju otrok in mladine v različna telesno-vzgojna in športna društva, klube itd. (TVD Partizan, smučanje, plavanje, odbojka, taborništvo, ipd.);

— da obvezno programirajo in uresničujejo »šolo v naravi« (plavanje, smučanje, idr.)

TTKS, TIS skupno s šolami in drugimi dejavniki na področju telesne kulture in športa morajo:

— izbrati primerne kadre, jih štipendirati, jim omogočiti redno ali izredno izobraževanje, da bodo v tem planskem obdobju na vseh šolah od 5. (varianta 4.) razreda poučevali strokovno usposobljeni kadri (predmetni učitelji ali profesorji telesne vzgoje) in zastavljeni pogoji za uresničitev teh pogojev tudi v 3. in 4. razredih osnovnih šol;

— proučiti stanje in potrebe ter (v l. 1973) izdelati program pridobivanja in usposabljanja mentorjev, strokovnega amaterskega in profesionalnega kadra, za učinkovitejše in masovnejše delovanje ŠSD in vseh športnih

»Gone«

Foto: Broman

in telesno-kulturnih panog, kot tudi trenerjev za vrhunske športe. Osnova za usposabljanje amaterjev mora biti organizirana v občini (kot je že zastavljeno), sposobnost in delavnost posameznikov pa so legitimacija za nadaljnje usposabljanje na višjih nivojih.

Hkrati je treba izdelati enoten sistem materialnega in nematerialnega nagrajevanja tega kadra za vso občino in doseči dogovor o njegovi realizaciji, s čimer je treba odpraviti pojave preplačevanja oz. nikakršnega nagrajevanja.

— Pregledati mrežo in oceniti kvaliteto obstoječih objektov ob šolah ter v l. 1973 izdelati program adaptacij in izgradnje odprtih in pokritih telesno-vzgojnih objektov pri vseh šolah. Program mora opredeliti objekt, višino in vire potrebnih sredstev, čas in odgovornega za realizacijo. Pri tem je treba predvideti posebne naloge, ki terjajo večje naložbe, in posebej dela, ki jih je možno opraviti z minimalnimi družbenimi sredstvi in prostovoljnimi delom mladih, ljudi iz KS, pripadnikov JLA, športnih in drugih organizacij ipd. (igrišča in objekte za male športe itd., npr. Črna, Ravne TRIM steza);

— Pregledati dosežke na področju tekmovalnega in vrhunskega športa ter sprejeti v l. 1973 dogovor o panogah, ki jim bo v tem planskem obdobju dana prioriteta (smučanje, odbojka, namizni tenis, plavanje, ipd.), s čimer naj se na območju celotne občine doseže enotna politika financiranja in razvoja vrhunskega športa. Proučiti je treba tudi možnost zaposlitve profesionalnih trenerjev (sedaj v vsej občini le eden) za razvoj prioritetnih vrhunskih športov.

3. Skupno število zaposlenih v občini znaša 36,4 odst. Stalni psihični in fizični napori delovnih ljudi terjajo redno sproščanje in obnavljanje moči za ustvarjalno delo. Zato bodo:

TTKS, ObZTK, skupno s sindikati in delovnimi organizacijami že v letu 1973:

— Proučiti stanje in potrebe po telesnokulturnem in športno rekreacijskem življenju delavcev v mladih, zrelih in starejših letih ter pripraviti predlog družbenega dogovora o tovrstni aktivnosti delovnih ljudi. Družbeni dogovor bo opredelil:

— ureditev objektov — skupnih v okviru OZ skupno s KS, šolami, organizacijami združenega dela in še posebej s turistično-gostinskimi dejavniki in nabavo in vrste rekvizitov. Prednost bo dana aktivnostim, ki hkrati prispevajo k telesni sprostitvi in zabavi, možno pa jih je realizirati z manjšimi materialnimi naložbami — TRIM steze, mini-golf, balinišča (vsi ti objekti bodo zgrajeni v vseh KS do konca l. 1975), avtomatizirana kegljišča, manjše-prenosne smučarske vlečnice, ipd.;

— vrste dejavnosti in način masovnega pritegovanja delavcev;

— pridobivanje, usposabljanje in nagrajevanje kadrov, ki bodo v okviru delovnih organizacij odgovorni za masovno vključevanje delovnih ljudi v športno-rekreativno življenje. Proučiti in dogovoriti se je treba, katere delovne organizacije imajo pogoje za zaposlitev profesionalnih strokovnjakov ter v koliki meri bodo financirale njihovo usposabljanje in tudi usposabljanje amaterjev na občinskem, regionalnem in tudi republiškem nivoju;

— vsebina dogovora je sestavni del celovitega programa telesne kulture v občini.

4. Čeprav je občina Ravne mlada, živi v njej 14,8 odst. ljudi, starih prek 55 let in okoli 7 odst. ljudi, starih 65 ali več let. Tudi ta del populacije potrebuje in mora biti deležen načrtovanega telesno kulturnega življenja in dela, kar doslej niso upoštevali odgovorni dejavniki. Ker večina teh ljudi prebiva v svojem ožjem prebivalnem okolju, so za njihovo masovno udejstvovanje predvsem odgovorne KS ter telesno kulturna društva, organizacije, klubi, društva upokojujencev in tudi organizacije združenega dela, katerih upokojujenci so starejši ljudje. Zato so omenjeni odgovorni za pripravo programa vrst dejavnosti (izlet, balinanje, telovadba, kegljanje), načina masovnega vključevanja objektov in mest njihovega delovanja (gre predvsem za čas uporabe obstoječih objektov) ter odgovornih za delo s starejšimi ljudmi. Tudi ti programi morajo postati sestavni deli pro-

gramov omenjenih dejavnikov in hkrati tudi programa razvoja telesne kulture občine.

5. Do l. 1975 predvideva srednjeročni načrt razvoja telesne kulture v SRS 3 m² koristne površine na prebivalca. Za občino Ravne to pomeni od l. 1970 povečati koristne površine za 1,37 m² na prebivalca oz. pridobiti okoli 32.880 m² novih koristnih površin in 0,18 m² novih pokritih površin. Ker je občina Ravne deficit nekoliko zmanjšala v l. 1971 in 1972 (v Črni smučarska vlečnica in rokometno igrišče, košarkaško in odbojkaško igrišče, na Prevaljah nove atletske naprave, v gradnji je tudi teniško igrišče; slednje gradi tudi Mežica) in je predvidena izgradnja vrste objektov, ki ne terjajo posebnih materialnih naložb, je možno predvideti, da bo s koordinirano aktivnostjo vse delujočih odpravljen obstoječi deficit ali vsaj močno ublažen. V tem planskem obdobju ne bo možno le nadoknaditi velikega deficita koristnih pokritih površin.

V sklopu predvidenih nalog bo do l. 1975 na podlagi koordiniranega dela vseh zainteresiranih dana prioriteta naslednjim objektom:

— adaptirane bodo oz. zgrajene telovadnice pri OŠ v Črni, Mežici in na Ravnah;

— v Mežici in Črni bodo zgrajene atletske steze s skakališči in tekališči;

— na osnovi dogovora o lokaciji bo v dogovoru in s pomočjo štaba za SLO in JLA zgrajeno in opremljeno strelišče za malokalibrsko in vojaško puško;

— na Uršlju gori bo dograjena tekmovalna proga za smuk;

— po dogovoru o lokaciji (ali sporazumu s turistično-gostinskimi objekti) bo izgrajeno 4-pasovno avtomatično kegljišče;

— v vseh KS bodo zgrajene TRIM steze, balinišča in mini-golf.

Za vse objekte bodo sprejeti dogovori o načinih in odgovornih za vzdrževanje ter način skupne uporabe (šolski otroci in mladina, starejši ljudje, itd.). Poleg omenjenih nalog bodo rešena še naslednja vprašanja:

— opremljena bodo z rekviziti igrišča v Črni;

— v odprte bazene v Mežici in na Ravnah bo urejeno segrevanje vode v bazenu;

— ob izgradnji telovadnice na Ravnah je treba proučiti možnosti in potrebo po mali športni dvorani, ki bi hkrati služila za potrebe telovadnice za šolske otroke in za organizirano tekmovalno v malih športih za gledalce;

— proučiti je treba potrebo, možnosti in lokacijo izgradnje odprtega olimpijskega bazena za potrebe cele občine in organizacijo tekmovalnj tudi na višjih ravneh;

— animirani bodo turistični in gostinski objekti ter planinske postojanke, ki naj poskrbijo za izgradnjo oz. urejanje objektov za rekreacijo, katerih uporabo ljudje sami financirajo — livade za odbojko, badminton, prostori in oprema za namizni tenis, kegljišča, balinišča, majhne vlečnice za sprotno prestavljanje ipd.;

— v urbanističnem načrtu mesta in naselij bo izdelan perspektivni program razvoja gradenj za potrebe telesne kulture.

6. Sredstva za izgradnjo objektov telesne kulture bodo združevali TTKS, TIS, organizacije združenega dela, proračun skupščine občine, KS, občani s lastnimi materialnimi prispevki ali dajatvami v obliki dela ali materiala, oplajalo pa jih bo prostovoljno delo mladih in odraslih ljudi. Sedanje financiranje telesno-kulturne dejavnosti ne zadovoljuje, ker se dogovorjeni način financiranja ne uresničuje, hkrati pa prihaja do prevelikih razlik, kot tudi zapiranje delovanja v ožje teritorialne prostore. Zato bodo obstoječi način financiranja TTKS, ObZTK, skupščina občine skupno z organizacijami združenega dela, KS in telesno-kulturnimi organizacijami proučili in ocenili ev. smotrnost ustanovitve enotnega občinskega sklada oz. podvzeli ukrepe, da se položaj v obstoječem sistemu uredi. Glede na predvidevanja srednjeročnega programa razvoja telesne kulture v SRS je treba doseči družbeni dogovor o financiranju telesne kulture, ki naj bi ustrezal stopnji 0,39 odst. bruto osebnih dohodkov.

7. Izdelovanje razvojnih programov v letu 1973 terja sistematično, družbeno-strokovno orientirano, obsežno teamsko delo. Zato bo

TTKS imenovala posebne skupine za pripravo in predložitev teh programov.

Program razvoja oz. skupni perspektivni program razvoja telesne kulture v občini Ravne na Koroškem sprejmeta do konca leta 1973 TTKS in skupščina občine Ravne, kot družbeni dogovor vseh odgovornih in zainteresiranih dejavnikov. Na osnovi perspektivnega razvoja programa bodo izdelani letni delovni programi, katerih realizacijo bosta vsako leto spremljala TTKS in občinska skupščina Ravne na Koroškem.

Zapisati moramo, da je potrebno v javni razpravi ta predlog (nekaj nalog je medtem že realiziranih) podpreti in ga, če je potrebno, še dopolniti. Važno pa je, da tak predlog obstaja in da se tudi telesna kultura kot enakovredna dejavnost vključi v razvojni načrt naše občine.

Naloge TTKS v letu 1973

Skupščina je sprejela tudi 12 konkretnih nalog, ki jih mora TTKS že v letošnjem letu izvršiti, če hočemo, da bo TTKS z letom 1974 resnično zaživel. Te naloge so:

1. Oblikovanje vseh stalnih odborov in komisij, ki so predvideni po statutu; rok: junij—julij, zadolženi: predsedstvo TTKS.

2. Oblikovanje strokovne službe, predvidene po statutu; rok: 1. september, zadolženi: predsedstvo TTKS s pomočjo ObZTK, TIS, občinskega sveta ZSS in skupščine občine.

3. Oblikovanje komisije za pripravo predloga samoupravnega sporazuma za določitev virov in višine sredstev za delo TTKS v skladu s potrebami in v skladu z zakonom o telesnokulturnih skupnostih; rok: 1. september, zadolženi: predsedstvo TTKS.

4. Izdelava predloga vključevanja in organiziranja osnovnih nosilcev telesne kulture po interesnih področjih (telesna vzgoja v SSD — tekmovalni šport — športna rekreacija) z nalogo vključiti v telesno kulturo čim širši krog ljudi ter zato predvideti tudi društva in klube v vaških skupnostih in zaselkih; rok: 1. oktober, zadolženi: odbor za SSD, odbor za tekmovalni šport, odbor za rekreacijo in strokovna služba TTKS, s pomočjo osnovnih telesnovzgojnih organizacij in ustreznih odborov pri ObZTK ter v VVZ, šolami, TIS, delovnimi organizacijami in sindikati.

5. Izdelava popisa vseh obstoječih objektov za telesno kulturo v občini s specifikacijami in ovrednotenjem potrebnih vzdrževalnih del v letu 1974, redne letne vzdrževalnine (l. 1973), viri vzdrževalnine in lastništva; rok: 1. oktober, zadolženi: odbor za objekte in strokovna služba TTKS s pomočjo TIS, ObZTK, osnovnih telesnokulturnih organizacij, šol, delovnih organizacij, VVZ in KS.

6. Izpopolniti že obstoječ pregled strokovnih kadrov (vadniki, instruktorji, učitelji, trenerji, rekreatorji in sodniki) po kvalifikacijskem sestavu s časovnimi in delovnimi (pionirji, mladinci, člani — rang tekmovalja) zadolžitvami in višino nagrajevanja. Izdelati pregled štipendistov iz naše občine, ki študirajo telesno vzgojo; rok: 1. oktober, zadolženi: odbor za kadre in strokovna služba TTKS s pomočjo ObZTK in osnovnih telesnokulturnih ter delovnih organizacij in TIS.

7. Izdelava predloga redne dejavnosti telesnokulturnih organizacij v letu 1974 po interesnih področjih (predšolska in izvenšolska telesna vzgoja, rekreacijska dejavnost in tekmovalni šport). Predlog mora vsebovati število aktivnih v telesnokulturnih dejavnosti in vrsto dejavnosti ter mora opredeliti vrsto in vključevanje tekmovalja (občinska, regionalna, podzvezna, republiška, zvezna) in določiti panoge, ki jih bomo v naši občini obravnavali kot vrhunski šport. Predlog mora vsebovati tudi finančni načrt ločeno za:

a) redno dejavnost (vadbo, priprave, treninge, tekmovalja),

b) nakup in vzdrževanje rekvizitov,

c) plačilo vadbenih prostorov,

d) plačilo vadniškega in trenerskega kadra.

Pri izdelavi tega predloga je obenem treba izdelati tudi predlog enotnih meril za ovrednotenje dejavnosti in predlog pravilnika za nagrajevanje kadra; rok: 1. november, zadolženi: odbor za SSD, odbor za tekmovalni šport, odbor za rekreacijo, odbor za kadre, strokovna služba, predsednik in predsedstvo

TTKS s pomočjo ObZTK in osnovnih telesnokulturnih organizacij.

8. Izdelava predloga osnovnega in dodatnega izobraževanja potrebnega kadra v telesni kulturi od občinskih tečajev, seminarjev, predelave vaj, inštruktaže, strokovnega izpopolnjevanja s pomočjo predavanj, filmov in posvetovanj do šolanja po razpisih šolskega centra in Visoke šole za telesno kulturo v Ljubljani. Detajlen načrt s kandidati je treba izdelati za leto 1974, za naslednja leta pa nakazati potrebe in možnosti za izobraževanje vseh potreb (VVZ, šole, delovne organizacije, osnovne telesnovzgojne organizacije). Predlog za leto 1974 mora vsebovati tudi finančne potrebe; rok: 1. november, zadolženi: odbor za kadre, strokovna služba in predsedstvo TTKS s pomočjo ObZTK in osnovnih telesnokulturnih in delovnih organizacij, VVZ, šol, občinskega sveta ZSS in TIS.

9. Izdelava specifikacije manjkajočih telesnokulturnih objektov v občini ob upoštevanju normativa 3 m² koristne površine na prebivalca za telesno kulturo, od tega 0,25 m² koristne pokrite površine v posameznih krajevnih skupnostih in izdelava predloga vrstnega reda gradenj

- a) pokritih in
- b) odprtih objektov

Načrt gradnje telesnokulturnih objektov mora vsebovati tudi finančne specifikacije; rok: 1. november, zadolženi: odbor za objekte, strokovna služba in predsedstvo TTKS, s pomočjo TIS ter osnovnih in delovnih organizacij.

10. Aktivno sodelovanje v javni razpravi pri predlogu srednjeročnega načrta razvoja občine, ki vsebuje pri socialnem delu tudi telesno kulturo (dostavljamo predlog) z nalogo, da predlog podpremo in ga dopolnimo. Vsi delegati skupščine morajo v svoji sredini postati nosilci javne razprave razvojnega načrta občine za področje telesne kulture.

Predlaganje dopolnil, zbiranje dopolnil in aktivno sodelovanje, zlasti s področja vzgoje in izobraževanja, zdravstvenega varstva, socialnega varstva in krajevnih skupnosti pri obravnavi in usklajevanju ter pri sprejemanju srednjeročnega načrta občine; rok: do kler traja javna razprava (predvidoma julij-oktober), zadolženi: delegati skupščine, predsednik in predsedstvo TTKS, s pomočjo ObZTK in osnovnimi nosilci telesne kulture.

11. Sodelovanje in vzpodbujanje za samoupravno organiziranost telesne kulture in razmejitev delovnih dolžnosti v občini in regiji ter izdelava predloga za novo organizacijo telesne kulture v občini in regiji. Povezava z družbenopolitičnimi organizacijami v občini in sodelovanje pri oblikovanju republiške TKS in pri novi organizaciji telesne kulture v SRS v zvezi s sprejetimi stališči in sklepi razširjene seje predsedstva in izvršnega odbora republiške konference SZDL Slovenije »izhodišča za razvoj telesne kulture v Sloveniji«; rok: 1. november, zadolženi: predsednik, predsedstvo TTKS, ObZTK in MOTK (medobčinski odbor za telesno kulturo koroške regije) z osnovnimi organizacijami in SZDL.

12. Razprava o vseh izdelanih predlogih pravilnika, meril in programov po predhodnih točkah in sprejem programa dela telesne kulture v občini in vseh potrebnih samoupravnih sporazumov za finansiranje te dejavnosti v letu 1974; rok: 15. december, zadolženi: predsednik, predsedstvo in skupščina TTKS.

Priznanje najboljšim

Pred zaključkom skupščine je Gregor Klančnik v imenu ObZTK podelil posebna priznanja Ireni Jež, Danilu Pudgarju in SSD Gimnazije kot najboljšim športnikom oz. športnemu kolektivu v letu 1973 v naši občini. Vsem naše iskrene čestitke.

Za zaključek

Temeljna telesno kulturna skupnost je ustanovljena. S tem pa smo naredili šele prvi večji korak k novi, samoupravni organiziranosti in načrtnemu delu v telesni kulturi. Veliko nalog v TTKS in izven nje bo še treba izvršiti, da bo ta nova skupnost opravičila svoj obstoj in postala resnično interesna

skupnost, ki bo telesni kulturi, zlasti množičnosti v telesni kulturi, omogočila polno afirmacijo in zares širok razmah njene dejavnosti.

Pravzaprav smo lahko srečni, da se letos sprejema srednjeročni načrt občine (še bolj srečni bi bili, če bi ga že imeli), v katerem je telesna kultura zastopana enakopravno z ostalimi dejavnostmi. To je vsekakor uspeh in potrebno se je zahvaliti avtorjem socialnega dela razvoja naše občine za objektivni prikaz telesnokulturne dejavnosti, ki je res dejavnost posebnega družbenega pomena.

Ta objektivno prikazani in dejansko potrebni razvoj telesne kulture v naši dolini mora dobiti polno podporo v javni razpravi, prav gotovo pa bo krepak pripomoček pri spreminjanju miselnosti, ki bo žal tudi pri nas še kje zelo potrebna, če bomo hoteli urediti vse naloge, ki smo si jih zadali.

Važno pri vsem tem je to, da se vsi že enkrat zavemo, da danes človeku ni potrebno samo delovno mesto in mesečni osebni dohodek, ampak tudi urejeno okolje, v katerem živi, z možnostjo, da s svojo družino od najmlajšega do najstarejšega aktivno izkoristi svoj prosti čas in tako sam pripomore k boljšemu počutju družine, k večji odpornosti ter delovnim in obrambnim sposobnostim. Ustvarjati take pogoje pomeni ne nazadnje tudi zmanjševati socialne razlike.

Pri tem pa lahko veliko pomagajo vzgoja in izobraževanje, zdravstveno varstvo, kultura in ne nazadnje tudi telesna kultura.

Samo naloge, ki bi ostale na papirju, se premalo, kakor je premalo samo razumevanje v ušesih in strinjanje ter obljube na jeziku. Zato smo v TTKS krepko odločeni — to je ustanovna skupščina tudi pokazala — da bomo zadane si naloge — pa čeprav so težke, kot sami vidite — izvrševali, od tistih, ki pa so nam dolžni pomagati, pa bomo tudi znali zahtevati učinkovito pomoč. Ker res je, da je vsaka (taka ali drugačna) skupnost lahko bogata in zato učinkovita ali pa revna in neučinkovita. In ob tem je treba zapisati, da smo mi bogati po srcu, bogati po idejah, na delavnosti in na pripravljenosti približati telesno kulturo slehernemu občanu, da pa je naša TTKS ob ustanovitvi brez denarja. Razumljivo je, da se mora ta naš elan, to naše hotenje vse naše delo obogatiti tudi s potrebnimi sredstvi, da bomo postali res na vseh področjih bogati in zato tudi učinkovita skupnost.

Zavedamo se naše odgovornosti, ki smo jo sprejeli s sprejetjem našega statuta in ostalih nalog, o katerih smo v tem sestavku seznanili naše cenjene bralce, vendar ta odgovornost ni samo naša, ampak odgovornost vseh, ki želijo in ki so dolžni omogočiti telesnokulturni dejavnosti načrtovan in nujno potreben razvoj.

TRIM STEZE V NAŠI DOLINI

Te dni bo minilo leto dni, odkar smo zgradili in odprli prvo TRIM stezo v naši dolini. Ko smo takrat načrtovali ta rekreacijski objekt, je bilo slišati vrsto pripomb, od vzpodbudnih pa do tistih, ki so stezi odrekali prav vsako kvaliteto. Čeprav je bilo teh zadnjih več, nas to ni odvrnilo od zamisli, da bi TRIM steze na Rinskem vrelcu ne zgradili. In prav smo imeli. 20. avgusta smo jo dali v uporabo, mesec dni kasneje pa smo nastavili knjigo in do danes, v dobrih 10. mesecih, beležimo že okrog 5000 vpisov. To je v poprečju 500 na mesec. Seveda velja takoj zapisati, da pridejo tisti, ki so že dodobra spoznali prednost te vadbe v naravi, večkrat na teden in da teh 500 vpisov še ne pomeni 500 obiskovalcev, zapisati pa kljub temu velja tudi to, da je TRIM steza na Rinskem vrelcu opravičila svoj obstoj in da je celo zelo dobro obiskana. To pa seveda pomeni, da je ta telo-

vadnica v naravi koristen rekreacijski objekt za vse. In prav v tem je njegova prednost.

Ne samo, da ljudje radi hodijo, tečejo in telovadijo v tem koščku gozda v poletnih mesecih, tudi jesen, pomlad in celo zima tistih najbolj vnetih ne odvrnejo od obiska steze. Človek se pozimi kar ni mogel načuditi, da je bila na vseh krajih steze vedno dovolj široka gaz in če že nisi mogel izvajati vseh vaj, večina ti je bila vedno dostopna. In tako naj bo tudi v bodoče.

Prav ti dobri rezultati s prve TRIM steze pri nas, potreba po takih objektih v vseh krajih naše doline, ustvarjalna vnema in najdeni smisel za odlično sodelovanje med krajevnimi in občinskimi dejavniki, pomoč gospodarstva in pripravljenost pripadnikov JLA, so bili dovolj močni argumenti, da je naša občina postala prva v Sloveniji in seveda tudi v državi po številu TRIM stez.

Otvoritev najvišje steze za TRIM na Pudgarskem

Letošnji meseci maj, junij in julij so bili ustvarjalni meseci pri gradnji TRIM stez v naši dolini.

- 13. 5. 1973 je bila dana v uporabo steza v Črni na Koroškem
- 25. 6. 1973 na Prevaljah
- 3. 6. 1973 v Mežici
- 1. 7. 1973 v Podpeci in
- 4. 7. 1973 na Pudgarskem

Teh 6 TRIM stez v naši občini ne pomeni samo 6 objektov za rekreacijo — 6 telovadnic v naravi, ki imajo to prednost, da so vedno na razpolago in da se jih, kadar ima človek čas, lahko poslužuje, ampak pomenijo še veliko več. Pomenijo predvsem to, da so železarji, izdelovalci rezalnega orodja, instalaterji, rudarji, gozdarji, gradbeniki in drugi delavci v naših kolektivih skupaj z rekreatorji in nekaterimi športnimi delavci spoznali, da take objekte potrebujejo in so jih zato v pretežni meri s prostovoljnim delom tudi zgradili. Pomeni tudi to, da noben delovni kolektiv v naši dolini, kjer smo potrkali in prosili za pomoč, te pomoči ni odklonil. In pomeni tudi to, da smo v tej delovni sredini povsod

našli smisel in pripravljenost za sodelovanje, ki se je zrcalilo pri skupnem načrtovanju in delu.

Vse te kvalitete — in prepričan sem, da to so kvalitete — z že tradicionalnim in vedno v dejanjih prisotnim sodelovanjem naše JLA so nekaj višek gradnje TRIM stez pri nas, višek, ki pomeni veliko dobrino, višek, ki odpira široke možnosti za bodoče akcije. Zato naši armadi, vsem delovnim kolektivom in vsem posameznikom in skupinam, vsakemu po njegovih zaslugah iskrena hvala, hvala ne samo za golo delo, hvala tudi za vzgled in pripravljenost za ustvarjalno sodelovanje.

Danes najbrž lahko mirne duše zapišemo, da zaključek izgradnje TRIM stez na najvišji TRIM stezi v Sloveniji — na Pudgarskem, kjer so spretnostne štafete članov naših kolektivov začele novo obdobje zanimive rekreacije tudi v naši občini, pomeni res samo zaključek gradenj TRIM stez. Ker graditi bomo še morali, poleg igrišč za male športe bodo najprej potrebni objekti za široke množice, sankarske in tekaške proge za pozimi in kolesarske za poleti.

-ate-

Nov razcvet taborništva

Nekaj let je kazalo, da se bo taborniška organizacija razvijala in delovala le na Ravnah, dasiravno so pred leti delovale močne taborniške organizacije na Prevaljah, v Mežici in Črni. Delo v teh organizacijah se je začelo krhati zaradi pičlih dotacij, ki so jih ponekod sploh ukinili.

»Za neurjem je še vedno zasijalo sonce«, pravi pregovor. Ravenski taborniki so se ga držali in uspeli. Čeprav so jih krepko pestile organizacijske in materialne težave, niso prenehali z delom in uspeh ni izostal. Z raznimi akcijami so utrdili obstoj in ugled taborniškega odreda, pridobili prave ljudi v odredovo upravo, ki je pomagala tej organizaciji, da je zaplula v boljše čase in uspehom naproti. Za požrtvovalno in aktivno delo je Zveza tabornikov Slovenije ravnemu odredu že tretjič podelila naziv »taborniški partizanski odred«, kar je velika vzpodbuda za nadaljnje delo. Njihove vrste nenehno naraščajo, saj mladi želijo spoznati pomen in korist taborniške organizacije, ki goji spoznavanje revolucionarne preteklosti med našo NOB in po njej ter čuvanje na-

rave in človekovega okolja pred onesnaženjem ob vse večji industrializaciji naprednega sveta.

NA PREVALJAH DELUJE TABORNIŠKA ČETA

Ob dnevu tabornikov 22. aprila je bil na Prevaljah ustanovni občni zbor taborniške čete, na katerega so povabili predstavnike prevaljskih družbenopolitičnih organizacij in društev ter ravnega odreda »Koroških jeklarjev«, ki so jim tudi pomagali, da je ta občni zbor potekal v prijetnem in svečanem vzdušju. Po podelitvi taborniških izkaznic so prevaljski taborniki orisali navzočim program dela in akcij ter obenem zaprosil za pomoč in sodelovanje merodajnih organizacij in društev pri razvoju njihove čete. Že prej je bilo sklenjeno, da bo ta taborniška četa nosila ime po koroškem borcu Franju Golobu in da bo delovala v okviru ravnega odreda taborniškega odreda, dokler se ne bo okrepila z vodniškim kadrom in si pridobila dovolj materialnih in finančnih spo-

sobnosti za samostojno delovanje. Želja mladih na Prevaljah je, da bi tudi v tem kraju ponovno zaživel taborniško življenje kakor pred leti.

TUDI MEŽIŠKI TABORNIKI POSTAJAJO AKTIVNEJŠI

Taborniški odred »Ruševcev« iz Mežice obstaja že dolgo. Pred leti so bili mežiški taborniki zelo aktivni, pozneje pa so iz neznanih vzrokov pričeli životariti. Kljub temu da je njihov taborniški odred zelo številen, saj jih je skupaj s podpornimi člani okrog 300, ni opaziti najmlajših članov, medvedkov in čebelic. Zaradi slabo razvite propagandne dejavnosti odreda skoraj ni bilo čutiti, da v Mežici obstajajo taborniki.

Letos pa je tudi pri njih zavel nov veter. Zavzeli so se za boljše sodelovanje s sosednjimi taborniškimi enotami na svojem območju in izven njega. Pa tudi znotraj odreda bodo morali marsikaj spremeniti in dopolniti. Izuriti bodo morali zadostno število dobrih vodnikov, saj namenjajo letos ustanoviti taborniško četo tudi v Žerjavu. Sodelovali so že na proslavi na Poljani ter priredili dvodnevno taborjenje na Naravskih ledinah. Udeležili se bodo tudi taborniškega zleta štajerskih in koroških tabornikov na Osankarici na Pohorju, v času počitnic pa bodo taborili v Valovinah pri Pulju, kjer imajo svoj stalni taborni prostor.

Nabavili so si tudi nekaj opreme ter večje število taborniških krojev, katerih jim je močno primanjkovalo. Želja vsakega tabornika je, da ima res pravi taborniški kroj, saj z njim prikazuje svojo pripadnost tej humani organizaciji. Upamo, da veter, ki je letos zavel v njihovem odredu, ne bo kmalu ponehal in da jih bo v prihodnjem obdobju z večjim delovnim elanom vzpodbujal k aktivnemu delu.

Karlo Krevh

KRAJ IN LJUDJE V NJEM

Ko zagledamo pismonošo, oprtanega s polno torbo časnikov, tiskovin in pisem, se nehote vprašamo, je morda v tej torbi tudi kaj za mene? Zaljublenci hrepene po pisemcu, delavci in intelektualci po časniku ali pisemskem sporočilu. Običajno pri naša ugodna sporočila, vse prevečkrat pa tudi sporočila neugodna in žalostna vsebine. Poklic pismonoše največkrat ni lahek. Biti mora vedno na nogah, najsibo vreme lepo ali grdo. Zjutraj si oprta čez ramo polno torbo in hajdi na teren, čez hrib in dol. V dobi splošne modernizacije, ko motorizacija izpodriva pešačenje, se pismonošu le počasi odpirajo boljši časi. Ko v mestih sicer raznašanje pošte opravljajo rumeni avtomobili, na podeželju razvažajo pošto z mopedi in bicikli, a največkrat kar peš. Med slednje spada tudi naš ravnski pismonoša Jurak Mihael, med krajanji znan kot »Miha«.

Poklic opravlja že od leta 1945, ko so pošto službo v takratnem Guštanju postavljali na boljše temelje. Takrat je bil upravnik pošte Jožko Kernek, poštni uslužbenec z dušo in telesom ter strasten filatelista. »Težko je bilo začeti«, pravi Miha, »pošto smo dobivali z vlakom

Ob tabornem ognju na Naravskih ledinah

Foto: K. Krevh

Mihael Jurak

zjutraj in popoldne. Imeli smo poštni ročni voz, imenovan »gare«, katere smo ponavadi nabasali do vrha z vrečami in pa-

keti. Voziti sem moral na železniško postajo dvakrat na dan ob vsakem vremenu. Navzdol po klanecu je še šlo, pri potiskanju »gar« navzgor sem bil večkrat tudi ob hladnem vremenu močno poten. To prevažanje pošte je trajalo kar lepa leta. Ščasoma so prihajali na pošto mlajši ljudje, prišel je Lekš, Maks in drugi. Potem je bilo lažje. Kasneje so uvedli dostavo pošte na Ravne z avtobusi in zatem s poštnim avtofurgonom. »Gare« so šle v zasluženi pokoj, ostali bodo le še veseli in bridki spomini.»

Letos odhaja pismonoša Miha v zasluženi pokoj. Znan je daleč naokrog; poznajo ga mladi in starejši ljudje, verjetno ga najbolj poznajo in ga tudi željno pričakujejo upokojenci, ki jim ob vsakem prvem v mesecu nosi na dom pokojnino.

Rodil se je naš Miha leta 1909 na Ravnah, kjer je tudi obiskoval osnovno šolo. Vse do osvoboditve je bil doma, kjer je pomagal pri gospodarstvu. Med vojno je bil povezan z OF in je pomagal tam, kjer se je v teh težkih časih dalo pomagati. Po vojni se je zaposlil v poštni službi, ker je kot domačin najbolje poznal takratne ljudi. Tukaj je ostal zvest službi do letos, ko odhaja v pokoj. Čeprav upokojen, pravi, da bo še vedno priskočil na pomoč domači pošti pri raznašanju pošte. Vsi, ki ga poznamo, mu želimo še mnoga zdrava in mirna leta.

k. c.

REŠENA IZ STENE

V nedeljo, 1. julija 1973 ob 21. uri me obvesti sosed, da me kliče postaja milice iz Črne. Sporočili so mi, da se dva mariborska alpinista nista vrnila z Raduho. Obvestilo ni bilo sigurno, zato sem naročil obveščevalcu, naj se vrne in mi prinese točno sporočilo, če se alpinista res nista vrnila niti v koč na Grohot ali na Loko pod Raduho. Sporočilo naj posreduje čimprej. V mislih sem slutil, da nekaj res ne more biti v redu. Začel sem pripravljati razni material, za vsak primer še stopil na postajo milice, vendar sem še čakal z obveščanjem drugih reševalcev.

Točno polnoči pride sporočilo, da se imenovana dva alpinista nista vrnila ter da sta nekje v steni Raduhe in čakata na rešitev. Akcija obveščanja reševalcev je bila sprožena. Povečini smo jih našli doma v trdnem spanju. Malo začudenih obrazov so strmeli, vendar razumeli potrebo. Ni trajalo pol ure in že so bili na mestu, sprejemali navodila in prevzemali material za reševanje. Štirje osebni avtomobili so ob njih ponoči odbrzeli s Prevalj s sedmimi reševalci. V Mežici so se nam pridružili še ostali in tako smo odhiteli po dolini Meže dalje proti Bistri.

Prebujal se je dan, ko smo obloženi z reševalnimi napravami sopihali hitrih korakov proti Raduhi. Zeleli smo čim prej priti do cilja in pomagati onim, ki že težko pričakujejo našo pomoč. Pri zavetišču na Grohotu smo prejeli dokončno obvestilo o nesreči, in sicer: v nedeljo zjutraj sta odšla dva alpinista iz Maribora na plezalno turo in sicer v smer Y ter se nista vrnila. Alpinisti, ki so bili istega dne na Raduhi, so ju še isti večer iskali ter ju tudi našli. Iz stene sta se oglasila in povedala, da jima je zmanjkalo tehničnih pripomočkov za plezanje, da sta zgrešila smer in ne moreta ne nazaj ne naprej, nimata hrane itd.

Po oceni obveščevalca sta bila okrog 40 m pod izstopom. Obogateni s tem sporočilom smo se takoj odpravili naprej. Glavnina z reševalnimi rekviziti se je povzpela na vrh Raduhe po zavarovani poti, drugi pa čez Durce zaradi morebitnega srečanja z drugimi planinci.

Zdani se je, ko smo stopali po vrhu Raduhe in se podali na skrajni rob nad Solčavo. Kmalu smo našli kraj in tudi ugotovili, kje sta alpinista. Zagledali smo ju, kako sta prižeta na majhen prostor čakala na reševalce. Ugotovili smo, da sta nepoškodovana, le telesno in psihično izčrpana. Nahajala sta se na majhnem skalnatem izrastku, katerega je ločila od velike previsne stene precejšnja grapa. Na mestu sta bila zasidrana z vrvmi, eden višje, drugi nekoliko nižje. Po dolgem času smo se sporazumeli z njima ter jima javili, naj bosta mirna, saj jih bomo skušali rešiti čimprej. To sporočilo je nanju zelo dobro vplivalo, kot sta nam pozneje povedala.

Že takoj po ogledu terena je bilo sklepati, da reševanje ne bo lahko, saj sta bila uklenjena pod visokimi previsnimi stenami in to v delno krušljivem terenu. Odločili smo, da ju bomo dvignili s pomočjo vitla iz globine na vrh.

Reševalci so stopili v akcijo. Ivan, vodja sidrišča, je s svojo skupino začel z delom, razvrstil ostale okrog priprave in osiguranja sidrišča. Iz nahrbtnikov so iz roke v roko romali klini, karabinci, prusikove vrvice. Zaslišali so se prvi udarci kladiva, ki so zamolklo udarjali v tišino.

Sidrišče je bilo pripravljeno, nanj pritrjen vitel, nameščena jeklena vrv. Reševalec Maks je bil določen, da se bo spustil v globino k alpinistoma in ugotovil njuno stanje kakor tudi smer, po kateri bo potekalo reševanje. Jeklena vrv je začela drseti od bobna čez vitel in Maks, opasan z reševalnim sedežem in drugim materialom, se je začel spuščati v globino. Z njim smo bili povezani s primopredajniki, tako da smo na vrhu bili seznanjeni z vsakim njegovim gibom.

Slišati je bilo samo drsenje žice in glasove v sprejemniku: spuščaj, stoj, spuščaj. Včasih je tudi zagrmelo, kadar se je odkrušila kakšna skala in oddrvela v globino. 100 metrov jeklene žice je bilo kaj kmalu konec. Maks iz doline je javil, da bi do alpinistov potreboval še najmanj enkrat toliko žice. Napočil je težak trenutek: določiti nadaljnje ukrepe reševanja. Zaradi težkega terena je bilo tve-

gano podaljševati jekleno vrv z najlonskimi vrvmi. Ni preostalo nič drugega, kot da smo poslali reševalca na Prevalje po drugo jeklenico. Za to pot se je odločil reševalec Erih, ki je hitrih nog odhitel v dolino.

Maks si je medtem ogledal teren, se pogovoril z alpinistoma in jima dal tudi razna navodila za zavarovanje, dokler ne bomo začeli z dviganjem. Sam pa se je po isti poti vrnil na vrh. Nastal je zelo mučen čas, ko smo stali na vrhu stene, brez moči da pomagamo alpinistoma, ki sta že drugi dan po neprespani noči čakala uklenjena v steni na rešitev.

Že dolgo se verjetno nihče od nas ni tako oziral proti dolini z željo, da bi čimprej zagledali nekoga, ki bi nosil tako zaželeno jekleno vrv. Vreme se je slabšalo, sem od Pece so se valili težki in črni oblaki, potovali ob Olševi in se vedno razbili ob vrhovih kamniških velikanov. Tudi od Smrekovca so se valile temne deževne gmote. Le nad Raduho so se pripodile vetrne plasti ter odganjale deževne kaplje in nezaželene oblake. Večkrat nas je siva megla zakrila in zopet je veter razgnal neprijetno temnino.

Neučakani smo šli nasproti našim, katerih glasovi so se že slišali globoko iz prehoda. Kmalu smo iz daljave opazili postavi dveh naših reševalcev Marjana in Pavlija. »Ali imata žico?« je bilo prvo vprašanje. Izmučena sta komaj potrdila. Nato je kolot z vrvjo nadaljeval svojo pot v hitrem teku po celem vrhu Raduhe.

Med tem se je spuščanje reševalca ponovno začelo, kmalu je bilo konec jeklene vrvi prvih 100 metrov — kratek predah, začelo se je podaljševanje druge jeklene vrvi, to je drugega dela dolžine 100 metrov. Tudi druga polovica vrvi je tekla v redu. V strahu, da bo še druga žica, to je skupna dolžina 200 m prekratka, je že Maks javil iz globine »stoj«. Dosegel je mesto, odkoder se bo začelo dviganje alpinistov.

Rešitev in pomoč je bila pri alpinistih, najprej pravilno zavarovanje, nato okreplilo iz nahrbtnika, kruh, ribe, voda itd. Maks je med tem pripravil Gramingerjev sedež, v katerega bo vklebil enega od alpinistov, si ga zadel na hrbet ter se tako s pomočjo dviganja z vrha pomikal proti izstopu iz stene. Dviganje se je začelo. Počasi in enakomerno so na vrhu vrteli vitel. Berti je imel opravka s pravilno vleko žice čez želvo do vitla. Drugi so prijemali žico od vitla do navijalnega bobna, vsi z eno željo, da bi bila čimprej navita.

Iz doline pa venomer glasovi: počakaj, spusti in zopet vleči — stoj, stoj! Iz osmih razgretih prsi glasen oddah. Pogled iz oči v oči — brez strahu — rešena sta. Res je. Maks z alpinistom na hrbtu je pristal pod steno. Med tem časom se je že pripravil pod steno reševalec Oto na mestu, kjer je pristal Maks s prvim rešenim alpinistom. Do tega mesta smo namreč potegnili fiksno vrv in s tem skrajšali precej poti za dviganje.

Reševalci na vrhu medtem uredijo vse naprave, pregledajo vse zavarovanje in pripravijo jekleno vrv, ki bo že tretjič odšla v globino. Izčrpanega reševalca Maksa zamenja Oto. Opaše si reševalni sedež in uredi vse ostale reševalne naprave ter da znak: spuščaj, spuščaj. Pridne roke na vrhu zopet previdno na delu — počakaj, podaljšujemo vrv — gotovo — začnemo spuščati — spuščaj, pa hitro, saj že sonce zahaja!

Medtem pride Maks z rešenim alpinistom na vrh. Brez besed mu ponudimo še jesti in vode. Sleherni z velikimi očmi samo gleda in opazuje, kako poteka reševanje njegovega prijatelja.

Oto je medtem opravil tudi že vse potrebno pri alpinistu v globini. Dvigaj — dvigaj! se zopet nadaljuje sporočilo iz sive globine. Navoji na kolotu naraščajo počasi od leve proti desni in zopet obratno.

Naenkrat iz globine spuščaj, spuščaj! Spogledamo se, kaj se je vendar zataknilo! Zopet nazaj za okrog 20 metrov. Po krajšem predahu zopet razveseljivi vleči, vleči, in to hitro. Pri dviganju se je skrčila navez in reševalca pritisnila, zato ni mogel več vzdržati ter si je moral sedež popraviti. To so bili naporni trenutki — prava živčna vojna in še strah, da se nam ne bi kaj pokvarilo. Po preteku prvih 100 metrov podaljšujemo vrv in zopet vlečemo, navijamo.

Letna konferenca gasilcev občine Ravne

Sredi aprila letos je bila letna konferenca občinske gasilske zveze ob zadovoljivi udeležbi delegatov vseh gasilskih društev Mežiške doline.

Iz podanih poročil funkcionarjev zveze, ki so bila izčrpna in objektivna, lahko povzamemo, da je bilo sicer mnogo storjenega v pretekli poslovni dobi, vendar s tem še ne smemo biti zadovoljni in pri tem obstati. Namreč v gasilstvu se je treba iz leta v leto izpopolnjevati in učiti ter predvsem skrbeti za čim boljše požarno varnost kraja ter strokovno vzgojo kadra. Res da so tudi lansko leto posvetili veliko pozornost preventivno operativni dejavnosti, vzgoji kadra in predvsem mladini, toda kljub temu bo treba na teh področjih stanje še izboljšati, seveda, kolikor bo na razpolago finančnih sredstev, brez katerih pač ni mogoče računati na vidne uspehe. Po mnenju poveljnika občinske GZ Ravne bo treba v bodoče bolj skrbeti za preventivno vzgojo prebivalstva in članov delovnih skupnosti.

V občinski gasilski zvezi je osem gasilskih društev, in to štiri industrijska in štiri teritorialna. Tudi njihova dejavnost je bila v preteklem letu zadovoljiva, pač neke bolj, druge manj. Skupno je vseh članov 604 (tj. aktivnih in članov, članic, mladink, mladincev, pionirjev in rezervnih). Od tega so po činih: 1 višji gasilski častnik I. stopnje, 4 gasilski višji častniki, 34 gasilskih častnikov, 39 gasilskih podčastnikov. Poleg tega je pa lani v jeseni začelo obiskovati tečaj za gasilske podčastnike 30 članov, ki so letos marca položili izpite. Poprečni uspeh je bil prav dober, kar je zelo pohvalno. Trenutno se pa tudi pripravljajo 4 gasilski častniki za polaganje izpita za višjega častnika.

Lani so bili tudi organizirani tečaji za pridobitev naziva »gasilec« po vseh gasilskih društvih, razen enega. V te tečaje so vključeni tudi člani gasilskih enot CZ. Za izboljšanje strokovnega znanja je bilo lani tudi 6 raznih posvetov, tako za gasilske častnike, podčastnike, gasilske sodnike, strojnike s praktičnim in teoretičnim delom in mladinske referente.

Sonce je še komaj kukalo s svojimi poslednjimi žarki izza Kamniških planin, ko je Oto pristal na trdnih tleh pod steno. Oči, misli in želje so se objemale z vsakim reševalcem te akcije, saj je bilo mnogo napora, vendar se je splačalo, saj smo rešili dve življenji. Oprema je bila pospravljena v trenutku, razdeljena na ramena za prenos nazaj v dolino.

Čakajoči na kamniti stezi med borovjem smo sprejeli še drugega rešenega alpinista v svojo sredino. Tako je cela kolona vesela začela pot nazaj v dolino. Proti vrhu Raduhe smo že začeli prižigati svetilke na glavah in se tako spuščali že v trdi temi po prodišču skozi Dorce proti Grohotu.

Izmučeni in nenaspani, vendar je v nas bilo veselje in ponos, da smo rešili življenje dveh mladih ljudi.

Pri kočici na Grohotu še prisrčen stisk rok, pogled iz oči v oči, prijeten nasmeh, hvala vam — srečno! in že smo odhiteli v noč, skrušeni pod težo bremena.

Ura je bila že polnoč, ko smo brzeli skozi dolino Bistre in Meže, le v ušesih in rokah je še vedno odmevalo: spuščaj, spuščaj in dvigaj, dvigaj!

Franc Telcer

Iz tega je točno videti, da vodstvo zveze, predvsem pa operativni štab zelo skrbi za čim boljše in številnejšo strokovno vzgojo mladega kadra, ki ga nikoli ni preveč. Tudi praktično izpopolnjevanje gasilskih enot je bilo lani kar zadovoljivo, saj je bilo opravljenih skupno vseh vaj od članov do pionirjev 481 z 12.756 opravljenimi urami. V nekaterih gasilskih društvih so pa imeli še v zimskem času razna predavanja, vendar je OŠ zveze mnenja, da je še vse premalo teoretičnega izpopolnjevanja članstva po društvih.

Praktično znanje pa so pokazali člani gasilskih društev v občinskem, a nekatere enote tudi na področnem tekmovanju. Na občinskem je sodelovalo skupno vseh enot 22, na področnem pa 9.

Kakor drugod, tako tudi v občinski GZ Ravne ne gre oz. ne mine leto brez požarov, ampak se celo večajo iz leta v leto. Toda preventivna dejavnost, predvsem pa pripravljenost članstva sta vzrok, da ni bilo večjih katastrof in da je bila večina požarov že v kali zadušena. Edina večja škoda je bila v Železarni Ravne. Vseh požarov je bilo 189, in to: 15 požarov na gospodarskih in stanovanjskih objektih, 6 gozdnih požarov (brez katerih ne mine nobeno leto), 8 večjih požarov v industriji in 160 manjših začetnih požarov.

Glede opreme se mora reči, da je zadovoljiva po vseh društvih zveze, seveda ni pa še popolna in sodobna. Predvsem manjka zaščitnih sredstev, kot so azbestne obleke, dregar aparati in podobno. Prevozni park je povsod v redu, razen pri GD Ravne — mesto, ki pa tudi misli v tem letu nabaviti novo vozilo. Bolj kritično pa je pri društvih stanje nekvalitetnih delovnih oblek, in bi bilo želeli, da bi GZS tudi za to malo poskrbela.

Občinska GZ Ravne je zelo pozitivno sprejela sklep lanskoletnega kongresa GZS v zvezi s povečanjem naročnikov na Gasilski vestnik, s tem da je sedaj v ravenski GZ 99 odst. članov naročnikov na GV, kar je več kot zadovoljivo.

V razpravi, ki je bila zelo živahna, je bil govor največ o nesodelovanju gasilstva s civilno zaščito, o zaščitni opremi, zelo je tudi pereče vprašanje šoferjev z D kategorijo, namreč ti lahko vozijo gasilska vozila z več kot osmimi ljudmi. Večina po vseh društvih pa vozijo šoferji z B kategorijo, ker nimajo možnosti delati izpitov za D kategorijo. To bo treba nekako rešiti, sicer se lahko zgodi, da si tudi v primeru požara šofer z B kategorijo ne bo upal voziti.

Mladinski referent je povedal, da je vse premalo finančnih sredstev za mladino ter da bi imeli vsaj delovne obleke, ako že ni mogoče paradih. Dalje je predlagal zbor pionirjev vse koroške regije nekje na Pohorju, mladinci pa da bi si šli ogledat gasilski muzej v Metliko.

Tudi predsednik občine se je čudil, da še ni urejen odnos gasilstva — civilna zaščita, saj eni kot drugi delajo za reševanje ljudi oz. za skupnost. Dejal je, da se mora ta zadeva v skupnem interesu čim prej dejansko rešiti. Zahvalil se je tako občinski GZ kot vsemu članstvu za po-

žrtvovalno in nesebično opravljeno delo pri požarni varnosti z željo, da bi tudi v bodoče izvrševali svoje težke in odgovorne naloge kot doslej.

Zastopnik GZS in občinske GZ Maribor je po pozdravu konference najprej agitiral za čim večje število naročnikov na GV in tudi pozival, naj društva čim več dopisujejo v Vestnik, ker se bo vse honoriralo. Kar se tiče blaga za delovne obleke, je dejal, da se je GZS zanj že pozanimala ter trenutno ni mogoče dobiti kje res kvalitetnega blaga. S pripomočki za strokovno vzgojo je težava, ker pač ni ljudi, ki bi pisali o tej snovi.

Kar se tiče dregar aparatov je dejal, da bodo skušali take aparate tudi doma tipizirati. V zvezi s šoferji pa je pripomnil, da bo GZS skušala za vsa gasilska društva ta pereči problem rešiti pozitivno.

Po pozdravih drugih gostov je sledila razdelitev spričeval in odločb novim gasilskim podčastnikom. Nato je bila razglasitev rezultatov društvenega ocenjevanja za leto 1972, kar se opravlja že pet let in je tokrat doseglo prvo mesto GD Črna. Konferenca je zavzela sklep, da se v letu 1973 zmanjšajo nagrade za polovico ter da se potem ta polovica porabi kot pomoč gasilskim društvom pri naročilu Gasilskega vestnika za svoje članstvo.

Pred koncem so bili predloženi konferenci letni delovni načrt in sklepi. Glede na to, da je obseg enega kot drugega precejšen, se bo treba dela poprijeti resno in z dobro voljo ter vse čim dosledneje realizirati. Seveda bodo pa pri tem morali sodelovati vsi funkcionarji zveze kot tudi posamezna društva Mežiške doline. Kajti z dobro voljo in gasilsko zavestjo se da marsikaj narediti, pa četudi ni na razpolago dovolj prepotrebni finančnih sredstev.

-ot

Svoboda in pamet

Mark Twain je nekoč dejal:

»Po božji milosti imamo v naši deželi tri neizrekljivo dragocene stvari: svobodo izražanja, svobodo mišljenja in toliko razsodnosti, da v praksi nikoli ne uveljavljamo ne prve ne druge.«

Bog, počakaj malo

Mark Twain je prijatelju, ki ga je vprašal za mnenje o raznih narodih, takole odgovoril:

»Ko je bog ustvaril svet, je vprašal razne narode, kaj bi najraje od njega. Angleži so rekli: »Bifteke«, Nemci: »Kislo zelje«, Italijani: »Glasbo«, Francozi: »Lepe ženske«, Amerikanci: »Dolarje«, Rusi pa so dejali: »Počakaj malo, ker se še nismo spoznavali o tem, kaj imamo najrajši.«

Oblika vladavine

Oscar Wilde je nekoč obupano dejal:

Vsak moški ima možnost, da si sam izbere obliko vladavine: črno, rdečo, kostanjevo ali plavolaso.«

Izdajata upravni odbor Železarne Ravne in skupščina občine Ravne na Koroškem. Ureja uredniški odbor: Jože Delalut, Franc Fale, Marjan Kolar, Frančiška Korošec, Janez Mrdavšič, Jože Rudi, Jože Sater, Drago Vončina, Milan Zafošnik. Odgovorni urednik: Marjan Kolar. Telefon: 86-030, Interni 304. Tisk: CGP Mariborski tisk, Maribor.